

Corr. Rom. § a Pœnitentiam pacis] In multis vetustis legitur, pœnitentia, & pacis. in originali uetere impresso, patientiam pacis.

§ 6 Fides non deseratur:] In aliquot mss. scriptis est, fides non deserat: in uetustioribus B. Ambrosii operum editionibus: fides desideret: in recentiori Parisiensi, fides deseruiat.

§ 7 Urgetur,] In nonnullis uetustis legitur, urgetur, cum caro non credit.

CAP. XXXVIII.

Item Hieronymus super Mattheum, ad c. 27.

Nihil a Iudæ profuit egisse a pœnitentiam, per quam scelus corrigere non potuit. Si b quando frater sic peccat in fratrem, ut emendare valeat, quod peccavit, potest ei dimitti: sin autem permanent opera, frustra uoce assumitur pœnitentia. Hoc est, quod in Psalmo c de eodem infelicissimo Iuda dicitur: *Oratio eius fuit in peccationem: ut non solum emendare nequiverit proditoris nefas, sed proprii homicidii scelus addiderit.*

Corr. Rom. § a Egisse pœnitentiam,] Sic in glossa, ex qua uidetur sumptum caput hoc: sed apud B. Hieronymum & Magistrum, sera pœnitentia: apud eundem uero Magistrum, paulo post, legitur depravatè, emendare non ualeat.

CAP. XXXIX.

Item Leo Papa in d sermone, qui incipit, Inter omnia, id est, tertio de passione Domini.

Scelerator omnibus, ô Iuda, & infelicior extitisti; quem non pœnitentia reuocat ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Expectâsses consummationem criminis tui, & donec sanguis Christi pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses.

9 pars. Gratian. His auctoritatibus, que si uera, que falso ostendunt pœnitentiam, & false nulla indulgentia dari probatur: in quo illorum sententia destruitur, qua eum, qui pluribus irremissis fuerit peccatis, asserit ueris delicti pœnitentiâ, eiusdem ueniam consequi à Domino sine alterius pœnitentiâ. Quod etiam multis auctoritatibus probare conantur. Quarum prima est illa Naum e Prophetæ, non iudicabit f Deus bis in idipsum. Sed quæ sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam in Ecclesia gerit. Qui ergo à Sacerdote semel pro peccato punitur, non iterum pro eodem peccato à Domino iudicabitur.

CAP. XL.

Item Gregorius super Ezechielem, hom. 10.

Pluit g Dominus super unam civitatem, & super alteram non pluit: & eandem civitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cuius ille, qui proximam odit, ab aliis uitiis se corrigit, una eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte aridam manet: quia fiat, qui cum quadam uitiâ resecant, in aliis graviter perdurant.

Corr. Rom. § Similis summa uerborum B. Gregorii est in glossa ordinaria ad c. 4. Amos, non tamen eadem omnino.

CAP. XLI.

Item Ambrosius in 18. oratione h Psal. 118.

PRima consolatio i est, quia non obliuiscitur misereri Deus: secunda per punitionem a, ubi, etiâ fides & desit, pœna satisfaciit, & releuat.

Corr. Rom. § a Punitionem,] Antè legebatur, compunctionem. Emendatum est ex glossa ordinaria (cujus caput hoc est summa quadam) & magis conuenit cum sententia B. Ambrosii: cuius tamen locum integrum præstat ueterè legere.

a Gloss. ordin. & Beda ad eundem locum. Sentent. 4. dist. 15. b al. Sed. c Psal. 108. d Gloss. ord. ad cap. 27. Matth. e Naum l. ex 70. f al. uindictæ. g Sentent. 4. dist. 15. Amos 4. h Serm. 19. i Gloss. ord. d. b. i. Zudich.

TOM. I.

§ 6 Fides] In glossa additur, id est, conscientia debiti, & sic declarat Gratianus infra c. quærat.

Gratian. Item opponitur de Hieronymo a, qui super Naum sentire uideatur, quod si fidelis a adulterando interficeretur, de adulterio non amplius à Deo puniretur. Item, si illa satisfactio non fuit, quam in adulterio uiuens pro homicidio obtulit, cum adulterii eum pœnuerit, utriusque ei pœnitentia imponenda erit: quod à ratione alienum Ecclesiasticum probatur consuetudine, que pro h eodem peccato (nisi reiteratum fuerit) nulli bis pœnitentiam imponit. §. 1. Sed quod ei, qui crimen sibi reseruat, de alio uenia non præstetur, non solum præmissis probatur auctoritatibus Hesychii, Adamantii, Gregorii, Augustini, Samaragii. Idiori: uerum etiam aliâ uelocitate eiusdem Augustini in libro de c pœnitentia.

Corr. Rom. § 2 Fidelis] Sic est emendatum ex aliquot uetustis, B. Hieronymo, & Magistro. Nam antè legebatur, infidelis, quemadmodum etiam infra ead. c. quærat. & c. ignis.

CAP. XLII.

Augustinus in lib. de uera & falsa pœnitentia,

c. 9.

Sunt plures, quos pœnitent peccasse, sed non omnino, reseruantes sibi quadam, in quibus delectentur: non animadvertentes Dominum simul d sordum & mutui à dæmonio liberasse: per hoc docens, nos nunquam nisi de omnibus sanari. Si enim uellet ex parte peccata reseruari, habenti septem dæmonia, manente uno, proficere potuerat sex expulsi. Expulsi autem septem, ut omnia crimina simul eiciens doceret. Legionem e autem ab alio eiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum possideret: ostendens, quod etiam si peccata sint mille, oportere de omnibus pœnitere. Laudatus est enim Dominus, quando ejecto dæmonio f locutus est mutus. Nunquam aliquem sanauit, quem omnino non liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbatho: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, indicans pœnitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in anima & corpore. Scio enim Deum inimicum omni criminolo. Quomodo ergo, qui crimen reseruat, de alio recipiet ueniam? Sine amore Dei consequetur ueniam g, sine quo nemo unquam inuenit gratiam. Hostis enim Dei est, dum offendit perseveranter. Quædam enim impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus, & iustitia est, dimidium sperare ueniam. Jam enim foret sine pœnitentia inuenire gratiam. Pœnitentia enim uera ad baptismi puritatem consistentem conatur adducere. Rectè enim pœnitens, quicquid sordium post purificationem contraxit, oportet ut abluat, saltem lachrymis mentis. Sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare: sed sciat culpabiliter se durum, qui desit dampni temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati lachrymis non ostendit. Non itaque est, ut quis excuset se non habere fontem lachrymarum, qui nonnunquam lachrymis ostendit dolorem temporalium. Bem ergo pœnitent, omnino pœniteat, &c.

10 pars. Gratian. Auctoritas illa Naum Propheta: Non b iudicabit Deus bis, &c. non inuincitè ostendit omnia, que temporaliter puniuntur, non uiterius à Deo punienda. Quamuis enim Sodomitas, Egyptias, Israelitas in eremo super eundem locum dicat Hieronymus temporaliter à Deo punitos, ne in aeternum punirentur, non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum est, alioqui cuique sceleroso optandum esset, ut caestri submissus percussus, aut aquis submersus, aut à serpentibus uulneratus pro peccatis suis

a Sent. 4. dist. 15. b Infra, ead. c. quærat aliquis. & c. ignis. supr. 23. q. 5. quid ergo. c In lib. de uera & falsa pœnitentia. cap. 9. Sent. 4. dist. 15. d Matth. 12. e Marc. 5. f Matth. 9. g al. indulgentiam. h Supr. dist. 1. de pœn. cap. quem ergo. Sent. 4. dist. 15. supr. scelerator.

Y Y Y

divinitus interiret, ut æternos cruciatus brevis & momentanea pena terminaret. Illud etiam Apostoli falsum esset, quod de prostratis in deserto in epistola ad Hebræos a scribens ait: Propter incredulitatem suam non intraverunt in terram promissionis. Ubi probatur, quod sicut merito suæ infidelitatis requiem illam amiserunt, ita propter eandem infidelitatem, veram requiem æternæ beatitudinis nullo modo intraverunt. §. 1. Intelligitur ergo illud Hieronymi de his tantum, qui inter ipsa flagella penitentiam egerunt: quam, etsi brevem & momentaneam, tamen non respuit Deus: sicut & illud b Probeta, Non iudicabit e Deus bis in idipsum, de his tantum intelligi oportet, quos præsentia supplicia in melius commutat: super quos non conjurget duplex tribulatio. Qui autem inter flagella duriores d & deteriores sunt, sicut Pharaon, qui flagellatus à Domino, durior factus est, presentibus æterna connectunt, ut temporale supplicium sit eus æternæ damnationis initium.

CAP. XLIII.

Unde Augustinus in Canticò Deuteronomii.

Ignis & succensus est, &c.] Hoc est, vindicta hic incipiet & ardebit usque ad extremam damnationem. Gratian. Hoc contra illos notandum est f, qui dicunt, Non iudicabit Deus his in idipsum, ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis emendantur, alii & hic & in æternum puniuntur: sicut Antiochus & Herodes. §. 1. Quod autem super eundem locum de adultero fidei Hieronymus sentire videtur, ex eiusdem verbis falsum esse probatur. Exemplo enim illius, qui Israëlitis maledixerat, & qui ligna in sabbatho collegerat, ostendit parva peccata brevibus & temporalibus suppliciis purgari, magna verò diuturnis & æternis suppliciis reservari.

CAP. XLIV.

Ait enim idem Hieronymus in primum caput Naum.

Querat g hic aliquis, si fidelis deprehensus in adulterio decollatur, quid de eo postea fiat. Aut enim punietur, & fallum est hoc, quod dicitur, Non vindicabit Dominus his in idipsum in tribulatione: aut non punietur, & optandum est adulteris, ut impræsentiarum brevi & citâ penâ frustrarentur cruciatus æternos. Ad quod respondebimus, Deum, ut omnium rerum, ita suppliciorum quoque scire mensuras, & non præveniri sententiâ iudicis, nec illi in peccatorem exercere dehinc penâ auferri potestatem, & magnum peccatum magnis, diuturnisque lui b cruciatibus: si quis autem punitus sit, ut ille in lege i, qui Israëlitis maledixerat, & qui in sabbatho ligna collegerat, tales postea non puniri: quia culpa levis præsentis supplicio compensata sit.

Gratian. Illud autem Gregorii: Pluit k Dominus super unam civitatem, &c. non ad criminis veniam, sed ad ejus referendum est detestationem: ut ideo pars civitatis dicatur esse compluta, quia crimen, quod dilexerat, detestari incipit, non quod ejus veniam consequatur. Criminis autem detestatio pluvia vocatur, quia ex fonte divine gratiæ cordi nostro instillatur, ut vel sic quisque ad veram penitentiam perveniat: aut eò minus à Deo puniatur, quo diuturniore detestatione peccati magis sibi supplicium accumulasset. Si verò ad indulgentiam criminis pluvia referatur, Evangelicæ sententiæ contrariè videbitur. Si enim propter fratrum odium, etiam quæ dimissa sunt, replicentur ad penam: multò magis, quæ non sunt dimissa, ad vindictam reservari probantur. §. 1. Item f secundum Augustinum l arbiter suæ voluntatis non potest inchoare novam vitam, nisi penitentiam eum veteris vitæ, quomodo ad novitatem indulgentiæ perveniet, qui adit vetustatem non decessit? Ad detesta-

tionem ergo criminis, ut dictum est, non ad ejus indulgentiam pluvia illa pertinere probatur. §. 2. Item illud a Ambrosii, Et si fides desit, penâ satisfaciunt, non de ea fide intelligitur, de qua dicitur, Fides b sine operibus mortua est: sed de ea, de qua Apostolus ait: Omne, quod non est ex fide, id est, omne, quod sit contra conscientiam, peccatum est. Deest ergo fides, eam non subest conscientia peccati. Sed quia delicta omnia nullus d intelligit, est aliquando peccatum in homine, cujus non habet conscientiam. Unde Apostolus e ait: Nihil mihi conficius sum, sed non in hoc justificatus sum. Cujus ergo peccati deest conscientia, illius penâ, si patienter feratur, satisfaciunt, & relevat gravatum. Quod autem in fine obicitur f, Si satisfactio illa fuit, veniam impetravit: si autem veniam non impetravit, satisfactio non fuit: si autem satisfactio non fuit, adhuc sibi penâ imponenda est, non procedit argumentatio: satisfactio namque est, dum ipsius casu peccati exciditur, & ejus suggestionibus aditus non indulgetur, sed ejus fructus non percipietur, impletus peccato, quod non deseruit: percipietur autem, cum ejus penitentia fuerit subsecuta: sicut ad lavacrum fide accedens regenerationis sacramentum accipit, non tamen in Christo renascitur: renascitur autem virtute sacramenti, quod perceperat, cum scilicet illa de corde ejus recesserit veteris penitentia.

CAP. XLV.

Sicut etiam Augustinus scribit in libro g de penitentia.

Pium b est credere, & nostra fides expostulat, ut cum gratia Christi destruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: & cum destruxerit, quod suum non invenit, amet & diligat bonum, quod etiam in peccante plantavit.

Corr. Rom. ¶ Paulò aliter legitur in originali: sed Magister habet ferè ut Gratianus.

CAP. XLVI.

Ex hoc sensu illud etiam Hieronymi dictum videtur ad cap. i. Aggæi.

Si i quando videris inter multa k mala opera peccatorum facere quæmpiam nonnulla, quæ justa sunt, non est tam injustus Deus, ut propter mala multa, paucorum obliviscatur bonorum.

¶ pars. Gratian. Quæquam memoria bonorum ad præsentem remunerationem possit referri: sicut Gregorius in homilia l de Divite & Lazaro scribit:

CAP. XLVII.

Cavendum nobis est, ut si fortè aliquid boni agimus, in præsentis seculo remunerationem accipiamus: ne fortè dicatur nobis, Receperunt m mercedem suam. Nisi enim dives iste aliquid boni egisset, unde in præsentis seculo remunerationem accepisset, nequaquam Abraham ei diceret, Recepisti n bona in vita tua.

CAP. XLVIII.

Item Joannes Chrysostomus homilia 67. ad populum Antiochenum.

Quod ergo turbamur? nemo videns malignos prosperitatem habere, turbetur. Non est hic retributio malignitatis, neque virtutis: ac si aliquando contingat, ut aliqua sit retributio vel malitiæ, vel virtutis, non tamen secundum quod dignum est, sed simpliciter, veluti quidam gustus iudicis: ut qui resurrectionem non credunt, talibus doceantur. Quando itaque videmus malignum ditescere, non subruamur, & quando videmus bonum mala pati, non turbemur. Illic corona: illic iup-

a Heb. 3. b Numm. 1. c ad vindicabit. d Suprà 23. q. 5. hoc tamen, e Sent. in 2° lib. ordin. Deuteronomii 32. & apud beatum Gregorium Moral. lib. 18. c. 12. f Lidorius de summo bono lib. 3. c. 2. g Sentent. ibid. Suprà 23. quæst. 5. quid ergo. §. querat. h eub. orig. i Numer. 15. k Suprà. ead. pluit. Sent. ibid. l Suprà, dist. 1. tres sunt.

n Suprà ead. prima consolatio. b Jacob. 2. c Roman. 14. d Psal. 18. e I. Corinth. 4. f Suprà, prima consolatio. g In libro de vera & falsa penitentia, c. 14. h Sentent. 4. dist. 15. Infrà dist. 5. c. consideret. i Sentent. ibidem. k multa opera orig. l In homil. 40. habetur sententia. m Matt. 6. n Luc. 16.

plia. Est & alia ratio: quia non potest malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona: neque bonus in omnibus esse bonus, sed habet aliqua peccata. Cùm ergo prosperitatem malus habet, malo capitis sui est. Cùm enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic jam plenius punietur.

Gratian. *Potesť a etiam referri memoria bonorum ad mitiorem penam habendam, ut bona, quæ inter mala sunt, non proficiant ad præsentis vitæ, vel future præmium obtinendum, sed ad tolerabilius extremi iudicii supplicium subeundum: sicut de fide, & cæteris, quæ sine charitate habentur, scribit.*

CAP. XLIX.

Augustinus in libro de pœnitentia, cap. 26.

SI quis h autem non habens charitatem, quæ pertinet ad unitatem spiritus, & vinculum pacis, quo Catholica Ecclesia congregata connectitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, sitim c, nuditatem, persecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammam, vel bestias, vel ipsam crucem timore gehennæ d, & ignis æterni, nullo modo ita culpanda sunt: imò verò & hæc laudanda patientia est: (Non enim dicere poterimus, melius ei fuisset, ut Christum negando nihil eorum pateretur, quæ passus est confitendo:) sed existimandum, fortasse tolerabilius ei futurum iudicium, quam si Christum negando cuncta illa vitaret. Unde & illud, quod ait e Apostolus: *Si tradidero corpus meum, ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, nihil prodesse intelligitur, ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi iudicii tolerabilius supplicium subeundum.* *Suprà, cap. 23. §. 1. Hæc propter charitatem dicta sunt: sine qua in nobis non potest esse vera pœnitentia f: quia in bonis charitas Dei est, quæ tolerat omnia.*

12 pars. Gratian. *Pœnitentia ergò, ut ex præmissis apparet, nulli in peccato perseveranti utilis est, non tamen alicui deneganda est: quia sentiet fructum ejus, cum alicuius criminis pœnitentiam egerit. Sic itaque pœnitentia definitio, & cætera auctoritates sibi consonantes negant eum agere pœnitentiam, qui perseverat in crimine, utilem videlicet sibi & fructuosam. §. 1. Illud autem Ambrosii g: Pœnitentia semel usurpata, nec verè celebrata, & fructum prioris aufert, & usum sequentis amittit, de solenni intelligitur: quæ cum non verè celebrata fuerit, & fructum prioris, id est, sui ipsius securitatem præcedentis, amittit (quia veniam, quam impetrare potuit, contempsit) & usum sequentis aufert, secundum consuetudinem quarundam Ecclesiarum, apud quas pœnitentia solenniter non iteratur. De hac eadem pœnitentia illud etiam intelligitur, Non h est secundus locus pœnitentiæ.*

DISTINCTIO IV.

Quia i verò multorum auctoritatibus supra monstratum est, pœnitentiam verè celebrari, & peccata verè dimitti ei, qui aliquando in crimen recessurus est: queritur, An peccata dimissa redeant? Hujus questionis, diversorum varia est sententia, aliis afferentibus, aliis contrà negantibus, peccata semel dimissa ulterius replicari ad penam. §. 1. Quòd autem peccata semel dimissa redeant, multorum auctoritatibus probatur: quarum prima est illa Prophete: In k memoriam redeat iniquitas patrum ejus: secunda illa Evangelii: Serve l nequam, omne debitum dimisi tibi.

a Sent. ibid. b Ephes. 5. c abest ab orig. d al. gehennarum,] orig. e 1. Cor. 13. f patientia:] vera lectio. g Sent. 4. dist. 14. Supr. ead. in salicibus. h Supr. dist. 50. si quis potest. Hugo de S. Vict. l. 2. de Sacr. p. 14. c. 4. i Hugo l. 2. de Sacram. p. 15. c. fin. Sent. 4. dist. 22. k Psal. 108. l Matth. 18.

CAP. I.

Deinde in libro Psalmsorum Augustinus a ait ad Psalmsum 108.

SI Judas teneret illud, ad quod vocatus est, nullo modo ad eum vel sua præterita, vel parentum iniquitas pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, iniquitatem vetusti generis potius elegit, rediit iniquitas patrum ejus in conspectu Domini, ut in eo etiam ipsa b puniretur, & peccatum matris ejus non deleteretur. Item Rabanus. §. 1. Tradidit c eum tortoribus, &c. Considerandum est, quod dicit: universam debitum: quia non solum peccata, quæ post baptismum homo egit, reputantur ei ad penam, verum etiam peccata originalia, quæ in baptismo et dimissa sunt.

CAP. II.

Item Gregorius lib. 4. diadog. c. 60.

Constat d ex dictis Evangelii, quòd si hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursum exigitur, quod nobis jam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

CAP. III.

Item Augustinus in homilia 15. de verbis Domini.

Dixit e Dominus: Dimitte f & dimittuntur tibi: si ego prior dimisi, dimitte vel potest. Nam si non dimiseris, revocabo te, & quicquid tibi dimiseram, replicabo tibi.

CAP. IV.

Idem ibidem g.

Qui h divini beneficii oblitus suas vult vindicare injurias, non solum de futuris peccatis veniam non merebitur: sed etiam præterita, quæ jam sibi dimissa credebatur, ad vindictam ei replicabuntur.

CAP. V.

Item Beda super Lucam, lib. 4. c. 48.

(an. 720 in Anglia.)

Reverta i in domum meam, unde exivi.] Timendus est iste versiculus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat.

CAP. VI.

Idem ibidem.

Quæcumque k enim post baptismum. sive pravitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium prosteruet in ima vitiorum.

CAP. VII.

Item Augustinus in libro questionum Deuteronomii, quæst. 41.

Peccatum, quod ex Adam contrahitur l, temporaliter redditur: quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis, qui fuerint per gratiam spiritualiter regenerati, in eaque permanserint usque in finem.

2 ps. Gratian. *Eorum m verò, qui hanc sententiam sequuntur, alii dicunt, quòd peccata reditura dimittuntur secundum justitiam, sed non secundum præscientiam: sicut nomina discipulorum, qui retrò abierunt, erant scripta in libro vitæ propter justitiam, cui deserviebant, non secundum præscientiam, quæ in numero salvandorum eos non habebat. Sic à latere n Dei dicuntur mille castri, & decem millia à dextris ejus, quos tamen divina præscientia nunquam suis adnumeraverat. Hinc etiam Dominus ait o Moyse: Si quis peccaverit ante me. delebo eum de libro vitæ p; ut secundum justitiam iudicis ille peccando dicatur deleri, qui secundum præscientiam nun-*

a Et Prosper ibid. b ipse] orig. c Sentent. 4. dist. 22. d Sent. ibid. e Dicit illi Deus:] orig. f Luc. 6. g Sententia, non verba. h Sentent. ibid. i Sent. ibid. k al. Quemcumque. Sentent. ibid. l al. trahitur. m B. Ambrosius lib. 9. com. in epist. ad Romanos, in illa verba, [Jacob dilexi.] & glossa ordin. ibidem. [ut ostenderet divitiis.] n Psal. 90. o Exod. 32. p meo.] orig.

quam fuerat adscripta. §. 1. Hinc Augustinus in epistola ad Corinthios a: Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, etsi in aliquibus. Communia omnibus sunt omnia sacramenta, sed non communis gratia: ita & nunc baptismus est communis, sed non virtus baptismi.

3 pars. §. 2. Verum hoc de fide accedentibus, vel de his, qui extra Ecclesiam baptizantur, intelligitur: qui sacramenti quidem integritatem accipiunt, virtutem vero eius minimè assequuntur. Parvulis vero, vel adultis plenè fide accedentibus omnia b peccata remittuntur, etsi aliquando recessuri à bono in malum vitam sint finituri.

Corr. Rom. §. 2. In epistola ad Corinthios:] Hæc sunt apud Bedam in comm. c. 10. epist. 1. ad Corinth. ex B. Augustino in Psal. 77. & copiosius apud illos exponuntur.

CAP. VIII.

Inde Augustinus in libro de correptione & gratia, cap. 8. & 9.

SI c ex bono in malum deficiente bonà voluntate moriuntur. respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter & piè viverent, non tunc de vite hujus periculis rapuit, ne malitia d mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum? Utrum hoc in potestate non habuit? an eorum mala futura nescivit? Nempe nihil horum nisi perversissimè atque insanissimè dicitur. Cur ergò non fecit? Respondeant, qui nos irrident, quando in talibus rebus exclamamus: Quàm e inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Neque enim hoc non donat Deus, quibus voluerit: aut verò Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis justus ait f: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus? apud g quem non est iniquitas, neque acceptio personarum. & in cujus potestate est, quamvis quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram? Sicut ergò coguntur fateri, donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum: cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant; ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas (de quibus testimonia multa jam posui) fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum. §. 1. Nec b nos moveat, quòd filiis suis quibusdam Deus non dat istam perseverantiam. Absit enim, ut ita esset, si de illis prædestinatis essent, & secundum propositum vocatis, qui verè sunt filii promissionis. Nam isti, cum piè vivunt, dicuntur filii Dei: sed quoniam victuri sunt impiè, & in eadem impietate morituri, non eos dicit filios Dei præscientia Dei. Sunt enim filii Dei, qui nondum sunt nobis, & sunt jam Deo: de quibus ait Evangelista i Joannes: quia JESUS erat moriturus pro gente, & non tantum pro gente, sed etiam, ut filios Dei dispersos congregaret in unum: quod utique credendo futuri erant per Evangelii prædicationem: & tamen antequam esset factum, jam filii Dei erant in memoriali patris sui inconvulsà stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filii Dei propter susceptam vel temporali gratiam dicuntur à nobis. nec sunt tamen Deo: de quibus ait idem k Joannes: Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: quòd si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum: non ait, ex nobis exierunt, sed quia non manserunt nobiscum, jam non sunt ex nobis: verum ait: ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Hoc est, & quando videbantur ex l nobis, non erant ex nobis: Et tanquam ei diceretur, unde id ostendis? Quòd si fuisset,

sent, inquit, ex nobis, permanissent utique nobiscum. Filiorum Dei vox est: Joannes loquitur in filiis Dei præcipuo loco constitutus. Cum ergò filii Dei dicunt de his, qui perseverantiam non habuerunt, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: & addunt, quòd si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum: quid aliud dicunt, nisi non erant filii, etiam quando erant in professione & nomine filiorum? non quia justitiam simulaverunt, sed quia in ea non manserunt. Neque enim ait, nam si fuissent ex nobis, veram, non sciam, justitiam tenuissent utique nobiscum: sed si fuissent, inquit, ex nobis, permanissent utique nobiscum. In a bono illos volebat proculdubio permanere: erant itaque in bono, sed quia in eo non manserunt, id est, non usque in finem perseveraverunt, non erant, inquit, ex nobis, & quando erant nobiscum: hoc est, non erant ex numero filiorum. & quando erant in fide filiorum: quoniam, qui verè filii sunt, præciti & prædestinati, sunt conformes imaginis filii ejus. & secundum propositum vocati sunt, ut electi essent. Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis. Fuerunt ergò isti ex multitudine vocatorum; ex electorum autem paucitate non fuerunt. Non igitur filiis suis prædestinatis Deus perseverantiam non dedit. Habent enim eam, si in eo filiorum numero essent: & quid haberent, quod non accepissent, secundum Apostolicam b, veramque sententiam? Ac per hoc tales filii, filio Christo dati essent, quemadmodum ad patrem dicit ipse, ut c omne, quod dedisti mihi, non pereat, sed habeat vitam æternam. Hi ergò Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam. Ipsi sunt illi prædestinati, & secundum propositum vocati, quorum nullus d perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam: quoniam sic est ordinatus, & idèd Christo datus, ut non pereat, sed habeat vitam æternam. Et rursus, quos dicimus inimicos ejus, vel parvulos filios inimicorum ejus, quoscunque eorum sic regeneraturus est, ut in ea fide, quæ per dilectionem operatur, hanc vitam finiant: jam & antequam hoc fiat, in illa prædestinatione sunt filii ejus, & dati sunt Christo filio ejus, ut non pereant, sed habeant vitam æternam. §. 2. Denique ipse Salvator: Si e manseritis, inquit, in verbo meo, verè discipuli mei estis. Nunquid in his computandus est Judas, qui non mansit in verbo ejus? Nunquid in his computandi sunt illi, de quibus Evangelium sic loquitur? ubi Dominus, cum commendasset manducandam carnem suam, & bibendum sanguinem suum, ait f Evangelista: Hæc dixit in synagoga docens in Capernaum. Multi ergò audientes ex discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Sciens autem JESUS apud semetipsum, quia murmurabant de hoc discipuli ejus, dixit eis: Hoc vos scandalizat? Si ergò videritis filium hominis ascendentem, ubi erat prius? Spiritus est, qui vivificat: caro autem non prodest quicquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus, qui essent credentes, & quis traditurus esset eum, & dicebat: Propterè dixi vobis, quia nemo venit ad me, nisi fuerit ei datus à patre meo. Ex hoc multi discipulorum ejus abierunt retrò, & jam non cum illo ambulabant. Nunquid non & isti discipuli appellati sunt, loquente Evangelio? & tamen non erant verè discipuli, quia non manserunt in verbo ejus, secundum id, quod ait: Si g manseritis in verbo meo, verè discipuli mei estis. Quia ergò non habuerunt perseverantiam, sicut non verè discipuli Christi: ita nec verè filii Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur. Appellamus ergò

a 1. Cor. 10. Sent. 4. dist. 4. b al. omnino. c De iis enim differimus, qui perseverantiam bonitatis non habent, sed ex bono, &c. orig. d Sap. 4. e Rom. 11. f Sap. 4. g Job. 7. h Ibid. c. 9. i. c. hanc societatem. i Joan. 11. k 1. Joan. 2. l al. in.

a Suprà eisd. de penitentia, distinct. 2. Apostolus vers. in bono. b 1. Cor. 4. c Joan. 6. d suprà. dist. 2. de penitentia, c. nullus eorum. e Joan. 2. f Joan. 6. g Joan. 8. nos

nos & electos Christi discipulos, & Dei filios. quia sic appellandi sunt, quos regeneratos pie vivere cernimus. Sed tunc vere sunt, quod appellantur, si manserint in eo, propter quod sic appellantur. Si autem perseverantiam non habent, id est, in eo, quod ceperunt esse, non manent, non vere appellantur, quod appellantur, & non sunt. Apud eum enim hoc non sunt, cui notum est, quod futuri sunt, id est, ex bonis mali.

4 pars. Gratian. *Finis hujus auctoritatis eorum sententia concordat, qui peccata dicunt remitti secundum justitiam, & non secundum præscientiam. Alii verò, quantum fateantur peccata redire, tamen seu per baptismum, seu per penitentiam asserunt omnino peccata remitti, & plenam fidem accedentem ad lavacrum reasci non aqua tantum, sed etiam Spiritu Sancto: & si postea peccatus sit, demum penitentem, etsi aliquando recursurus sit, tamen tempore sue penitentiae ita perfectè expiatum affirmant, ut si tunc moreretur, salutem inveniret aeternam. Quorum sententia, ejusdem auctoritatis principium consentit. Cum enim questionem proponat, quare præscitis ad mortem, cum fideliter ac pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculis Deus rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne scilicet deciperet animas eorum, cum de immatura morte prædestinati Scriptura dicat a: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne scilicet deciperet animam ejus: evidenter ostendit, illos tales fuisse, qui si fatali necessitate hujus vitæ subduci essent periculis, profectò vitam consecuti essent aeternam. Ut ergo finis principio conveniat, & ne sibi ipsi contraire videatur, designandum est, quid sit scribi in libro vitæ. & de eo deleri secundum justitiam, quid secundum præscientiam. Secundum præscientiam scribi, est ad vitam præordinari: quod ab aeterno factum est.*

CAP. IX.

Unde Apostolus in epistola ad Ephesios, cap. 1.

Benedictus Deus, & pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo Jesu: sicut elegit nos in ipso ante constitutionem mundi, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in charitate: qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum, in ipsum.

Gratian. Similiter secundum præscientiam deleri, est ad mortem, non ad vitam præsciri: quod & ipsum ab aeterno factum est. Unde Dominus in Evangelio: Qui credit in me, habet vitam aeternam: qui autem non credit, jam judicatus est.

CAP. X.

Hinc etiam Augustinus ait.

NOVIT b Dominus, qui sunt ejus.] Ex his nemo seducitur. Nondum apparuit judicium, sed jam factum est.

Corr. Rom. ¶ Sententia est apud beatum Augustinum, tract. 12. in Joannem, & in 20. de civitate Dei, cap. 7. unde citat Beda in 2. Timoth. 2. Verba autem ferè eadem sunt in glossa ordinaria ad eum ipsum Pauli locum.

Gratian. Porro secundum justitiam scribi, est, Deo auctore ea operari, quorum merito sit dignus aeternò salute. Hunc duplicem modum scribendi, in Evangelio Dominus assignavit, dicens discipulis: In c. domo patris mei mansiones multe sunt: si quod minus, dixisset vobis, quia vado parare vobis locum: & si abiero, & paravero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, ut ubi ego sum, & vos sitis, dicens: In domo patris mei mansiones multe sunt: si quod minus, dixisset vobis, quia vado parare vobis locum: ostendit, eos, quibus loquebatur, scriptos in libro vitæ, prædestinatione. Subiciens: abiero & paravero vobis locum, &c. ostendit, eos adhuc esse scribendos operatione.

CAP. XI.

Hinc etiam Augustinus in ejusdem a loci prædicatione ait.

IN domo patris mei mansiones multe sunt.] Domo Dei, templum Dei, regnum Dei, regnum caelorum, sunt homines justii: in quibus sunt multe differentiae inter se, & hæc sunt mansiones ipsius domus. Hæc autem jam paratæ sunt in prædestinatione: sicut ait b Apostolus, Qui elegit nos ante mundi constitutionem, prædestinando, parando e autem in operatione. Unde d Quos prædestinavit, eos & vocavit, & justificavit, & magnificavit. Et secundum hoc dicitur e: Fecit Deus, quæ futura sunt, id est, quæ facturus est. & infra. §. 1. Si quod minus, confirmat esse: quia si non essent, dixisset, ibo & parabo, id est, prædestinabo. Sed quia jam ibi sunt, non est opus aliqua parare. Quia verò nondum sunt in operatione, addit: & si abiero, & paravero. Abiens, sed non relinquens, parat: quia subtrahit se, & latet: ut sit fides, quæ non est de re visa: & inde est meritum fidei. §. 2. Ex hac vivit justus, & mundatur ei cor, dum peregrinatur, & in ea desideratur, quod nondum habetur. Et hæc est preparatio mansionis: quia sic parat nos sibi, & se nobis, ut maneat in nobis, & nos in eo, quantum quisque erit particeps ejus plus, vel minus pro diversitate meritum. Et hæc multitudo mansionum est 2.

Corr. Rom. ¶ Sententia quidem hujus capituli est in tract. 68. in Joannem: sed ipsa verba in glossa ordinaria ad cap. 14. Joannis, & ex ea sunt nonnulla emendata.

¶ a Mansionum est.] Sequebatur, Item, quasi hic citaretur alter locus beati Augustini, aut glossæ. Absit autem a plerisque manuscriptis. Nam quæ sequuntur, videntur esse Gratiani.

Gratian. Secundum justitiam deletur, qui gratiâ subtractâ, ea operari permittitur, quibus aeternam damnationem meretur. Hinc Propeta f loquens ex persona Christi ait: Deleantur de libro viventium, hoc est, subtrahatur eis gratia, quæ subtractâ, ii in profundum vitiorum, deinde in aeternam damnationem præcipitentur: & cum justis non scribantur, id est, non apponatur eis gratia, quæ fiant digni aeternâ salute. Sic itaque peccata secundum præscientiam remittuntur, cum ab aeterno gratia preparatur, quæ vocatus justificetur, justificatus tandem aeternaliter glorificetur. Secundum justitiam verò peccata remittuntur, cum vel baptismum plenâ fide accipitur, vel penitentia toto corde celebratur: quæ remissio & ipsa secundum præscientiam non inconvenienter fieri dicitur. §. 1. Ut enim ex præmissa auctoritate Apostoli datur intelligi, due sunt præordinationes: una, quæ quisque præordinatur hic ad justitiam & remissionem peccatorum percipiendam: altera, quæ aliquis prædestinatur ad vitam aeternam in futuro obtinendam. Harum effectus sunt præsens justificatio & futura glorificatio: quæ omnia in præmissa auctoritate convenienter distinguuntur. Prima enim prædestinatio, quæ præordinatur ad præsentem justitiam, designatur, cum dicitur: Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, &c. cuius effectus infra supponitur, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo, &c. Secunda præordinatio ostenditur, qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum, &c. Ejus effectus præmittitur, dum dicitur, qui benedixit nos in omni benedictione, &c. §. 2. Hæc due præordinationes, & earum effectus ita se habent, ut prima, & ejus effectus natura præcedant, & lege consequendi inferuntur. Si enim aliquis præordinatus est ad vitam, consequenter inferitur, ergo prædestinatus est ad justitiam: & si consequitur vitam aeternam, ergo consecutus est justitiam: sed non convertitur. Unde multi participes sunt primæ præordinationis, & ejus effectus, ad quos secunda,

a Tract. 68. in Joan. c. 14. & ibi gloss. ordinaria. b Ephes. 1. c ad paranda sunt in. d Rom. 8. e Esai. 41. & 44. Gloss. ibid. f Esabn. 68.

vel ejus effectus minimè pertinere probantur. §. 3. Juxta hanc distinctionem intelligenda est auctoritas Joannis a: Exierunt ex nobis. Cuiusmodi ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, non fuissent utique nobiscum. Ex nobis, inquit, exierunt, id est, à societate receperunt, quæ primæ præordinationis, & ejus effectus nobiscum participes erant: sed non erant ex nobis, id est, secundæ præordinationis, & ejus effectus societatem nobiscum non inierant. Quod ex eo videri potest: quia si fuissent ex nobis, id est, si illius præordinationis nobiscum participes essent, mansissent utique nobiscum, id est, à societate effectus ejus præordinationis, quam nobiscum contraxerant, non recessissent. Si enim ad secundam præordinationem utrumque referretur, non convenienter illud inferretur, mansissent: imò cõpissent utique nobiscum esse. Si verò ad primam, falsa esset propositio, si fuissent ex nobis, &c. Multi enim presentis justitiæ & sanctitatis participes fiunt, qui tamen in ea non perseverant. Unde Dominus ait in Evangelio b: Non qui cõperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

CAP. XII.
Gratianus.

Hanc societatem si quis solo nomine, & professione, non autem rei veritate à damnandū dicat contrahi, ejusdem auctoritatis testimonio convincitur. De his enim, qui primæ, non secundæ præordinationis sunt participes, ait c: Nec nos moveat, quòd filiis suis quibusdam Deus non dat istam perseverantiam. Abiit enim, ut ita esset, si de illis prædestinatis essent, & cetera, quæ in eadem auctoritate supra continentur. Oves namque, de quibus in Evangelio Dominus ait: Et d alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & filii, de quibus Joannes e ait: ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum, ita præscientiæ erant oves, & filii, ut qualitate presentium, non specie a tantum, sed etiam ante Dei oculos essent filii iræ & perditionis æternæ. Unde Apostolus f non ait, videbamur esse, sed eramus, inquit, & nos naturæ filii iræ. Nec ait, reputabimini ab hominibus, sed g fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. De se quoque scribens ad Timotheum, non ait h: videbar, sed fui persecutor, & blasphemus, & contumeliosus: nunc autem sum misericordiam consecutus. Omnes quoque, qui in Christo renascuntur, & qui ejus sanguine à diabolo redimuntur, prius ex Adam peccatores nascuntur. & diabolicae servituti obnoxii. Sicut ergo isti, quibus sunt futuri filii Dei, tamen prius sunt filii diaboli: sic hi, de quibus sermo habetur, quamvis recedendo à justitia sint futuri filii perditionis æternæ, cum tamen piè & fideliter vivunt, verè sunt filii Dei, & justii, & æternæ beatitudine digni. Unde auctoritas non ait i: cum viderentur piè & fideliter vivere, sed cum piè & fideliter viverent. Nec veraciter à bono in malum commutarentur, qui nunquam veraciter boni fuerunt. Dominus quoque non ait per Ezechielem k: si avertit se justus à justitia sua, quam videbatur habere, sed sua, scilicet, quam veraciter habet. §. 1. Quid autem in eadem auctoritate sequitur: Non erant in numero filiorum, quando erant in professione filiorum, ita intelligendum est. Filii Dei duobus modis appellantur &. Dicuntur Filii Dei, participatione hereditatis æternæ, sicut Joannes ait in Evangelio m: Quotquot crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Et Apostolus in epistola ad Romanos n: Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat. & infra. Ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. & infra. Ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes. Hinc etiam Augustinus eadem verba Apostoli exponens, ait: Modo y tantum creatura, cum nondum filiorum forma perfecta. Hoc ergo modo non sunt filii Dei, nisi

a 1. Joan. 2. b Matth. 10. c ad Augustinus ait. sup. ead. cap. si ex bono. d Joan. 10. e Joan. 11. f Ephes. 2. g Eph. 5. h 1. Timoth. 1. i sup. ead. si ex bono. k Ezech. 18. l sup. ead. si ex bono. m Joan. 1. n Rom. 8.

per se ipsos æternæ beatitudinis. §. 2. In presenti etiam dicuntur filii tribus modis, vel prædestinatione tantum (sicut ii, de quibus Joannes ait a: ut filios Dei, qui dispersi erant, &c.) vel prædestinatione, & spe æternæ beatitudinis (sicut illi, quibus Dominus ait b: Filioli, adhuc modicum vobiscum sum.) vel merito fidei, & presentis justitiæ, non autem prædestinatione claritatis æternæ: (sicut hi, de quibus Dominus ait c: Si dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint, &c.) Hi ergo, de quibus in presenti agitur, filii sunt merito fidei, & presentis justitiæ, non sunt autem filii adoptionis æternæ. Qui ergo peccata dimissa fatentur redire, secundam justitiam, & non secundam præscientiam ea dimitti, necesse est ut constentur: sicut salvandis peccata secundam justitiam ad æternam damnationem imputantur, non secundam præscientiam: quia & illis à bono in malum deficientibus, singula replicabuntur ad supplicium: & his usque in finem in bono perseverantibus, nulla imputabuntur ad penam [æternam d.] Corr. Rom. § In vetustis codicibus caput hoc est conjunctum superiori. Sunt enim Gratiani verba, qui more suo loca aliquot citat.

[a Specie] Sic est emendatum ex codice pervetusto. Nam anteq̄ legebatur, spe, quæ vox vultū sententiam turbabat.

§ Duobus modis appellantur. In vulgatis sequetur, uno modo appellantur in futuro, altero in presenti, qui triplex est; quæ absunt ab omnibus manuscriptis, & antiquioribus etiam editionibus.

§ y Modo tantum creatura, In libro 83. questionum, q. 67. post alia habentur hæc: Et ipsa itaque creatura, id est, & ipsa, quæ nondum vocatur filiorum forma perfecta, sed tantum vocatur creatura, liberabitur, &c. quæ referuntur à Beda in epist. ad Rom. cap. 8. Sed apud glossam ibidem habentur eadem verba, quæ apud Gratianum.

§ pars. Gratian. Qui autem dicunt, quòd peccata dimissa non redeunt, auctoritate Gregorii & Prosperis sententiam suam confirmare conantur.

CAP. XIII.

Ait enim Gregorius in Moralibus, lib. 15.

cap. 22.

Quid est, quod dicitur: Qui reddis iniquitatem Patrum filiis ac nepotibus? Peccatum originale à Patribus trahimus, & nisi per gratiam baptismi salvamur, etiam parentum culpam portamus: quia unum adhuc cum illis sumus. Reddit iniquitatem patrum filiis e, dum pro culpa parentis ex originali peccato anima pollutur proles. Et rursus non reddit iniquitatem filiis f, quia cum ab originali culpa per baptismum liberamur, non jam parentum culpas, sed quas ipsi committimus, habemus.

Corr. Rom. § Verba ipsa hujus capituli sunt in glossa ordinaria ad cap. 34. Exod. ex Gregor. in loco indicato: ex qua glossa sunt hic nonnulla emendata.

CAP. XIV.

Item in responsionibus Prosperti ad secundam objectionem Gallorum.

Qui recedit à Christo, & alienus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in perditionem cadit? sed non in id, quod remissum est, recidit: nec in originali peccato damnabitur: qui tamen propter postrema crimina a eà morte absicietur, quæ ei propter illa, quæ dimissa sunt, debebatur.

Corr. Rom. § a Propter postrema crimina] Adhuc sunt hæc ex originali, quibus sententia vultū illustratur.

Gratian. Finis hujus auctoritatis principio contraire videtur. Neque enim aliud est, dimissa peccata redire, vel in originali peccato damnari, quam penam peccato debitam post ejusdem remissionem excipere. Auctoritates verò sibi contrarias assertores hujus sententiæ ita determinant:

a Joan. 11. b Joan. 15. c Psal. 88. d abest à pluribus manuscriptis. e in filia. f in filii.

peccata dimissa redire dicuntur, quia quisquis post acceptam remissionem peccatorum ad vomitum redierit, tantò gravids punietur, quantò magis benignitate Dei abusus, singulorum remissionis acceptæ ingratus extitit.

6 pars. §. 1. Verum illa sententia favorabilior videtur: quia pluribus roboratur auctoritatibus, & evidentiore ratione sumatur. Ut enim Dominus ait per Ezechielem, c. 18.

CAP. XV.

SI averterit a se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominaciones, quas operari solet impius, nunquid vivet? omnes justitiæ, quas fecerat, non recordabuntur: in peccato suo morietur, & non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit.

CAP. XVI.

Item Gregorius b in explanatione ejusdem loci.

HOC nobis maxime considerandum est, quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam bona nostra transacta revocamus, quoniam in perpetracione malorum nulla debet esse fiducia bonorum prateritorum.

CAP. XVII.

Idem in homil. 4. ad c. 1. Ezech.

DE pertuso quippe sacco aliunde exit, quod aliunde immittitur c, quia indiscretæ mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aspiciunt, quomodo ex malo opere perdatur.

CAP. XVIII.

Item Petrus in epist. 2. c. 2.

SI refugientes coimuaaciones mundi in cognitione Domini nostri & Salvatoris Jesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato.

CAP. XIX.

Paulus quoque scribens ad Hebræos ait, cap. 6.

Intermittentes inchoacionis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.

Gratian. Dicens opera mortua, priora bona significat Apostolus, quæ per sequens peccatum erant mortua, quia hi peccando priora bona irrita fecerunt. Hæc, sicut peccando sunt irrita, ita per pœnitentiam reviviscunt, & ad meritum æternæ beatitudinis singula prodesse incipiunt, etiam illa, quæ peccatis inveniuntur admissa. Unde Augustinus d: Pium est credere, &c. & Hieronymus: Non e est injustus Deus, &c. Apostolus etiam scribens ad Hebræos, cum fidem, & dilectionem, & bona opera eorum breviter commemorasset, horum omnium mercedem, quam amiserant peccando, post pœnitentiam à Domino eos recepturos ostendit. Porro, qui per Prophetam dixit f: Si averterit se justus à justitia sua: ipse per eundem Prophetam promissit g dicens: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit universa præcepta mea, & fecerit judicium & justitiam, vi à vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor: in justitia sua, quam operatus est, vivet. h Fi-
liis quoque Israël per Assyrios captivandis, veteris idololatriæ peccatum Dominus per Osee impropert: & peccatum, quod Moysse supplicante patribus fuerat dimissum, hoc in filiis revivisse ostendit, dicens.

CAP. XX.

VÆ eis, quoniam recesserunt à me: vastabuntur, quia pravariicati sunt in me. Et ego redemi eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia: & non clamaverunt ad me in corde suo: sed ululabant in cubilibus suis: super triticum & vinum ruminabant: & recesserunt à me, &

a Sent. 4. dist. 15. b Homil. 11. ad c. 3. Ezech. Sent. 4. dist. 15. c al. mittitur. d sup. dist. 3. de pœn. cap. pium. e sup. dist. 3. si quando. sup. dist. 2. non est tam. f Ezech. 33. g al. prœmij. h Exod. 32. Of. 7.

ego erudi vi eos, & confortavi brachia eorum, & in me cogitaverunt malitiam: reversi sunt, ut essent absque jugo, facti sunt quasi arcus dolosus: cadent in gladio Principes eorum à furore lingue sue.

7 pars. Gratian. Antiqua peccata parentum filiis impropert sermo divinus: & propterea Principes eorum in gladio casuros prædicit. Sed per eundem Prophetam a contrâ Dominus se facere ostendit, dicens:

CAP. XXI.

NE fortè dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos ad inventiones suæ: coram facie mea factæ sunt.

CAP. XXII.

Item Hieronymus ad c. 7. Osee.

Cum ita puniantur, ne cogitent, quod pro veteribus peccatis Patrum puniam eos: quia nunc, id est, in presenti, pro malitiis suis, quas invenerunt, circumdati sunt pœnâ: & mala eorum, licet putant, non possunt me latere: sed potius ipsa ad inventiones apertæ sunt coram facie mea, quæ omnia clarè videt.

Corr. Rom. ¶ Sententia hujus capituli est quidem in commentariis B. Hieronymi in c. 7. Osee: sed propria verba sunt in glossa interlineari ibidem ad ea verba, ne fortè dicant in cordibus.

CAP. XXIII.

Idem ibidem.

Heretici non possunt vetera peccata contra Deum cau-
sari, cum antiquis operibus addant novam impietatem, & suis ligentur peccatis: & cum Deum celare se putant, oculos ejus vitare non possunt: quia b vultus Domini super facientes mala.

Corr. Rom. ¶ Et hoc etiam capitulum est in glossa ordinaria in eundem locum ex B. Hieronymo c.

CAP. XXIV.

Item Gelasius Papa, (Ann. 494. Romæ.)

Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.

Gratian. Sed his auctoritatibus docentur filii ab originali peccato expiati, non idèo puniendi, quia Patres peccaverunt: sed idèo peccata Patrum in eos redire, quia eorum culpam sequuntur. Sic & bona, quæ peccato moriuntur, non proficiunt ad præmium, quia facta sunt: sed quia per pœnitentiam reviviscunt. Tale est & illud Augustini d in libro Psalmodum: Si Judas teneret adoptionem, &c. Sic & illud e Gregorii in Moralib. intelligitur: Quid est, quod dicitur, reddis iniquitatem Patrum in filios, &c. Illud namque parentum iniquitas redditur, qui propterea puniuntur, quia in radice traxerunt amaritudinem peccati. Illis autem non redditur, in quibus merito sua iniquitatis non reviviscunt peccata parentum. Sicut ergo bona, quæ peccato moriuntur, per pœnitentiam reviviscunt ad præmium: sic & mala, quæ per pœnitentiam delentur, reviviscunt ad supplicium. Unde Propheta ex persona pœnitentis deplorat, dicens f: Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ, id est, piagæ per baptismum sanatæ. Hinc etiam idem Propheta, quantum fide & sacramento circumcissionis ab originali peccato se mundatum cognosceret, tamen adulterio & homicidio, quod commiserat, idèo revivisse intelligens, non sine causa inter cætera ipsum confitetur, & dicit: Ecce g enim in iniquitatibus conceptus sum, &c.

DISTINCTIO V.

In pœnitentia autem, quæ peccatorem considerare oportet, Augustinus in libro de pœnitentia h docet, dicens:

a Ibid. b Psal. 33. c Sup. 23. quæst. 4. fillic. d Sup. præ ead. si Judas. e Sup. ead. quid est. f Psal. 37. g Psal. 51. h De vera & falsa pœnitentia, c. 14. & 15. inter opera Augusti. [fortè c. an. 428. in Africa.]

CAP. I.

Consideret *a* qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius vitii multiplici executione. Oportet enim poenitere fornicationem secundum excellentiam sui status aut officii, & secundum modum meretricis, & in modo *b* operis sui, & qualiter turpitudinem suam peregit, si in loco sacro, aut cui debuit excellentiam fidei (ut sunt domus Dominorum, & aliorum multorum) si in tempore orationi constituto, aut in festivitate sanctorum, & in tempore jejunii. Consideret, quantum perseveraverit, & defleat, quod perseveranter peccaverit, & quanta *a* virtus fuerit in pugnatione. Sunt enim, qui non solum non vincuntur, sed ultra se peccato offerunt: nec expectant tentationem, sed preveniunt voluptatem, & pertractant secum, quam multiplice actione vitii delectabiliter peccent. Omnis ista varietas constitenda est & defendenda: ut cum cognoverit, quod peccatum est multum, citò inveniat Deum propitium. §. 1. In cognoscendo augmentum peccati, inveniat se, cujus ætatis fuerit, cujus sapientia, & ordinis, & statum omnem alterius non peccantis. Immoretur in singulis istis, & sentiat modum criminis, purgans lachrymis omnem qualitatem vitii. §. 2. Defleat virtutem, quæ interitum caruit. Dolendum est enim, & dolore purgandum, non solum quia peccavit, sed etiam, quod se virtute privavit. Nam, licet speret se consecuturum veniam, dolere tamen potest, quia non promeruit, unde remunerari confidat. §. 3. Anxietur & doleat, quod modò effugiens de præteritis poenam, miser non inde expectet gloriam *c*, cujus omne tempus, quoniam brevissimum est, debuit decertasse ad consequendum præmium. §. 4. Defleat etiam, quoniam in uno offendens, factus est omnium per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus Deum omnino non timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior. Ideò enim Adam plus peccavit, quia omni bono abundavit. Etiam alio modo offendens in uno, reus est omnium: quia omnis virtus patitur detrimentum ab uno vitio. Nam si quis cadit in avaritiam, largitatem destruit, & etiam castitatem minoravit. Amore enim pecuniæ vel violaret castitatem, vel saltem minus amaret. Si enim propter Deum tanta adhuc castitas inest, ut nolit eam perdere, tamen saltem minori gaudio, minori affectu tuetur eam, ubi videt inde procedere damnum pecuniæ, sicque & in aliis: quæ etiam non expellantur, tamen per conceptionem unius vitii vel satis vel parùm minuuntur, vel intentione deteriorantur. Unde omnis virtus cuicumque crimini est defendenda, & de omnibus indulgentia est petenda. §. 5. Animadvertere etiam oportet, & animadvertendo deslere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmavit: etiam, quod exemplum extitit mali in operatione sui criminis: cui magis profuisset, si aliis fuisset causa conversionis. Gemat itaque aliorum vitam in sua corruptam, vel incorruptam non conservatam, & commo- dum proximi, quod dedisset exemplo boni. Doleat de tristitia, quam peccando bonis intulit, & de lætitia, quam eis non adhibuit. Et non solum cogitet, quid & qualiter fecerit, sed quàm injustè Deum, ut diximus, peccando offenderit. Timeat illam veritatis sententiam: Non *d* potestis duobus Dominis servire. Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit, dum in uno peccato perseveraverit, ex contaminatione *e* mali perdididerit: ut qui servit diabolo per crimen, Dei, quam obtulit, amiserit servitutem. Pium est tamen credere, ut recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona:

ut cum destruxerit, quod suum non invenit, amet & diligat bonum, quod etiam in peccante plantavit. §. 6. In his *a* omnibus dolens aut seculum derelinquat, aut saltem illa, quæ sine admittione mali non sunt administrata, ut mercatura, & militia, & alia, quæ utentibus sunt nociva, ut administrationes secularium potestatum: nisi his utatur ex obedientia licentia. Ponat se omnino in potestate judicis, in judicio Sacerdotis, nihil sibi referens sui: ut omnia eo jubente paratus sit facere pro reparanda animæ vita, quæcumque faceret pro vitanda corporis morte, & hoc cum deliderio: quia vitam recuperat infinitam, ut Deus. Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus. Semper deprecetur Deum, certus de venia, quia omnibus modis, & sine tædio, dubius rogaret potestatem terrenam. Abstineat à multis licitis, qui per libertatem arbitrii commisit illicita. Semper offerat Deo mentem, & cordis contritionem, & deinde quod potest de possessione: tunc quod offert, securus offerat. *Reflexit* h enim Dominus ad Abel, & ad munera ejus. Sed prius reflexit ad Abel, quàm ad munera. Sumens enim mentem, quam cognovit humilem & puram, remuneravit ejus largitatis munera. Ad Cain verò non reflexit, nec ad ejus munera. Mentem enim ejus, quam viderat, quoniam non cognovit *c*, ejus munera non recepit. In judicio enim cordis consideranda est elemosyna tribuentis: nec jam considerandum est, quantum, sed quâ mente, quâ affectione dat, quod potest. Vidua *d* enim duobus, quæ habuit, larga minutis, plus omnibus militi. Qui ergo vult sua peccata redimere temporalium oblatione, caveat, ut offerat mentem prius. §. 7. Cautus sit, ne veredundâ ductus dividat apud se confessionem, ut diversâ diversis velit Sacerdotibus manifestare. Quidam enim uel celant, quæ alii manifestanda reservant *e*: quod est, se laudare, & ad hypocrisiam tendere, & semper veniam cære, ad quam per frustra putat totam pervenire. §. 8. Caveat præterita, quem vera delectat poenitentia: non prius ad Domini corpus accedat, quàm confortetur bonâ conscientia. Sed in hac separatione tremendum Dei judicium cogitet, ubi *g* & majus, & terribilius impenitentes separabit in ignem. Gemat, quod nondum audet lumere, quem multum desiderat, cibum salutarem. Illi sunt digni fructus poenitentia, animam captivam elaqueantes, & in libertate servantes. §. 9. Cohibeat se præterea à ludis, & à spectaculis seculi, qui perfectam vult consequi gratiam remissionis. Nam *f* Dina, si se cohibuisset, si inter suos remanisset, ab extraneo raptore corrupta non fuisset. Tantò igitur magis sibi caveat & cohibeat se anima, quæ sapè, vel semel corrupta est & raptâ: timeat jam docta experimento, quod ignoravit virgo: eligat, quem imitetur, non sequatur, quem animus suus damnat. Se enim judicat, qui fructus poenitentia non habentem à se non elongat. Laudet enim & amet, quos dignè fructificare non ignorat: quærat fructus dignos, etli non dignos poenitentia. Sunt enim fructus digni, virtutum fructus, qui non sufficiunt poenitentibus. Poenitentia enim graviores exoptulat, ut sic patetur Ecclesia, ut pacata dolore & gemitibus, mortuus impetret veniam.

Corr. Rom. §. a Et quanta virtus] In originali est. Et quanta victus fuerit impugnatione. Sed ob glossam non est mutatum. Multa autem alia & magni ponderis emendata sunt (ubi per eandem licuit) & ex ipso originali, & ex vetustis Gratiani codicibus.

§. g Ubi & majus] In originali legitur, Ubi magis terribilis sententia peccantes separabit in ignem.

a Sent. 4. dist. 16. *b* secundum modum] vera lectio. *c* gratiam,] orig. *d* Matth. 6. *e* al. communicatione] al. communione.

a alit. in omnibus. Cap. 15. *b* Genes. 4. *c* cognovit humilem,] vera lectio. *d* Matth. 12. *e* conservant:] orig. *f* Genes. 34.

C. II. Penitentes negotiationis lucra abjiciant.
 Item Leo Papa episc. 90. al. 92. ad Rusticum Episcopum, c. 9.

Qualitas a lucri negotiantem aut excusat a, aut arripit: quia est & honestus questus, & turpis. Verumtamen penitenti utilis est etiam dispendia pati quam periculis negotiationis obstringi: quia difficile est interementis, vendentisque commercium non intervenire peccatum.

Corr. Rom. § a Excusat, § Sic in orig. & Polycarpo, & Ivo, & Burchardo: nam in Gratiani exemplaribus erat, accusat.

C. III. Post penitentiam ad militiam secularem redire non licet.
 Idem ibidem, cap. 10.

Contrarium b est omnino Ecclesiasticis regulis, post penitentiam actionem redire ad militiam secularem: cum Apostolus dicat c; Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus. Unde non est liber à laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

C. IV. Decennio penitent, qui post penitentiam ad secularem militiam redeunt.

Item ex Nicæno Concilio, cap. 11. (An. 325. in Bithynia.)

SI qui verò per Dei gratiam vocati, primò quidem ostenderunt fidem suam deposito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum sunt reversi, ut & pecunias darent, & ambirent redire rursùm ad militiam, isti decem annis sint inter penitentes post primum triennium, quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verò præcipuè illud observetur, ut animus eorum, & fructus penitentia attendatur. Quicumque enim cum omni timore, & lachrymis perseverantibus, & operibus bonis conversionem suam non verbis solis, sed opere & veritate demonstrant, cum tempus statutum etiam à his fuerit impletum, & orationibus jam cæperint communicare, licebit Episcopo humanis etiam circa eos aliquid cogitare. Qui verò indifferenter habuerint lapsum, & sufficere sibi, quòd intra Ecclesiam introierint, arbitrantur, isti omnimodò tempora statuta complebunt.

Corr. Rom. § Caput hoc est posterior pars capituli undecimi ex prisca versione: quæ versio est omisa in postrema quatuor tomorum Colonienfium Conciliorum editione, & ejus loco quatuor versiones posita, ex quibus faciliè corrigi possunt, quæ in hac interdum obscurè & mutilatè dicuntur. Quòd verò ad sententiam canonis pertinet, legenda sunt, quæ à Zonara ac Balsamone in ipsius explicatione, & à Rufino lib. 10. historia Ecclesiastica, cap. 6. & à Cardinali Varmienfi contra Brentium libro tertio afferuntur. Agitur enim de illis militibus, qui impio Licinio vetante cingulum militiæ ab iis retineri, qui fidem Christo datam servare vellet, illum abjicere, quàm fidem frangere maluerunt, ac tamen postèd cupiditate terrenæ victi, illum recuperare conati fuerant, quòd argumento erat, ipsos à fide desciscere. In codice verò canonum hæc est inscriptio huius capituli: De his, qui abrenuntiaverunt, & iterùm ad seculum sunt regressi.

C. V. A communione suspendantur, qui post penitentiam ad secularia redeunt.

Item ex Concilio Aurelianensi I. cap. 13. (An. 511. in Gallia.)

DE his, qui suscepta penitentia religionem suæ professionis oblit, ad secularia relabuntur, placuit eos & à communione suspendi, & ab omnium Catholicorum conviviis separari. Quòd si post interdictum cum eis quisquam præsumpserit manducare, & ipse communione privetur.

a Polyc. lib. 4. tit. 31. Burch. l. 2. c. 128. & l. 19. c. 95. Ivo p. 6. c. 202. & part. 17. c. 25. & p. 15. c. 107. b Polyc. l. 6. tit. 20. Burch. lib. 19. c. 66. Ivo part. 15. c. 80. c 2. Tim. 2.

TOM. I.

C. VI. Quid sit falsa penitentia.

Item Gregorius VII. in Synodo Romana, celebrata (anno 1078.) cap. 6.

FALSA a penitentia dicitur, quæ non secundùm auctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quòd sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad penitentiam venerit, vel qui bona alterius injustè detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat, se veram penitentiam non posse peragere, per quam ad aeternam vitam valeat pervenire, nisi negotium derelinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat, bona, quæ injustè abstulit, restituat, arma a deponat, ulteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia. Ne b tamen desperet, interim quicquid boni facere poterit, hortamur, ut faciat: ut omnipotens Deus cor illius illustret ad penitentiam.

Corr. Rom. § a Arma] Totum hoc membrum, quòd pertinet ad arma, in originali, & Polycarpo est ante verba illa, negotium derelinquat. Sed ob glossam ordo non est restitutus.

C. VII. Post conversionem ad negotium redire non licet, quòd sine peccato agi non potest.

Item Gregorius in homilia 24. Evangel.

NEGOTIUM, quòd ante conversionem sine peccato extitit, hoc etiam post conversionem repetere culpa non fuit. & infra. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccatis exhiberi aut vix, aut nullatenus possunt. Quæ ergò ad peccatum implicat, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurrat.

CAP. VIII. De eodem.

Item Innocentius Papa II. in Concilio c Romano, c. 22.

FRATRES nostros Episcopos, & Presbyteros admonemus, ne falsis penitentis Laicorum animas decipiant, & in infernum pertrahi patientur. Falsam autem penitentiam esse constat, cum ipretis pluribus de uno solo penitentia agitur, aut cum sic agitur de uno, ut non discedatur ab alio. Unde scriptum d est: Qui totam legem observaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus; scilicet, quantum ad vitam aeternam: sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantùm maneat, aeternæ vitæ januam non intrabit. Falsa etiam sit penitentia, cum penitens ab officio, vel curiali, vel negotiali non recedit, quòd sine peccato agi nullà ratione prævalet: aut si odium in corde gestetur, aut si non offensa cuilibet satisfiat, aut si non indulgeat offendentis offensum, aut si arma quæ contra justitiam gerat.

DISTINCTIO VII.

UT autem debeat fieri confessio, vel qualem illum oporteat esse, qui aliorum crimina iudicat, ex eodem lib. de penitentia, cap. 10. docetur, cum dicitur:

CAP. I.

QUI f vult confiteri peccata, ut inveniat gratiam, querat Sacerdotem scientem ligare & solvere: ne, cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui cum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foveam cadant, quam stultus evitare noluit. Tanta itaque vis confessionis est, ut si deest Sacerdos, confiteatur proximo. Sepè enim contingit, quòd penitens non potest confiteri coram Sacerdote, quem desideranti nec locus, nec tempus offert: & si ille, cui confitebitur, potesta-

a Sent. 4. dist. 16. Polyc. l. 6. tit. 20. b al. nec. c Et in Concil. Urbani II. apud Melphiam, c. 15. Et in Concil. Gregor. VII. anno 1080. Sent. 4. dist. 15. d Jac. 2. e In lib. de vera & falsa penitentia. inter opera B. Aug. Sent. 4. dist. 17. f Sup. distinct. 1. quem penitet. §. quare qui.

Z z z

tem solvendi non habet, sit tamen dignus veniâ ex desiderio Sacerdotis, qui socio confitetur turpitudinem criminis. Mundati a enim sunt leprosi, dum irent offendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet, Deum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibetur ad Sacerdotes pervenire. Sæpè quidem eos quærent sani & lati: sed dum quærunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur. Sed Dei misericordia est ubique, qui & iustus b novit parcere, etsi non tam citò, sicut si solverentur à Sacerdote. Qui igitur omninò confitetur, Sacerdoti meliori, quàm potest, confiteatur: & si peccatum occultum est, sufficiat referre in notitiam Sacerdotis, ut grata sit oblatio muneris. *Et infra cap. 12. §. 1.* Laboret itaque pœnitens in Ecclesia esse, & ad Ecclesie unitatem tendere: nisi enim unitas Ecclesie succurrat, nisi quod deest peccatori, sua operatione c compleat, de manibus inimici non eripietur anima mortui. Creandum est enim (& pietas fidei expostulat credere) quòd omnes eleemosynæ totius Ecclesie, & orationes, & opera iustitiæ, & misericordie succurrant recognoscanti mortem suam ad conversionem suam. Ideoque nemo dignè pœnitere potest, quem non sustineat unitas Ecclesie: ideoque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Ecclesie divisos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariseos, reliquit Apostolos, nihil invenit auxilii, sed augmentum desperationis. Dixerunt enim: *Quid d ad nos? tu videris: Si peccasti, tibi sit, non tibi succurrimus, non peccata tua charitative suscipimus, non comportanda promittimus, non qualiter deponas onus, docemus. Quid enim nobis & misericordie, qui nec opera sequimur iustitiæ? isset e ad fratres, isset ad illos, qui oraverant pro focu f Petri fabricante, qui Chananaeam improbam misericordie obtulerant. Interrogasset Petrus pro se lachrymas effundentem: non g fugisset Mariam & Martham, quæ vitam Lazaro impetraverant, non b turham plorantem, quæ unicum filium acquisierat viduæ. Ivit ad divites, & divites perit. Et infra cap. 20. §. 2.* Sacerdos itaque, cui omnis offertur i peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus. Judicans enim alium, qui est iudicandus, condemnat seipsum. Cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios videt sibi offerre. Caveat ergò, ut à se abjecerit, quod alios videt sibi offerre. Caveat ergò, ut à se abjecerit, quod in alio damnosum reperit: animadvertat, quod dicitur: *Qui & sine peccato est, primus in eam lapidem mittat.* Ideò enim liberavit peccatricem, quia non erat, qui iuste projiceret lapidem. Quomodo lapidaret, qui se lapidandum cognosceret? Nullus enim erat sine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuisse reos. Nam venialia semper remittebantur per ceremonias. Si quod igitur in eis peccatum erat, criminale erat. Deteriores itaque in hoc sunt Sacerdotes, se prius non edificantes, illis, qui Dominum observabant insidiis. In hoc itaque patentissimum est crimen Sacerdotum & ultra modum detestabile, qui non prius se iudicant, & alios alligant. Deberent enim in se timere crimen, quod in aliis timerunt, & detestabile senserunt. Illi quidem aded cæci erant, quòd summam sapientiam sperabant capere suis insidiis. Quod illis patuit, quod tunc quisque vitavit, vitet Sacerdos, qui in hoc errore pejor illis Judæis extiterit. §. 3. Caveat spiritalis iudex, ut sicut non commisit crimen nequitie, ita non careat munere scientie. Oportet enim, sciat cognoscere, quicquid debet iudicare. Judiciaria enim potestas hoc expostulat, ut, quod debet iudicare, discernat. Diligens igitur inquisitor, & subtilis investigator, sapiens, & quasi astute

interrogat à peccatore, quod forsitan ignorat, vel veracundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates ejus non dubitet investigare, & locum, & tempus, & cætera, quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates. Quibus cognitis adit benevolus, paratus exigere, & secum onus portare: habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate: adjuvet confitentem orando, eleemosynas dando, & cætera bona pro eo faciendo: semper enim juvet leniendo, consolando, spem promittendo, & cum apus fuerit, etiam increpando. Doleat a loquendo, instruendo operando, sit particeps laboris, qui particeps vult feri gaudii: doceat perseverantiam: caveat, ne corrumpat, ne iuste perdat potestatem judiciariam. Licet enim pœnitentia ei possit acquirere gratiam, non tamen mox restituit in potestatem primam. Etsi b enim Petrus post lapsum restitutus fuerit, & sæpè lapsis Sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas, non est tamen necesse, ut hoc omnibus concedatur quasi ex auctoritate. Invenitur etiam auctoritas, quæ concedit, & quasi imperat: invenitur alia, quæ minimè concedit, sed vetat: quæ scripturæ non repugnant, sed concordant, si locus, & tempus, & modus pœnitentiæ pacem adhibeant. Cum enim tot sunt, qui labuntur, ut pristinam dignitatem ex auctoritate c defendant, & quasi ausum peccandi sibi faciant, rekindenda est spes ista. Si verò locus est, ubi ista non concurrant, restitui possunt, qui peccant. Itaque Pontifex iustus atque discretus non cogitur Sacerdotes suos semper abicere: nec mox restituere, nisi statutum fuerit à Romano Pontifice.

2 pars. Gratian. *Caveat Sacerdos, ne peccata pœnitentium aliis manifestet. Quod si fecerit, deponatur.*

C. II. *Deponatur Sacerdos, qui peccata pœnitentium publicare præsumit.*

Unde Gregorius. [Ann. 600. Romæ.]

Sacerdos d ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis, neque, quod absit, pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vite suæ ignominiosus peregrinando pergat.

3 pars. Gratian. *Quòd autem dicitur, ut pœnitens eligat Sacerdotem scientem ligare Et solvere, videtur esse contrarium ei, quod in canonibus invenitur, ut nemo videlicet parochianum alterius iudicare præsumat. Sed aliud est, favore, vel odio proprium Sacerdotem contemnere, quòd sacris canonibus prohibetur: aliud, cæcum vitare, quòd hac auctoritate quisque facere monetur, ne, si cæcus cæco ductum præset, ambo in foveam cadant.*

C. III. *Cuiuslibet Sacerdoti commissum, nisi pro ejus ignorantia, alter Sacerdos ad pœnitentiam non suscipiat.*

Unde Urbanus Papa II. (Ann. 1090.)

Placuit e, ut deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri Sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sine ejus consensu, cui prius se commissit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confessus est. Qui verò contra hæc statuta facere tentaverit, gradus sui periculo subiacebit.

DISTINCTIO VII

I T Empus verò pœnitentiæ est usque ad ultimum articulum vite.

a Doceat] vera lectio. b Vide Isidorum in præfatione de summo bono. c alit. auctore. d Sentent. 4. distinct. 2. Polyc. lib. 6. tit. 20. Anselm. lib. 11. cap. 25. e Sup. 9. quæst. 2. placuit. Sentent. ibid.

CAP. I

a Luc. 17. b istis] videtur legendum. c opitulatione] origin. d Matth. 27. e si isset] orig. antiquam. f Luc. 4. Matth. 15. g Joann. 11. h Luc. 7. i profertur] orig. h Joann. 8.

CAP. I. De eodem.

Unde Leo Papa, *epist. 90. al. 92. ad Rufficum, cap. 5.*
Nemo a desperandus est, dum in hoc corpore constitutus b est: quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur.

2 pars. Gratian. *Quoniam de differentibus pœnitentiam Augustinus scribat in lib. 50. Homil. hom. 41.*

CAP. II.

Si quis c positus in ultima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit: fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non præsumimus, quod benè hinc exit: si securus hinc exierit, ego nescio: pœnitentiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus. Nunquid dico, damnabitur? Sed non dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? vis, quod incertum est, evadere? age pœnitentiam, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es; quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa.

Corr. Rom. § *Hæc, & duo sequentia capitula accepta sunt ex homilia 41. B. Augustini, sed primum hoc ordine, multique verbis mutatis. Atque idem Burcharius & Ivo non ex Augustino, sed ex dictis Augustini citant. Quare nihil mutatum: sed præstat omnino homiliam ipsam legere. Eadem in Bibliotheca sanctorum Patrum, tom. 7. tribuuntur. B. Cæsario, Arelatenfi Episcopo.*

CAP. III.

Idem in eadem homilia, paulò superius.

Qui egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento, quod erat adstrictus d, & à Christi corpore separatus, & benè post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam vivere debuit, post reconciliationem quandoque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem vadit, regno Dei non privabitur, à populo e diaboli separabitur.

CAP. IV.

Idem *ibidem.*

Si quis a autem, &c. *Et infra.* Baptizatus ad horam securus hinc exit: fidelis benè vivens securus hinc exit: agens pœnitentiam, & reconciliatus, cum sanus est, & postea benè vivens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Unde securus sum, dico, & securitatem do: unde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. *Et post pauca.* §. 1. Sed unde scis (inquis) ne forte Deus dimittat mihi? verum dicis, unde? nescio. Illud scio: hoc nescio. Nam idè do tibi pœnitentiam, quia nescio: nam si scirem tibi nihil prodesse, non tibi darem. Item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Dux res sunt: aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quod horum tibi futurum sit, nescio. Ergo f tene certum, dimitte incertum.

Corr. Rom. § a Si quis autem,] *Apud B. Augustinum sequuntur verba, quæ relata sunt paulò antè in capite, si quis positus, usque ad vers. benè hinc exit.*

§ c Sed unde scis] *Hæc apud B. August. sequuntur post ultima verba ejusdem capituli, si quis positus.*

Gratian. *Hoc autem quare Augustinus dixerit, Cyprianus ostendit, lib. 4. epist. 2. ad Antonianum, dicens:*

CAP. V.

Cyprianus (*Ann. 254. in Africa.*)

Ideò, frater charissime, pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifestà lamentationis suæ professione testantes, prohibendos

omnino censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate, atque in periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit: nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum.

CAP. VI.

Item Augustinus in libro de pœnitentia a, c. 17. & 18.

Nullus expectet, quando jam non possit peccare. Arbitrii enim quærat libertatem, ut dolere b possit commissà, non necessitatem. Qui prius itaque à peccatis relinquatur, quàm ipsa relinquat, ea non libere, sed quasi ex necessitate condemnat. Licet enim latro c veniam meruisset in fine de omni suo crimine, non tamen debet baptizatis peccandi & perseverandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus est, qui tunc primùm in cruce Christum confessus est. Pœnitentia enim, si in extremo hiatu vitæ advenit, sanat, & liberat in ablutione baptismi, ita quod nec purgatorium sentiunt, qui in fine baptizantur: sed ipsi ditati bonis sanctæ matris Ecclesiæ sunt recepturi multiplex bonum in vera beatitudine. Illi autem, qui cum potuerunt, nunquam converti voluerunt, consistentes, cum jam peccare nequeunt, non sic facile acquirunt quod volunt. Oportet enim, ut pœnitentia fructificet ad hoc, ut mortuo vitam impetret. Scriptum d est enim, sine charitate neminem salvum esse. Non itaque in solo timore vivit homo. Quem ergo serò pœnitet, oportet non solum timere Deum judicem, sed & justum diligere: non timeatur pro pœna, sed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni ejus prædicta varietate. Quod quoniam vix a licet, de ejus salute Augustinus e potuit dubitare. §. 1. Credo quidem illi, qui dixit: *Quicumque F horà peccator ingemuerit, & conversus fuerit, vità vivet.* Dixit conversum, non tantum verum, vità vivere. Verum quidem puto, qui dolet de crimine; conversum, qui dolet de omni g ejus, quam exposuimus, varietate. Vertitur à peccato, qui jam vult dimittere peccatum: convertitur, qui jam totus, & omnino vertitur, qui jam non tantum pœnas non timet, sed ad bonum Domini contendere festinat. Quæ conversio si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione. Sed quoniam vix, vel rarè est tam justa conversio; timendum est de pœnitente serò. Quem enim morbus urget, & pœna terret, ad veram vix veniet satisfactionem, maxime, cum filii, quos illicite dilexerit, sint præsentés, uxor, & mundus ad se vocent. Multos enim solet serotina pœnitentia decipere. Sed quoniam Deus semper potens est, semper etiam potest in morte juvare, quibus placet. Cum itaque opus sit non hominis, sed Dei, fructifera pœnitentia, inspirare eam potest, quandoque vult suà misericordià, & remunerare ex misericordià, quos damnare potest ex justitia. Sed quoniam multa sunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculosissimum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspirat. Si quis est igitur, qui veram tunc querat pœnitentiam, expectet Dei clementiam, majorem sentiens Dei bonitatem suà nequitia. §. 2. Sed si etiam sic conversus evadat, vitam vivat, & non moriatur, non tamen promittimus, quod evadat omnem pœnam. Nam prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud seculum distulit fructum conversionis. Hic autem ignis, est æternus non sit, miro tamen modo est gravis. Excessit enim omnem pœnam, quam unquam passus est aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inventa est pœna, licet mirabilia passi sint martyres tormenta: & multi nequiter iniqui tanta

a Sent. 4. dist. 20. sup. 32. q. 2. ancillam. §. nemo. b al. constituitur. c Sent. *ibid.* Polyb. l. 8. tit. 1. Anselm. l. 11. c. 137. Burch. l. 18. c. 12. Ivo p. 51. c. 22. 1. q. 3. Salvator. d al. abstrictum. e al. consortio. f Sent. *ibid.*

a In lib. de vera & falsa pœnitentia. Sent. *ibid.* b al. dolere. c Luc. 23. d 1. Cor. 13. e Sup. si quis autem. f Ezech. 33. g al. animi] orig.

insistuerunt a supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere, ut post mortem non oporteat talem poenam tolerare. §. 3. Quaedam enim peccata sunt, quae sunt mortalia, & in poenitentia sunt vitalia b, non tamen statim sanata. Saepè enim quidam agri morentur, nisi medicarentur: non tamen statim sanantur: languet victurus, qui prius erat moriturus. Qui autem impoenitens moritur, omnino moritur, & aeternaliter cruciabitur. Qui enim impoenitens finitur c, si semper viveret, semper peccaret. At Dei est misericordia, quod operatur finem peccantis d: ob hoc etiam sine fine torquetur e, quia nunquam ditabitur virtute: semper plenus iniquitate, semper sine charitate, torquetur sine fine.

Corr. Rom. §. 2. Quoniam vix licet] Sic est emendatum ex editione Plantiniana. Nam antea legebatur, Quod quamvis licet de ejus salute, Augustinus, &c. Neque accipere, sed interpretari voluit Augustinum hic auctor, sine dubio ipsius sectator. Multa verò alia in hoc capite partim ex vetustis Gratiani codicibus, partim ex ipso originali sunt emendata.

QUESTIO IV.

¶ Quid autem orationis tempore conjugali operi vacare non liceat, beatus Hieronymus in quodam sermone scribit, ita dicens:

C. I. Tempore, quo uxori debitum redditur, à carnibus agni abstinere oportet.

Sciatis g, fratres charissimi, quoniam quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus agni comedere debet. Item paulò post. §. 1. Si panes propositionis non poterant ab iis, qui uxores suas fetigerant, comedi, quantò magis panis ille, qui de caelo descendit, non potest ab his, qui conjugaliibus paulò ante hasere complexibus, violari atque contingi? non quò nuptias condemnemus (hoc enim non dicimus) sed quòd eo tempore, quo carnes agni manducaturi sumus, vacare operibus carnis non debeamus.

Corr. Rom. §. Prior pars hujus capituli, usque ad vers. Item, de industria videtur in summam collecta: reliqua autem ex originali est emendata & aucta.

C. II. A conjugali concubitu in sanctorum solemnitatibus est abstinendum.

Item Augustinus sermone 2. de tempore, id est, de 2. Dominica adventus.

Quotiescunque ad unum dies natalis Domini, aut reliquae festiuitates hveniunt, sicut frequenter admonui, ante plures dies, non solum ab infidelium i concubinarum consortio, sed etiam à propriis uxoribus abstinere debemus.

C. III. Diebus jejuniorum à propriis uxoribus abstinere oportet.

Item Ambrosius in sermone de adventu Domini.

Fratres, non solum debetis ab omni immunditia abstinere, sed etiam ab uxoribus propriis studiosissime continetis. Nullus a omnino uxori suae jejuniorum diebus conjugatur.

Corr. Rom. §. a Nullus] In hoc sermone, qui habetur manuscriptus in Bibliotheca Vaticana, hinc usque ad finem non habentur. Sed in alio sermone manuscripto de Quadragesima haec leguntur: Nullus omnino uxori suae jungatur ante octavam Paschae. In plerisque vetustis codicibus Gratiani hoc loco absent ista verba, jejuniorum diebus: de quibus tamen B. Ambrosius loquebatur: & id est sunt etiam in rubrica.

CAP. IV.

Idem supr. epist. 1. ad Corinth. in cap. 7.

a al. saepè susurrerunt. b venialia,] orig. c. al. moritur vel finitur. d al. peccandi. e torquetur. orig. f In vigilia Paschae de usu agni. g Sent. 4. dist. 32. lvo p. 8. c. 87. h Sent. 4. dist. 32. i infelici] vera lectio.

SI causà a procreandorum filiorum ducitur uxor, non multum tempus concessum videtur ad ipsam usum: quia & dies festi, & dies processionis b, & ipsa ratio conceptus & partus, juxta legem cessari temporibus his debere demonstrant.

C. V. Uxoris usus certis diebus cessare jubetur.

Item Augustinus in libro questionum Veteris & Novi Testamenti, quest. 127.

Christiano c cum uxore sua convenire aliquando licet, aliquando verò non licet. Propter dies enim processionis aliquando non licet convenire: quia etiam à licitis abstinentem est ut facilius impetrari possit, quod postulat. Unde Apostolus d ex consensu ait abstinentiam ad tempus, ut vacetur orationi. Nam secundum legem e in jejuniis exdere f, & jurgari non licet, postea licet: quia major reverentia debetur Dei causis.

C. VI. Non verè poenitentiam agit, qui continentiam non servat.

Item Joannes Chrysostomus.

Qui in castigatione victus se dicit agere poenitentiam, frustra hoc sermone promittit, nisi egrediatur de cubili suo, & jejuniis continentiam addat.

Corr. Rom. §. Caput hoc apud B. Joannem Chrysostomum, ex quo citatur, non est inventum. Sed eadem ferè leguntur in commentariis B. Hieronymi ad c. 2. Joëlis g, & copiosius etiam exposita.

C. VII. Ab ingressu Ecclesiae temperare se debet vir cum proprii uxore dormiens.

Item Gregorius in responsione 10. ad interrogationes Augustini.

¶ Vir b cum propria conjugate dormiens, nisi lotus aqua, intrare Ecclesiam non debet: sed neque lotus intrare statim debet. & infra. §. 1. Quamvis enim de hac re diversae hominum nationes diversae sentiant, atque alii alia custodire videantur, Romanorum tamen temper ab antiquioribus usus fuit, post admissionem propriae conjugis, & lavacri purificationem querere, & ab ingressu Ecclesiae paululum reverenter abstinere. Nec haec dicentes deputamus culpam esse conjugium: sed quia ipsa licita admittio conjugum sine voluptate carnis fieri non potest, à sacri loci ingressu abstinendum est: quia voluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adulterio vel fornicatione, sed legitimo matrimonio susceptus fuerat, qui dicebat: Ecce i enim in iniquitatibus conceptus sum, & in deliciis peperit me mater mea. Et infra §. 2. Oportet itaque, legitima a carnis copula ut causa prolis sit, non voluptatis: & carnis commissio creandorum liberorum sit gratia, non satisfactio vitiorum. Si quis ergò suam k conjugem, non cupidinae voluptatis captus, sed solummodo liberorum creandorum gratia nititur, ipse profectò de ingressu Ecclesiae, seu de sumendo corporis Dominici, sanguinisque mysterio, suo est relinqueendus iudicio: quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cum verò non amor procreandae proolis, sed voluptas dominatur in opere committionis, habent conjuges etiam de sua committione, quod desistant. & paulò post. §. 3. Tunc autem vir, qui post admittionem conjugis aqua lotus fuerit, etiam sacrae communionis mysterium valet accipere, cum ei juxta praefinitam sententiam Ecclesiae etiam licuerit intrare.

Corr. Rom. §. a Legitima] Ita emendatum est ex variis codicibus B. Gregorii. Antea legebatur, oportet itaque legitimum carnis esse copulam. Multa etiam alia sunt emendata.

a Sent. ibid. lvo p. 8. c. 84. Pam. l. 6. c. 21. b al. purificationis. c sup. dist. 5. Sent. ibid. lvo p. 8. c. 79. d l. Corinth. 7. e Esa. 58. f al. cedi,] orig. g Joel 2. h Sent. 4. dist. 31. Polyc. l. 6. tit. 7. lvo p. 8. c. 88. i Psal. 50. k suam conjugem,] orig.

3. pars.

3 pars. Gratian. *Hinc etiam in diebus abstinentie nuptiæ celebrari prohibentur.*

C. VIII. *In diebus quadragesimæ nuptias celebrare non licet.*

Unde in Laodicensi Concilio, c. 52. legitur.

I Non a oportet in Quadragesima aut nuptias, vel quolibet natalitia celebrare.

CAP. IX. *De eodem.*

Item ex Concilio Martini Bracarenfis, c. 48.

Non b licet in Quadragesima natalitia Martyrum celebrare: sed tantum sabbatho & Dominicâ pro commemoratione eorum oblationes offerri. Sed nec natalitia, nec nuptias licet in Quadragesima celebrare.

CAP. X. *De eodem.*

Item ex Concilio Ilerdensi. c.

II Non d oportet à Septuagesima usque in octavas Paschæ, & tribus hebdomadibus ante festivitatem sancti Joannis Baptistæ, & ab adventu Domini usque post Epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, separentur.

CAP. XI. *De eodem.*

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, cap. 48.

Nec e uxorem ducere, nec convivia facere in Quadragesimali tempore convenire posse nullatenus arbitramur.

4 pars. Gratian. *Hæc autem servanda sunt, si uxor consensum adhibere voluerit: cæterum sine ejus consensu, nec causâ orationis continentia servari debet.*

C. XII. *Nisi ex consensu communi, orationis conjuges vacare non possunt.*

Unde Augustinus in libro primo de adulterinis conjugii, c. 2.

Apostolus f nec ad tempus, ut vacetur orationi, nisi ex consensu, voluit conjuges carnali invicem fraudare debito.

C. XIII. *Nisi ex consensu communi, conjugatis penitentia non detur.*

Hinc etiam in secundo Concilio Arelatensi, c. 22. legitur.

Poenitentiam g conjugatis non nisi ex consensu dandam.

QUÆSTIO V.

Quid autem sine consensu uxoris vir continentiam vivere non possit, multis auctoritatibus probatur. *Ait enim Augustinus super Psalmum 149. in extremo.*

C. I. *Non potest vir continentiam servare, nisi uxoris teneat consensum.*

Si dicat vir b, continere a jam volo, nolo autem, uxor; non potest. Quod enim tu vis, non vult illa. Nunquid per continentiam tuam debes illam facere fornicariam? si alii nupserit te vivo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus compensare tale damnum. Redde debitum, & si non exigit, redde. Pro satisfactione & perfecta Deus tibi computabit, si non, quod tibi debetur, exigit, sed reddis, quod debetur uxori.

Corr. Rom. ¶ a Continere.] *Sic etiam apud Magistrum: sed B. Augustinus ¶ Ivo habent, continere jam volo, nolo jam uxorem, non potest. Quid, si tu vis, & illa non vult ¶*

a Ivo p. 8. c. 49. b Eurch. l. 13. c. 10. Polyc. l. 3. tit. 24. Ivo part. 4. cap. 43. c Simile habetur in Concil. Saleus. cap. 3. d Sent. 4. dist. 32. Polyc. l. 6. tit. 5. Eurch. l. 9. c. 4. Ivo p. 8. c. 142. Pann. l. 6. c. 2. e Sent. ibid. Ivo part. 8. c. 47. Pann. l. 6. c. 3. f Sent. 4. dist. 32. Ivo p. 8. c. 233. g Ivo p. 8. c. 280. ¶ part. 15. cap. 14. ¶ cap. 123. h Sent. ibid. Ivo p. 9. c. 127.

¶ Satisfactione] *In aliquot manuscriptis, ¶ apud B. Augustinum, ¶ Magistrum, ¶ Ivoem est, sanctificatione. Sed ob glossam non est mutatum.*

C. II. *Non debet extorqueri mulieris consensus ad continentiam Deo vivendam.*

Item Alexander Papa II. Landulpho in Corsica.

Notificasti a te morte tendis infirmatum, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavescatum, anxie quæsisse Monachum fieri, & à tua uxore minis & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam extorsisse. & sic te monasticam b vestem sine Abbate sumpsisse, & monasterium petiisse: postea verò, cum sanus factus esses, tuæ uxoris reclamationibus; ejulationibus & planctibus, tuæque familia dispersionibus devictus a, utpote penitens, domum remeasse & post multos dies quorundam sapientum consilio ad jam dicta mulieris cubile rediisse. Nunc autem, si tibi tuâ uxore uti liceat, nostram requiris consilium. Si ita denique est, ut tuus nuntius narrat, non videtur nobis rationabiliter, neque sanâ mente, id factum: quoniam, cum omni homini ad monasticam tendenti vitam, legaliter, sanctè & justè sit peragendum, tu contra leges minaciter & violenter à tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus, devia secutus, nullâ, ut dicitur, licentiâ acceptâ recessisti, & monasterium petiisti. Non enim violentiâ, sed ex pari voluntate & consensu (sicut sancti Patres dicunt) hoc fieri debet: neque vir & monasterium eligere, aut professâ continentiam habitum cum festinatione debet mutare.

Corr. Rom. ¶ a Devictus,] *Ivo habet, utpote penitens devictus: Pannormia, utpote penitus devictus domum remeasse.*

¶ Neque vir] *Apud Ivoem ¶ in Pannormia legitur: Neque vir in monasterium recipiendus est, nisi uxor illius scemineum monasterium elegerit, aut professâ continentiam, habitum cum festinatione mutaverit. Sed mutatum non est: quoniam glossa videtur magis convenire lectioni Gratiani.*

C. III. *Vir potest abnuere vota continentie, quæ sine ejus consensu Deo uxor obtulerit.*

Item ex Concilio c apud Compendium.

Mulier, si sine a licentiâ e viri sui velum in caput miserit, si viro placuerit, recipiet eam iterum ad conjugium.

C. IV. *Non potest vir continentie vota rescindere, quæ ejus assensu mulier Deo promisit.*

Item Augustinus f ad Ecclitiam, epist. 199.

Quod g Deo pari consensu ambo voveratis, perseveranter usque in finem reddere ambo debuistis. A quo proposito si lapsus est ille, tu saltem instantissimè b persevera. Quod te non exhortarer, nisi quia tibi ad hoc ipse consenserat. Nam si nunquam tenuisses ejus assensum, numerus te nullus defendisset annorum. ¶ post pauca. §. 1. Non quia pariter temperabatis à commistione carnis, idè tuus maritus esse destiterat, imò verò tantò sanctius inter vos conjuges manebatis, quanto sanctiora concorditer placita servabatis. Nihil ergò de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacunque pecunia, aut rebus ullis terrenis tuis sine arbitrio ejus facere debuisti. ¶ infra. §. 2. Est quidam pro modulo personæ habitus matronalis à viduali veste distinctus, qui potest fidelibus conjugatis salvâ religionis observantiâ convenire. Hunc te maritus si de-

a Ivo part. 8. c. 220. Pannorm. l. 6. c. 85. b ad monasticam. c Cap. l. 5. c. 16. d Burchard. l. 9. c. 47. Ivo p. 8. c. 185. ¶ p. 9. c. 124. e comestatu. ¶ Capitul. f Et Beda l. Cor. 7. g Ivo p. 8. c. 126. Pann. l. 8. c. 80. h ad constantissimè.

ponere noluit, ne te a velut viduam illo vivente iactares, puto, quia non fuerat in hac re usque ad diffensionis scandalum perducendus, magis inobedientia malo, quam illius a abstinencia bono. Quid est enim absurdius, quam mulierem de humili veste viro superbiere; cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quam in nigellis vestibus repugnare? quia, et si te indumentum monachae delectabat, etiam hoc gratius posset marito observato, exoratoque sumi, quam illo inconsulto, contemptoque praesumi. Quid si omnino non sineret, quid tuo proposito deperiret? Absit, ut hinc displiceres Deo, quod conjugem tuo nondum defuncto non indueris, sicut Anna b, sed sicut c Susanna.

Corr. Rom. § a Ne te.] *In vulgatis erat, Ne te puta velut viduam iactare. Emendatum est ex aliquot vetustis, originali & Beda, & aliis collectoribus, itemque alia multa.*

C. V. *Continentia meritum habet, qui pro incontinentia uxoris debitum sibi reddere cogitur.*

Idem in d eadem epistola.

SECUNDUM e verba Apostolica, etiam si se vir continere voluisset, & tu noluisse, debitum tibi reddere cogetur, & illi Deus imputaret f ad continentiam, si non suae, sed tuae cederet infirmitati, ne in adulterium caderes. §. 1. Quisquis g igitur compatiens infirmitati uxoris reddit, non exigit debitum, aut si propter propriam infirmitatem ducit uxorem, plangens potius, quia sine uxore esse non potuit, quam gaudens, quia duxit, quilibet vendit, quod novit: quia et si maneret, beatum non faceret, quisquis, quod emit, novit, quia transiet, & de his non praesumit, & facit ex eo, quod habet, misericordiam cum non habentibus, securus expectat h diem novissimum.

Corr. Rom. § Caput hoc, quod eodem modo habetur in Polycarpo, confectum est ex duobus B. Augustini indicatis locis: verbis nonnullis partim omissis, partim mutatis, sub-
a tamen sententia.

C. VI. *Vota continentiae sine uxoris consensu reddi non possunt.*

Idem ad Armentarium, & Riparium, & Paulinam, epistola 44.

UNA sola i causa esse posset, qua te ad id, quod voti, non solum non hortaremur, verum etiam prohiberemus implere, si forte tua conjux hoc tecum suscipere animi seu carnis infirmitate recusaret. Nam, & vivenda talia non sunt a conjugatis, nisi ex consensu & voluntate communi: & si praeproperè factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quam persolvenda promissio. Neque enim Deus exigit, si quis ex alieno aliquid voverit, sed potius usurpare vetat alienum.

C. VII. *Absque ceteris operibus nec sola virginitas salvat, nec cetera absque virginitate proficiunt.*

Item Hieronymus libro primo adversus Jovinianum.

2 Tunc salvabitur mulier, si illos genuerit filios, qui ps virgines permansuri sunt: si quod ipsa perdidit, acquirit in liberis, & damnum radicis, & cariem flore compenset, & pomis.

CAP. VIII.

Idem ibidem.

HOC solum non dico, quod quomodo absque ceteris operibus virginitas sola non salvat, sic omnia opera absque virginitate, puritate, continentia, castitate imperfecta sunt.

a al. ullius. b Luc. 2. c Dan. 13. d Bed. ibidem. & gloss. ordinaria. e Sentent. 4. dist. 32. Polyc. lib. 6. tit. 4. f al. imputaret continentiam. g August. in Psal. 147. h al. expectet. i Sent. ibid. Ivo p. 8. c. 134.

CAP. IX.

Idem ibidem.

QUI sitit a, veniat & bibat: qui potest capere, capiat.] Non dicit, velitis, nolitis, bibendum vobis est, atque currendum: sed, qui voluerit, qui potuerit currere, atque potare, ille vincet, ille satiabitur. Et ideo plus amat virgines Christus, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum: majorisque gratiae est offerre, quod non debeas, quam reddere, quod exigaris. Apostoli uxoris onera contemplati: *Si b talis est*, inquit, *causa hominis cum uxore, non expedit nubere.* Quorum Dominus sententiam probans, recte quidem sentitis, ait, quod non expediat homini ad caelestia regna tendenti, accipere uxorem: sed difficilis res est, & non omnes capiunt verbum istud: verum quibus datum est. Alios eunuchos natura facit: alios vis hominum: mihi illi eunuchi placent, quos castravit non necessitas, sed voluntas: libenter illos in meos sinus recipio, qui se castraverunt propter regna caelorum, & ob mei cultum noluerunt esse, quod nati sunt. Simulque tractanda sententia, *Qui se*, inquit, *castraverunt propter regna caelorum.* Si castrati mercedem habent regni caelorum, ergo qui se non castraverunt, locum non possunt accipere castratorum.

Gratian. *Finis hujus auctoritatis & duae praecedentes de virginitatis affectu intelliguntur: qui non in voluntate solum, sed in necessitate est: principium vero de affectu intelligitur, qui non in necessitate, & ante votum, sed in voluntate est, nec exigitur, nisi repromittatur.*

C. X. *Non licet illi ducere uxorem, qui suam velare permiserit.*

Item ex Concilio Rhemeni (imò Vermeriensi c. 21. an. 752. in Gallia.)

3 QUI c uxorem suam velare d permiserit, aliam non accipiat, sed similiter convertatur.

C. XI. *Vota abstinenciae, quae mulier permittente viro promiserit, illo prohibente servare non cogitur.*

Item Augustinus e in quaestionibus Numerorum, quest. 59.

4 MANIFESTUM f est ita voluisse legem, faminam esse ps sub viro, ut nulla vota ejus, quae abstinenciae causa voverit, reddantur ab ea, nisi auctor vir fuerit permittendo. Nam cum ad peccatum ejusdem viri pertinere voluerit, si prius permiserit, & postea prohibuerit, etiam hic tamen non dixit, ut faciat mulier, quod voverat, quia permissa jam prius a viro fuerat. Viri dixit esse peccatum, quia abnuvit, quod prius concesserat: non tamen mulieri vel ex hoc permittit dedit, ut quod g prius vir ei concesserat, postea si prohibuerit, contemnatur. b

Gratian. *Ex praemissis auctoritatibus apparet, quod continentiae vota nec mulier sine consensu viri, nec vir sine consensu mulieris Deo reddere potest. Si autem consensu alterius eorum ab altero promissa fuerit, & si postmodum in irritum deducere voluerit, qui permisit, non tamen valet, quia in debito conjugii aequae mulier habet potestatem viri, sicut & vir mulieris: atque ideo, si quilibet eorum alterum a suo jure absoloverit, ad praeteritam servitatem ipsum revocare non poterit; quia vero in ceteris vir est caput mulieris, & mulier corpus viri: ita vota abstinenciae viro permittente mulier potest promittere, ut tamen eodem prohibente repromissa non valeat adimplere. & hoc, ut diximus, propter conditionem servitutis, qua viro in omnibus debet subesse.*

a Joan. 7. Matth. 19. b Matth. 19. c Sentent. ibidem. Burchar. lib. 9. cap. 46. Ivo p. 8. c. 184. Pannorm. l. 6. cap. 31. d al. velari. e Et Beda i. Corinth. 7. & gloss. ordin. Num. 30. f Sentent. ibid. Ivo part. 8. c. 98. Pann. l. 7. cap. 48. g al. cum. h al. condemnatur.

C. XII.

C. XII. *Mulieris viris suis debent subesse. Unde Augustinus in a libro questionum Genes. quæst. 153.*

Est ordo b naturalis in hominibus, ut serviant feminae viris, filii parentibus: quia a nulla iustitia est, ut major serviat minori.

Corr. Rom. ¶ a Quia nulla] *In Pannormia reliqua habentur ut apud Gratianum, nisi quod corruptè in ea legitur, majori serviat minor. Sed in originali, à quo non longè discedit Ivo, quia & illic iustitia est hæc, ut infirmior ratio serviat fortiori, ob glossam autem non est emendatum.*

C. XIII. *Vir est caput mulieris.*

Idem in questionibus Veteris & Novi Testamenti ex utroque mixtim, c. 106.

Hæc e imago Dei est in homine, ut unus factus sit a quasi Dominus, ex quo ceteri orirentur, habens imperium Dei, quasi vicarius ejus: quia omnis Rex Dei habet imaginem: ideoque mulier non est facta ad imaginem Dei. Sic etenim dicit: *Et d fecit Deus hominem: ad imaginem Dei fecit illum.* Hinc etiam Apostolus e: *Vir quidem, ait, non debet velare caput suum, quia imago & gloria Dei est: mulier autem idè velat, quia non est gloria, aut imago Dei.*

Corr. Rom. ¶ a Factus sit] *Quæ sequuntur, emendata sunt partim ex vetustis, partim ex ipso originali & Ivone. In vulgatis enim Gratiani recentioribus legebatur, factus sit homo, ex quo ceteri oriatur, habens imperium Dei, quasi vicarius Dei, quia unius Dei habet vir imaginem.*

¶ c Imaginem] *Sequebatur, & similitudinem, quæ sunt expuncta, quia neque apud Augustinum, neque in vulgata Græca, neque in Latina vetustiore, neque apud ceteros collectores habentur. Pulchrè verò de hac re disputat Basilus in hunc Genes locum, & Origenes Periarchon. lib. 3. c. 6.*

CAP. XIV.

Idem libro f questionum super Deuteronomium, quæst. 33.

Satis g hinc apparet, quemadmodum subditas feminas viris, & penè famulas lex esse voluerit uxores, quòd dicens adversus uxorem vir testimonium, unde lapidaretur illa, si hoc verum esse demonstraretur, ipse tamen non vicissim lapidaretur, si hoc falsum esse constiterit: sed tantummodò castigatur, & damnificatur, eique perpetuè jubetur adherere, quâ carere voluerat. In aliis autem causis, eum, qui testimonio falso cuiquam nocuerit, quod si probaretur, jus b sit occidi, eadem a plecti jubetur i penâ, quâ fuerit, si verum esset, iste c plectendus.

Corr. Rom. ¶ a Eadem] *Eodem ferè modo apud Ivonem, & in Pannormia. In originali verò, eademque penâ plecti jubet.*

¶ c Ite] *Sic est emendatum ex aliquot manuscriptis, & originali, & Ivone.*

CAP. XV.

Item Hieronymus super epistolam ad Titum in cap. 2.

Cum k caput mulieris vir sit, caput autem viri Christus, quæcunque uxor non subicitur viro suo, hoc est, capiti suo, ejusdem criminis rea est, cujus & vir, si non subicitur, Christo capiti suo. Verbum autem Domini blasphematur, vel dum contemnitur Dei prima sententia, & pro nihilo ducitur, vel cum Christi infamatur Evangelium, dum contra legem fidemque naturæ ea, quæ Christiana est, & ex Dei lege subiecta, viro imperare desiderat: cum etiam gentiles feminae viris suis serviant communi lege naturæ.

a *Et glossa ordin. Genes. 46. & Bedæ ad Coloss. 3.* b *Ivo p. 8. c. 94. Pann. L. 7. c. 43.* c *Ivo p. 8. c. 95. Pann. L. 7. c. 43.* d *Genes. 1. Sap. 2. e. 1. Cor. 11. f Et gloss. ordin. ad cap. 22. Deut. g Ivo p. 8. c. 96. Pann. L. 7. c. 45. h al. justit. i aliter jubet. k Ivo p. 8. c. 97. Pann. L. 7. c. 46.*

C. XVI. *Arbitrium viri mulierem sequi oportet in omnibus.*

Item Augustinus a in questionibus Numerorum, quæst. 59.

Noluit itaque lex b mulierem aliquid vovere Deo adversus animam suam, ut non in a aliqua rerum licitarum, atque concessarum abstinentia in eisdem votis femina valeat auctoritas, sed virilis. Ita, si adhuc innuptæ, jam concesserit pater vota persolvere, si antequam persolverit, nuperit, & viro ejus hoc cognitum non placuerit, non persolvat, & sit omninò sine peccato: quia mandavit eam, sicut dicit, id est, mundam judicavit. Neque hoc contra Deum fieri putandum est, eum ipse Deus hoc praeceperit, hoc voluerit.

Corr. Rom. ¶ a Ut non in aliqua] *Sic in Pannormia. Apud Ivonem verò, ut in aliquarum rerum, in glossa ordinaria, id est, in rerum. Sed totus hic locus longè meliùs habet in originali: femina sub patre, antequam nubat, & sub viro nuptam voluit lex vovere ita aliquid Deo adversus animam suam, id est, in aliquarum rerum licitarum atque concessarum abstinentia, ut in eisdem votis feminea non prævaleat auctoritas, sed virilis.*

C. XVII. *Nulla est mulieris potestas, sed in omnibus viri dominio subiecta est.*

Idem in libro questionum Veteris Testamenti, quæst. 45.

Mulierem c constat subiectam dominio viri esse, & nullam auctoritatem habere: nec docere enim potest, nec testis esse, neque fidem dare d, nec judicare: quanto magis non potest imperare?

Corr. Rom. ¶ Restitutum est hoc caput ex B. Augustino, & ex eo nonnulla addita. Nam antè citabatur ex beato Ambrosio.

CAP. XVIII.

Item Ambrosius in e Hexameron in tractatu dici quarta.

Adam f per Evam deceptus est, non Eva per Adam. Quem vocavit ad culpam mulier, justum est, ut eum gubernatorem a assumat, ne iterum famineâ facilitate labatur.

Corr. Rom. ¶ a Gubernatorem] *Antè legebatur, ut eam in gubernationem assumat. Emendatum est ex B. Ambrosio. Glossa enim optimè convenit voci, gubernatorem.*

CAP. XIX.

Idem super primam epistolam ad Corinthios in cap. 2.

Mulier debet g velare caput, quia non est imago Dei. Sed ut ostendatur subiecta, & quia prævaricatio per illam inchoata est, hoc signum debet habere, ut in Ecclesia propter reverentiam Episcopalem non habeat caput liberum, sed velamine tectum, nec habeat potestatem loquendi: quia Episcopus personam habet Christi. Quasi ergò ante judicem Christum, sic ante Episcopum, quia vicarius Domini est, propter a peccatum originale subiecta debet videri.

Corr. Rom. ¶ a Propter peccatum originale] *Apud B. Ambrosium & Ivonem legitur, propter reatus originem; in Pannormia verò, propter reatum originalem. Sed ob glossam non est mutatum, reliqua sunt emendata.*

CAP. XX.

Idem in libro de paradiso, c. 10.

Nec illud otiosum, quòd non de eadem terra, de ps qua plasmatus est Adam, sed de ipsius Adæ costa facta sit mulier: ut sciremus, unam in viro & muliere corporis esse naturam, unam fontem generis humani.

a *Et glossa ordin. ad cap. 30. Num. b Ivo p. 8. c. 98. Pannor. lib. 7. c. 47. c Ivo p. 8. c. 10. Pann. L. 7. c. 49. d aliter dicere. e Lib. 5. in Genes. cap. 7. f Ivo p. 8. c. 91. Pannor. L. 7. c. 50. g Ivo p. 8. c. 92. Pann. L. 7. c. 51.*

Idèd

Idem non duo à principio facti vir & mulier, neque duo viri, neque duæ mulieres: sed primum vir, deinde ex eo mulier. Unam enim naturam volens hominum constituere Deus, ab uno principio creaturæ hujus incipientem, multarum & disparium naturarum eripuit facultatem.

Gratian. Evidentissimè itaque apparet, ita virum esse caput mulieris, ut nulla vota abstinentiæ, vel religiosæ conversationis liceat sibi sine ejus licentia Deo offerre: etiamsi viro permittente repromissus fuerit, non licet ei votum opere complere, cum vir voluerit revocare permissum. Vota verò continentis ita alterius permissu ab altero valent offerri, quod post permissionem non valent in irritum deduci.

CAUSA XXXIV.

Quidam vir in captivitatem ductus est: postea uxor ejus, audiens illum mortuum, nupsit alii: deinde ille de captivitate rediens, repetit uxorem suam: illa posterioris amore capta, aspernatur thorum prioris viri.

1. Nunc primum quaeritur, An ista rea adulterii, quæ vivente viro suo alteri nupsit?
2. Secundo, An redeunte primo sit cogenda recedere à secundo, & redire ad primum?

QUÆSTIO I & II.

Utraque questio terminatur a Leonis Papæ, qui scribens Nicetæ, Aquileiensi Episcopo, epist. 77. cap. 1. & sequentibus, ait:

C. I. Qui alii nupsit, putans virum suum mortuum esse, illo redeunte ad priorem redire cogitur.

Cum b per bellicam cladem, & per gravissimos hostilitatis incurfus ita quedam dicatis divisa esse conjugia, ut abductis in captivitatem viris, femine eorum remanserint desitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putarint, aut nunquam à dominatione crederent liberandos, & ad aliorum conjugium sollicitudine c cogente transierint: cumque nunc, statu rerum auxiliante Domino in meliora converso, nonnulli eorum, qui putabantur perierisse, remeaverint, meritò charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis conjunctæ sunt viris, à nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod à Deo jungitur mulier viro, & iterum præceptum agnovimus, ut quod d Deus junxit, homo non separet, necesse est, ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quæ hostilitas intulit, unicuique hoc, quod legitime habuit, reformetur: omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque, quod proprium est. §. 1. Nec e tamen culpabilis judicetur, & tanquam alieni juris perversor, qui personam ejus mariti, qui jam non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captivitatem ducti sunt, pertinebant, in jus alienum transire potuerunt: & tamen plenum justitiæ est, ut eisdem reverlis propria reformentur. Quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus, ac possessionibus ritè servatur, quantum magis in conjugiorum redintegratione faciendum est? ut sic, quod bellicæ necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur? Et ideo f, si viri post longam captivitatem reversi, ita in dilectione suarum conjugum perseverant, ut eas cupiant in sinu redire consortium, omittendum est, & inculpabile judicandum est, quod necessitas intulit, & restituendum, quod fides poscit. & infra, g cap. 4. §. 2. Sin au-

a In Cod. canonum, c. 42. b Sent. 4. dist. 38. Polyc. l. 6. tit. 4. Anf. l. 10. c. 22. Burch. l. 9. c. 55. Ivo p. 8. c. 244. & 190. 191. 192. Pannorm. l. 6. c. 87. c Solitudine] orig. d Matth. 19. e Ejusdem epist. c. 2. Burchard. l. 9. c. 56. Ivo p. 8. c. 191. f C. 3. Burchard. l. 9. c. 58. Ivo p. 8. c. 193. g Burchard. l. 9. c. 57. Ivo p. 8. c. 192. Pannor. l. 6. c. 88.

tem aliqua mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, ut malint his coherere, quam in legitimum redire consortium, meritò sunt notandæ, ita ut etiam Ecclesiasticâ communionem priventur, quæ a de re excusabili contaminationem criminis elegerunt: ostendentes, sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod iusta remissione poterat expiare. Redeant ergò in suum statum voluntariâ redintegratione conjugia: neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit: quia sicut hæ mulieres, quæ reverti ad viros suos nolunt, impix habendæ sunt; ita illæ, quæ in affectum inimum ex Deo redeunt, meritò sunt laudandæ b judicio.

C. II. Viro, vel uxore de captivitate redeuntibus, propria redintegrantur conjugia.

Item Innocentius Papa Probo, in epist. 9.

Cum in captivitate c Urfa mulier teneretur, aliud conjugium cum Constituta Fontanum d commississe cognovimus. Sed favore Domiai reverla Urfa nos adit, & nullo diffidente uxorem se memorati esse perdocuit. Qua de re, domine fili meritò illustris, statuimus, fide catholicâ suffragante, illud esse conjugium, quod primitus erat gratiâ divinâ fundatum: conventumque secunda mulieris, priore superstitè, nec divortio ejectâ, nullo pacto posse esse legitimum.

C. III. Quæ primo viro relicto, secundo adhaerit, nisi secundum relinquens, primo reconciliari non potest.

Item Hieronymus ad Amandum Presbyterum.

Non satis animadvertere e potui, quid sit, quod dicere voluit, alio viro per vim accepto. Quid est, per vim accepto? congregatâ videlicet multitudine violentem rapuit. Et quare postea raptorem rapta non dimisit? legat libros Moysi, & inveniet desponsatam viro, si in civitate fuerit oppressa, & non clamaverit, pariri quasi adulteram: si autem in agro oppressa sit, innoxiam esse à scelere, & violentum legibus subjacere. Ergò & ista soror, quæ, ut dicit, vim passa est, ut alteri jungeretur, si vult corpus Christi accipere, & non adultera reputari, agat penitentiam: ita duntaxat, ut secundo viro, qui non appellatur vir, sed adulter, à tempore penitentis non copuletur. Quod si durum ei videtur, & semel dilectum non potest derelinquere, nec præferre Dominum voluptati, audiat Apostolem f conclamantem: Non potestis calicem Domini bibere, & calicem demoniorum. Non potestis mensæ Domini communicare, & mensæ demoniorum; & alio g loco: Quæ communicatio luci ad tenebras: qui consensus Christi ad Beial? Rem novam loquor, imò non novam, sed veterem, quæ Veteris Testamenti auctoritate firmatur. Si reliquerit secundum virum, & reconciliari priori voluerit, non potest. Scriptum est enim in Deuteronomio h: Si accepit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam in conspectu ejus, propter aliquam feditatem, scribet libellum repudiij, & dabit in manu ejus, & dimittet eam de domo sua. Cùmque egressa adultera i maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudiij, & dimiserit de domo sua, aut certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam uxorem, quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino, ne h peccare facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradidit tibi possidendam.

a al. quia inexcusabiliter contem. &c.] orig. b al. laudabiles judicanda. c Ivo p. 8. c. 245. Pann. l. 6. c. 89. d Fortunius in i se cognoscitur.] orig. e Sentent. 4. distinct. 35. Polyc. l. 6. tit. 4. f I. Cor. 10. g 2. Cor. 6. h Deut. 24. i alterum] vera lectio. k al. nec. Corr.

Corr. Rom. § *Verba hujus capituli in epistola B. Hieronymi, & in Polycarpo proxime sequuntur post ea, quæ referuntur sup. 32. q. 7. c. omnes cautiones. Ideoque apud ipsos initium hoc ita habet: Neque satis animadvertere.*

3 part. Gratian. *Si autem inevitabili necessitate cogente vir in aliam provinciam fugerit, & uxor ejus eum sequi noluerit, illo vivente, illa inupta permanet.*

C. IV. *Quæ virum in captivitate ductum sequi noluerit, maneat inupta, quamdiu vir ejus vixerit.*

Unde in Concilio apud Vermerias.

SI a quis necessitate inevitabili cogente in alium ducatur, seu provinciam fugerit, & ejus uxor, cum valet, & potest, amore parentum & rerum suarum eum sequi noluerit, ipsa omni tempore, quamdiu vir ejus, quem secuta non fuit, vivit, semper inupta permanet.

4 pars. Gratian. *Quod autem de conjugatis auctoritate Leonis Papæ dicitur, hoc etiam de virginibus intelligendum est, ut si præter conscientiam viro nupsent alieno, non teneantur.*

C. V. *Non est adultera virgo, quæ nesciens viro nupsit alieno.*

Unde Augustinus in libro de fide & operibus, c. 7.

SI virgo b nesciens viro nupsit alieno, hoc si semper nesciat, nunquam ex hoc erit adultera. Si autem sciat, jam hoc esse incipiet, ex quo cum alieno viro sciens cubaverit: sicut in jure prædiorum tamdiu quisque bonæ fidei possessor rectissime dicitur, quamdiu se possidere ignorat alienum: cum verò scierit, nec ab aliena possessione recesserit, tunc malæ fidei possessor perhibetur, tunc justè injustus possessor vocabitur.

5 pars. Gratian. *Hinc c etiam ignorantia excusat eum, qui nesciens dormivit cum sorore uxoris suæ.*

C. VI. *Non cogatur legitimam dimittere uxorem, qui nesciens dormivit cum ejus sorore.*

Unde in Concilio Triburiensi, (An. 895.)

IN lectum mariti d absente uxore foror ivit uxoris, quam ille uxorem putans suam esse, dormivit cum ea. Super hoc visum est, si ipse per securitatem veram hoc probaverit, quòd inciens fecerit hoc scelus, penitentiam quidem, quæ sibi indicta fuerit, agat, & legitimum suum conjugium habere permittatur. Illa verò vindicta digna affligatur, & in æternum conjugio privetur.

C. VII. **PALEA.**

[*Item Hermes in libro Pastoris, mandato quarto.*]

EGO dixi e pastori: Domine, si quis habuerit uxorem fidelem in Domino, & invenerit hanc in adulterio, nunquid peccat vir, si cum illa concumbit? Et dixit mihi: *Quamdiu nescit peccatum ejus, sine crimine est vir vivens cum illa. Si autem scit vir, uxorem suam deliquisse, & non egerit penitentiam mulier, sed permanet in fornicatione sua, & coierit g vir cum illa, reus erit peccati ejus, & particeps mœchationis illius. Et dixi illi: Quid ergò, si permanserit in vitio suo mulier? & dixit: Dimittat illum vir, & vir per se maneat. Quòd si dimiserit mulierem suam, & aliam duxerit, & ipse mœchatur. Et dixi illi: Quid, si mulier dimissa penitentiam egerit, & voluerit ad virum suum reverti, nonne recipietur a viro suo? Et dixit mihi: Imò, si non receperit eam vir suus, peccat, & magnum peccatum sibi admittit: sed debet recipere peccatricem, quæ penitentiam egit. Ergò non debet dimissa conjugem suam vir aliam ducere. Hic actus similis est in viro & muliere.*

a Burch. l. 9. c. 54. Ivo p. 8. c. 189. Panor. l. 6. c. 91. b Polyc. ibid. c al. Sic. d Burch. lib. 17. c. 4. & lib. 19. c. 273. e Ivo p. 8. c. 241. Panor. l. 7. c. 38. Sent. dist. 35. f convivit? orig. ext. de adult. c. si vir. g convivit? orig. Tom. I.

Corr. Rom. § *In hoc capite emendata & addita nonnulla sunt ex originali, & ceteris collectoribus.*

6 pars. Gratian. *De simpliciter verò fornicantibus, vel cum duabus sororibus, vel cum matre & filia, vel cum patre & filio, idem accipiendum: ut ignorantibus conjugia non negetur, scientibus perpetuò prohibeantur.*

C. VIII. *Matrimonia non prohibentur contrahere, quorum incestum ignorantia excusat.*

Unde in eodem Concilio Triburiensi legitur.

SI quis a cum duabus sororibus fornicatus fuerit, & fororem soror ab eodem antea stupraverat nescierit, vel a si ipse fororem ejus, quam antea stupraverat, non intellexerit, si dignè penituerint, & se continere non valuerint, post annos septem conjugia illis non negetur. Si autem non ignoraverint, usque ad mortem a conjugio abstineant.

Corr. Rom. § *Burchardus etiam citat ex Triburiensi, c. 9. Et quiddam simile habetur in Triburiensi impresso, c. 45. quemadmodum etiam in Wormaciensi, c. 33.*

§ a Vel si ipse] *Sic restitutum est ex Burchardo. Antea legebatur, vel se fororem.*

C. IX. *De eodem.*

Item ex eodem.

SI b quis cum matre & filia fornicatus est, ignorante matre de filia, & filia de matre, ille nunquam accipiat uxorem, illa verò, si voluerint, accipiant maritos: si autem hoc scierint ipsæ feminæ, absque maritis perpetuò maneant.

Corr. Rom. § *Gratianus hoc idem capit, quod hic citat ex Triburiensi, 7. 35. q. 2. refert ex Concilio apud Vermerias, itemque Burchardus & Ivo: sententia habetur in Wormaciensi, c. 63.*

C. X. *De eodem.*

Item in eodem c.

QUIDAM d fornicatus est cum quadam muliere: postea filius nesciens factum patris, stupravit eandem. Quod cum pater resciret e, de se, filioque confessus est. Statuerunt meliùs esse, ut taliter lapsus, cum digna penitentia, legitima permittantur conjugia, quam fortè deterius delinquant. Fornicaria autem sine spe conjugii maneat.

CAUSA XXXV.

QUIDAM vir mortuam uxorem suam aliam sibi in matrimonio copulavit, quæ uxori defunctæ quarto gradu consanguinitatis, viro autem sexta lineæ f adherabat. Post triennium verò liberis ex ea susceptis, accusatur apud Ecclesiam: iste pratendit ignorantiam.

1. *Hic primum queritur, Si liceat aliquam ex propria cognatione duci in uxorem?*
2. *Secundò, Si ex consanguinitate uxoris aliqua possit in conjugem duci?*
3. *Tertiò, Usque ad quem gradum debeat quisque abstinere sive à propriis, sive ab uxoris suæ consanguineis?*
4. *Quartò, Quare usque ad sextum gradum consanguinitatis computatur, ita quòd nec ultra protenditur, nec infra subsistit?*
5. *Quintò, Quomodo gradus consanguinitatis computandi sunt?*
6. *Sextò, Qui jurejurando propinquitatem firmare debeant?*
7. *Septimò, An illi, qui de incestuosis nati sunt, filii reputentur?*
8. *Octavò, Si ignoranter de consanguinitate vel affinitate aliqua in uxorem ducta est, an ex dispensatione possit viro suo adherere?*
9. *Nonò, Si contigerit Ecclesiam decipi, & causam consanguinitatis.*

a Burch. l. 17. c. 5. & l. 19. c. 273. b 7. 35. q. 2. si quis cum matre. Burch. l. 17. c. 12. Ivo p. 9. c. 72. c Concordat Triburiensi impressum, c. 43. d Burch. l. 17. c. 16. Ivo p. 9. c. 75. e al. rescisceret. f al. lineæ cognationis. Aaaa

nitatis aliquam à viro suo separare, quæ post quadriennium nuptiis hinc inde celebratis deprehenditur non fuisse consanguinea prioris, an secunda conjugia sint rejcienda, & priora sint relinquentia?

10. Decimo, Si relicta alicujus de propria cognatione ad secundas nuptias transferit, an proles ex eâ suscepta possit pertinere ad consortium alicujus de cognatione prioris viri.

QUÆSTIO I.

An liceat aliquam ex propria cognatione ducere in uxorem?

QUOD autem consanguineas nostras, sive uxoris nostræ in conjugium nobis ducere liceat, exemplis & auctoritatibus probatur. Abraham a namque Sarai filiam fratris sui, sororem videlicet Loth, in conjugem duxit. Isaac b Rebecca in uxorem accepit, quæ erat filia consobrini matris suæ. Jacob c duas sorores, Liam videlicet, & Rachel filias Laban avunculi sui sibi matrimonio sociavit. §. 1. In d lege quoque præcepit Dominus Moysi, ut nullus duceret uxorem, nisi de propria tribu, & familia. Item e si aliquis absque liberis moreretur, præcepit Dominus, ut frater ejus uxorem defuncti sibi copularet, & ex ea semen fratri suo suscitaret. Porro ad quoscunque lex ipsi pervenit, ejus præceptis probantur obnoxii, nisi quæ vel Evangelicis mandatis, vel Apostolicis institutis evacuata monstrantur. Nullo autem Evangelii præcepto, vel Apostolico instituto consanguineorum conjunctiones prohibita inveniuntur. Unde sicut ab initio, ita & nunc licita probantur. §. 2. His ita respondetur. Consanguineorum conjunctiones aliàs causâ necessitatis permittit, aliàs causâ justæ rationis inveniuntur imperata f. Cùm enim unus vir ab initio, atque una ex latere ejus mulier à Deo formaretur, necessariò sorores fratribus copulabantur. Quod autem cogente necessitate sit, cessante necessitate pariter cessare oportet. Tandem ergo nunc damnabilis usurpatur consanguineorum conjunctio, quanto minus necessaria probatur. Unde hujusmodi copula postea lege prohibita invenitur, Dominus dicente per Moysen g: Turpitudinem sororis tuæ non revelabis.

CAP. UNIC. Quare constitutum sit, ne consanguineas ducamus uxores.

Hinc Augustinus ait in libro de civitate Dei

15. cap. 16.

CUM igitur b genus humanum post i primam copulam viri facti ex pulvere, & conjugis ejus ex viri latere, mariam feminarumque conjunctione opus haberet, ut gignendo multiplicaretur, nec essent ulli homines, nisi qui ex illis duobus nati fuissent, viri sorores suas conjuges acceperunt. Quod profectò quantò est antiquius compellente necessitate, tantò postea factum est damnabilis religionis prohibente. Habita est enim ratio rectissima charitatis, ut homines, quibus esset utilis atque honestissima c concordia, diversarum necessitudinum vinculis neciterentur, nec unus in una multas haberet, sed singule spargerentur in singulos, ac sic ad sociale vinculum diligentius colligendam f plurimæ plurimæ obtinerent. Pater quippe, & fover duarum sunt necessitudinum nomina. Dum a ergò habet quis alium patrem, alium foverum, numerosius se charitas porrigit. Utrumque autem unus Adam esse cogebatur & filiis, & filiabus suis, quando fratres, fororesque connubio jungebantur. Sic & Eva uxor ejus utique sexui filiorum fuit & fover, & mater: quæ si duæ feminæ fuissent, mater altera, & fover altera, copiosius f socialis dilectio colligaret. & infra. §. 1. Sed hoc, unde fieret, tunc non erat: quando nisi fratres &

a Genes. 11. b Gen. 24. c Gen. 29. d Num. 36. e Deut. 25. f al. impetrata. g Levit. 18. h Iov. 8. c. 39. Pann. 17. c. 52. i Gen. 2. k honesta] orig. l al. colligendam. m al. quod.

forores ex duobus illis primis, nulli homines erant. Fieri ergò debuit, quando potuit, ut existente copiâ inde ducerentur uxores, quæ non erant jam sorores: & non solum istud, ut fieret, nulla necessitas esset. verum etiam, si fieret, nefas esset. & infra. §. 2. Quod humano genere crescente & multiplicato etiam inter impios Deorum multorum, fallorumque cultores sic observari cernimus, ut etiam si perverfis legibus permittantur fraterna conjugia, melior tamen consuetudo ipsam malitiam exhorre licentiam, & cùm forores accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omnino liceret, sic aversetur, quasi licere nunquam potuerit. & infra. §. 3. Copulatio ergò maris & femina, quantum attinet ad genus mortalium, quoddam seminarium & est charitatis: celestis verò civitas opus habet, ut noxam generationis evadat.

Corr. Rom. ¶ a Dum ergò habet] In codicibus B. Augustini impressis, & apud Iwonem, & in Pannormia legitur: Ut ergò alium quilibet habeat patrem. Sed visa est melior lectio Gratiani.

¶ Seminarium] Ivo & Pannormia habent cetera, ut Gratianus: tantum loco, charitatis, habent. civitatis. Integer verò locus B. Augustini hic est: Copulatio ergò maris & femina, quantum attinet ad genus mortalium, quoddam seminarium est civitatis. Sed terrena civitas generatione tantummodo, celestis autem etiam regeneratione opus habet, ut generationis noxam evadat. Verum ob glossam in versu. civitas. nihil est mutatum. Alia verò multa ex ipso potissimum originis sunt emendata.

Gratian. Hac itaque consuetudine, quæ ab ipso exordio humane propagationis originem habuit, quam nulla lex contra subendo evacuaverat, excusantur Abraham, Isaac, & Jacob, & ceteri, qui de propria cognatione ducebant uxores. Quamvis etiam alia causa rectissime rationis, quâ id factum sit. posse intelligi. Ceteris idololatriâ sedatis, sola familia Heber in cultu unius Dei remansit. Unde Abraham à Challeis cum fratre suo Arum in ignem, quem adorare noluit, projectus est, ut nomen sue Divinitatis exurendo sentiret, quem venerando colere contempsit. Ne ergò ex conjunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur, & ita Deum offenderent, sicut b quoddam ante diluvium filii Dei commissi filiabus hominum, ipsum ad iracundiam provocaverant, rectissime cautum est: ut Patriarchæ viri sanctissimi non nisi de propria cognatione, id est, de familia fidelium sibi uxores acciperent. Hinc etiam cum filii Israël intraturi terram promissionis à Domino audirent, ne filii Chananæorum sibi in uxores acciperent, nec suas eis nuptias traderent, statim subiunxit Dominus: Ne c faciant vos recedere à Deo vestro, & fornicari cum Diis alienis. Hinc etiam d Esdræ, Idumæas, atque aliarum nationum mulieres, per quas filii Israël ibant ad Deos alienos, ab eis separari iussit. §. 1. Est etiam alia causa, quare consanguineorum conjunctiones in populo Dei primùm permittit, vel potius imperata fuerunt. Deus enim sic ab initio salutem humani generis dispensavit, ut primitivam Ecclesiam in illo populo institueret, qui sibi carnis consanguinitate erat propinquus. Unde de plebe Judaica primùm Apostolos elegit, quos quasi fundamentum Ecclesie instituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum conversi, in seipsis originem Ecclesie præstiterunt. Deinde in cæcitate per se ipsa sua Judaicâ plebe relicta ad gentes, quæ tam file, quàm cognatione carnis à Christo erant alienæ, prædicatione Evangelica translata est: & quasi consanguineæ copulam Christus aspernatus, de aliena cognatione sibi uxorem elegit, adimplens illud, quod per Prophetam e promiserat: In peccatis vestris dimisi matrem vestram, quasi adulteram & repudiatam. Et item per alium f Prophetam: Vocabo non plebem meam, plebem meam. In hujus ergò rei Sacramentum consanguineorum conjunctiones primùm in Dei populo permittit, nunc autem prohibita. Et quia non g in una familia tantum, sed in omni multitudine gentium populus fidelium

a Genes. 11. b Genes. 6. c Deuter. 7. d 1. Esdræ 10. e Esa. 50. f Osee 4. g Osee 2.

invenitur, non de propria cognatione, sed de qualibet alia cuique uxorem ducere conceditur. §. 2. Illud autem, quod præcepta legis servanda dicuntur, quæ nec Evangelicis, nec Apostolicis institutis evacuata probantur, verum quidem est: sed cum omnia figurata Apostolus a probet ad tempus esse data, atque idem veniente veritate affirmet illa non ultra esse servanda, hoc autem, ut supra monstratum est, causâ sacramenti à Deo institutum esse probetur; Et hoc cum cæteris figuratibus evacuatum certissimè constat: quanquam, sicut Apostolus quædam b consulendo addidit, quæ Evangelicis præceptis non inveniuntur desinita, nec tamen idem tanquam temeraria vel superflua ab aliis Apostolis sunt repudiata: sic Et Ecclesia post Apostolica instituta, quædam consilia c perfectionis addidit, utpote de continentia ministrorum, de consecratione mysteriorum, de celebratione officiorum: quæ nullatenus respuenda sunt, sed diligenti veneratione suscipienda. Consanguineorum ergo conjunctiones, quamvis Evangelicis Et Apostolicis præceptis non inveniuntur prohibite, sunt tamen fugiendæ, quia Ecclesiasticis institutionibus inveniuntur terminata d.

QUÆSTIO II. & III.

An ex consanguinitate uxoris aliqua possit in Coniugem duci? Et usque ad quem gradum debeat quisque abstinere sive à propriis, sive ab uxoris consanguineis?

Quia ergo à consanguineorum conjunctionibus, sicut probatum est, abstinere oportet, videndum est, usque ad quem gradum à consanguineis propriis abstinere oporteat, vel si ex cognatione propriæ uxoris aliquam duci in uxorem liceat?

C. I. Usque ad septimam generationem nullus de sua cognatione ducat uxorem.

De his ita scribit Gregorius Papa in Concilio a Meldensi e., (fortè an. 600.)

DE affinitate f consanguinitatis per gradus cognationis placuit usque ad septimam generationem observare. Nam & hæreditas rerum per legales instrumentorum definitiones sancita, usque ad septimum gradum protendit hæredum successorem. Non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

Corr. Rom. § a Concilio Meldensi.] Burchardus, Ivo, auctor Pannormiæ citant tantum ex Concilio Meldensi: Magister, Gregorius, Polycarpus, ita habent, Gregorius in decretis. At fieri faciliè potuit, ut Gregorii decretum in aliquo Meldensi Concilio referretur, unde orta sit ista Gratiani citatio.

C. II. Infamia notentur, qui consanguineis ducunt uxores.

Item Calixtus Papa, epistolâ secundâ ad Episcopos Galliarum. (Ann. 222 Româ in Galliam.)

Conjunctiones g consanguineorum fieri prohibete, quando has & divinx, & seculi prohibent leges. Leges ergo divinx, hoc agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, non solum ejiciunt, sed & maledictos appellant. Leges verò seculi infames tales vocant, & ab hæreditate repellunt. Nos verò sequentes patres nostros, & eorum vestigiis in hærentes, infamiâ eos notamus, & infames esse censemus, quia infamiâ maculis sunt asperiti: nec eos reviros, nec accusationes eorum, quos b leges seculi rejiciunt, suscipere debemus. Et infra. §. 1. Eos autem consanguineos dicimus, quos divinx, & Imperatorum i; ac Romanorum, atque Græcorum leges consanguineos appellant, & in hæreditate suscipiunt, nec repellere possunt.

a Rom. 8. b Gal. 5. c al. consilio. d al. interminata. e Concor. Nicol. in Conc. Rom. f Sent. 4. dist. 41. Polyc. l. 6. tit. 4. Burch. l. 7. c. 16. Ivo p. 9. c. 51. Pann. l. 7. c. 81. g Polyc. ibid. Burch. l. 7. c. 1. Ivo p. 9. c. 22. Simile in Concil. Innocentii II. h al. quas. i Imperator Romanorum.

C. III. Affines in quinta generatione copulari possunt: in quarta si fuerint inventi, non separentur.

Item Fabianus Papa.

DE propinquis a, qui ad affinitatem per virum & uxorem veniunt, defunctâ uxore vel viro, in quinta generatione conjugantur: in quarta, si inventi fuerint, non separentur. In tertia verò propinquitate non licet uxorem alterius accipere post obitum ejus. Aequaliter b vir conjugatur in matrimonio eis, quæ sibi consanguineæ sunt, & uxoris suæ consanguineis post mortem suæ uxoris.

CAP. IV.

Idem.

Qui propinquam sanguinis uxorem ducunt, & separentur, non licebit eis, quamdiu utriusque vivunt, alias uxores sibi in conjugio sociare, [nisi c ignorantia excusentur.]

C. V. Non prohibetur ducere uxorem, qui ignoranter incestum committit.

Unde in Concilio apud Vermerias.

Si quis d cum matre & filiâ fornicatus est, ignorante matre de filiâ, & filiâ de matre, ille nunquam accipiat uxorem: illæ verò, si voluerint, accipiant maritos. Si autem hoc scierint ipsæ famiæ, absque maritis perpetuè maneant.

Corr. Rom. § De capite hoc dictum est sup. 34. q. 1. Et 2.

CAP. VI.

Item ex eodem.

Si homo e fornicatus fuerit cum muliere, & frater ejus nesciens eandem duxerit uxorem, frater, eò quòd fratri crimen celaverit, septem a annos pœniteat, & post penitentiam nubat. Mulier autem usque ad mortem pœniteat, & sine spe conjugii maneat.

Corr. Rom. § Burchardus etiam, Et Ivo citant ex Concilio apud Vermerias, c. 5. sententia verò habetur in Triburienfi, c. 44.

§ a Septem annos] Hæ duæ voces absunt à Burchardo Et Ivone. Apud Burchardum tamen libro 19. c. 5. ubi Sacerdos de hoc peccato interrogat pœnitentem, Et consilium dat, hæc leguntur: Si fecisti, eò quòd frater tuum crimen celasti, septem annos per legitimas ferias pœniteas. In Triburienfi autem: prædurâ arceatur pœnitentiâ, & condignâ castigatione.

Gratian. De his verò, qui ignoranter conjugantur, cætera auctoritates intelligendæ sunt.

C. VII. Ex propinquitate sui sanguinis vel uxoris usque in septimum gradum nullus ducat uxorem.

Unde Julius Papa. (fortè an. 345. Romæ.)

Nullum in futuroque sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, vel uxoris usque ad septimum generis gradum uxorem ducere, vel incestu maculâ copulari g. Præterea quoque illud adjecimus, quoniam sicut non b licet cuiquam Christiano de sua consanguinitate, sic etiam nec licet de consanguinitate uxoris suæ conjugem ducere, propter carnis unitatem.

Corr. Rom. § Caput hoc usque ad versic. Præterea, Burchardus, Ivo, Et Pannormia (nam Magister ut Gratianus) citant ex Concilio Aurelianensi, c. 10. Ac sanè in 3. Aurelianensi impresso, c. 10. multa leguntur ad hanc rem pertinentia. Reliqua verò ejus capituli pars in Pannormia (nam cæteri collectores non habent) ex eodem Concilio refertur: sed à Gratiano sup. 27. q. 2. c. qui desponsatam, tribuitur Gregorio.

a Sent. 4. dist. 41. abrogatur per c. pen. de consanguin. b Inf. ead. c. aequaliter. Polyc. l. 6. tit. 4. ex Julio. c Fortasse ista Gratiani. d Sup. 34. q. 1. Et 2. si quis cum matre. e Burch. l. 7. c. 13. Ivo p. 9. c. 73. f Sent. 4. dist. 41. Burch. l. 7. c. 14. Ivo p. 9. c. 49. Pann. l. 7. c. 79. g al. commaculâri. h Sup. 27. q. 2. c. qui desponsatam.

C. VIII. Incestuosi nullo sunt digni nomine conjugii.

Item ex Concilio Agathensi, cap. 61. a
(An. 506. in Gallia.)

DE incestis conjunctionibus nihil prorsus venia referamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestuosos b verò nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est. §. 1. Hos a enim c censemus esse, si quis relictam fratris, (quæ penè prius soror extiterat) carnali conjunctione polluerit: si quis frater germanam uxorem acceperit: si quis novercam duxerit: si quis confobrinæ suæ se sociaverit: si quis relicta, vel filia avunculi miscetur, aut patris filia, aut privignæ suæ: aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit, concubitu polluerit, aut duxerit uxorem. Quos omnes & olim, & nunc d sub hac constitutione incestos esse non dubitamus; & inter catechumenos usque ad legitimam satisfactionem manere & orare præcipimus. Quod ita præsentis tempore prohibemus, ut ea, quæ sunt hactenus constituta e, non dissolvamus. §. 2. Sanè quibus conjunctio illicita interdicitur, habeant e inveniendi melioris conjugii libertatem.

Corr. Rom. § a Hos enim] Ita est in Agathensi. In Arelatesi autem 3. c. 2. (ubi idem repetitur) & apud Ivonem hæc coniunguntur cum superioribus, & legitur, hos esse. In Epauensi, c. 30. (in quo idem tractatur argumentum) ductus orationis longè diversus est. In secundo uatem Turonico, c. 22. (ubi refertur caput illud Concilii Epauensis) ita scribitur: Incestus verò, nec ullo conjugii nomine prædicandos, præter illos, quos dinumerare funestum est, hos esse censemus. In Capitularibus adjectis, c. 200. sunt nonnullæ partes huius capituli ex epistolis Gregorii Papæ, B. Bonifacio, Archiepiscopo Moguntino, missis.

§ e Habebunt] Sic in Agathensi, & apud Ivonem. In Epauensi legitur, non habebunt. Sed in Turonico, in quo citatur Epauense, habebunt. Sic etiam infr. g. 8. c. hæc salubriter. ex Gregorio. In Capitulari autem indicato plenius hæc sententia exponitur: Sed quibus illicita conjunctio interdicitur, nisi hi sunt, quos sanctorum Patrum decreta conjugio copulari prohibent, habebunt inveniendi melioris conjugii libertatem.

C. IX. Incestuosi usque ad satisfactionem excommunicantur.

Item ex Concilio Ilerdensi, cap. 4.
(An. 524. in Hispan.)

DE his, qui f incesti g pollutione se maculant, placuit, ut quosque in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseverant, usque ad Missam tantum catechumenorum in Ecclesia admittantur: eum quibus etiam nec cibum sumere ulli h Christianorum, sicut Apostolus iussit, licebit i.

C. X. Nullus ducat in uxorem à consanguineo cognitam, vel aliquà pollutione maculatam.

Item Gregorius Papa ad Felicem Messanæ civitatis Episcopum, lib. 12. epist. 31. (An. 604.)

NEc eam, k quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliquà illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere, ulli profectò licet Christianorum, aut licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus. Incestuosos l verò nullo conjugii nomine deputandos à sanctis Patribus dudum statutum esse legimus.

Gratian. Natura videlicet ordine: si verò extraordinarie, non sic.

a Et in Arel. 3. c. 2. in Epauensi, c. 30. In Turonico 2. s. 22. in Cap. adjectis, c. 200. b al. incestos. c Burch. l. 8. c. 4. Ivo p. 9. c. 25. & 43. d al. atque sub hac. e al. instituta. f Burch. l. 7. c. 3. Ivo p. 8. c. 29. g al. incesta. h al. illum. i al. oportet. k Ivo p. 9. c. 26. l Sup. ead. de incestis.

C. XI. Extraordinaria pollutio in naturalibus non impedit matrimonium.

Aut enim Urbanus Papa II. Hugoni, Gratiano-politano a Episcopo.

EXtraordinaria a pollutio non e nisi in naturalibus admilla, vel sæpius reiterata b circa maritalem affectum g, si præbitis sacramentis ita esse constiterit, quemadmodum nobis tuis significatum est literis, non videtur matrimonium impedire, quamvis ipsa sit criminosa & damnabilis.

Corr. Rom. § a Gratianopolitano] Antea legebatur, Urbanus II. Gratiano, Neapolitano Episcopo. Emendatum est ex Polycarpo: & huius Hugonis mentio est apud Sigebertum ann. 1084. & apud Trithemium in Guidone V. Carthusiæ Abbate.

§ e Non nisi] In Polycarpo est, nisi in naturalibus admilla.

§ g Affectum] In eodem legitur, effectum.

C. XII. Nullus ducat in conjugem relictam consanguineorum uxoris a suæ usque in tertiam generationem.

Item Julius Papa.

ET hoc quoque c statutum est, ut relictam patris uxoris suæ, relictam fratris uxoris suæ, relictam filii uxoris suæ, nemo sibi in matrimonium sumat: relictam consanguineorum uxoris suæ, usque in tertiam progeniem nemo in uxorem sumat: in quarta autem, & in quinta, si inventi fuerint, non separentur.

Corr. Rom. § a Uxoris suæ] Sic emendatum est ex veteri. Nam in vulgatis erat, suorum.

C. XIII. A consanguineis propriis, vel uxoris pariter cuique est abstinendum.

Idem.

ÆQualiter d vir conjugatur consanguineis propriis, & consanguineis uxoris suæ.

C. XIV. In parentela propria & conjugis eadem consanguinitas est observanda.

Item Idorus ex Concilio Maticensi.

SANè e consanguinitas, quæ in proprio viro observanda est, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum custodienda est. Quia enim constat eos duos esse in carne una, communis illis utraque f parentela censenda est, sicut scriptum est g: Erunt duo in carne una.

Corr. Rom. § In Pannormia citatur, ut hic. Hugo autem ex Concilio Maticensi. Burchardus, Maticensi. Ivo, Maticeno, nulli Isidori mentione facti. In Polycarpo conjuncti ponitur cum c. conjunctiones. sup. eadem, quod quidem est Calixti. Exiit autem in Concilio Cabilonensi 2. c. 29. & in Wormaciensi est secunda pars canonis 78.

C. XV. Nurus non est aliter deputanda, quam filia.

Item Augustinus lib. 22. contra Faustum, c. 61.

SI vir & uxor non jam duo, sed una caro sunt, non aliter est nurus deputanda, quam filia.

C. XVI. Usque ad septimam generationem progeniem suam unamquemque servare oportet.

Item Gregorius Papa h Episcopis Gallie.

PROgeniem i suam unumquemque a usque ad septimam decernimus observare generationem: & quam-

a Polyc. l. 6. tit. 1. b al. repetita. c Sentent. 4. dist. 42. d Sup. ead. c. de propinquis. Sentent. 4. dist. 41. Polyc. l. 6. tit. 4. Burchard. l. 7. c. 6. Ivo p. 9. c. 43. e Hugo de S. Vict. de sacram. l. 2. p. 11. Sent. ibid. Burchard. l. 7. c. 8. Ivo part. 9. c. 44. Pannorm. l. 7. c. 69. f al. stringit. g Gen. 2. h In regesto B. Gregor. l. 12. epist. 31. ad Felicem. i Hugo ibid. Sent. 4. dist. 40. Polycarp. l. 6. tit. 4. Anselm. l. 10. c. 40. Burchard. l. 7. c. 11. Ivo part. 9. c. 26. Pannorm. l. 7. c. 76.

di se agnoscant affinitate propinquos, ad conjugalem copulam accedere denegamus: Quod & si fecerint, separentur.

Corr. Rom. ¶ *Burchardus* & citat & refert ut *Gratianus*, *Hugo*, auctor *Polycarpi*, & *Mugifer* citant absolute *Gregorium*. *Anselmus* & *Ivo* ex epistola *B. Gregorii* ad *Bellimum*. In *Pannormia* est conjuncta utraque inscriptio. hoc modo: Ex epistola *Gregorii* Episcopi Gallie missa; epistola 31. lib. 12. Extat verò caput hoc in *Capit. l. 6. c. 80.* & in adjectis est prior pars capituli 200. quod in indice tribuitur *Gregorio* Papa ex epistolis *B. Bonifacio*, *Archiepiscopo Moguntie*, missis. Ac sanè in ultima *Gregorii II.* epistola tomis *Conciliorum* inserta, legitur prior pars usque ad *vers. Generationem*.

¶ *a Unumquemque* Apud *B. Gregorium*, *Anselmum*, & *Ivonem* hoc loco sunt interjecta: de his, qui fideliter edocti sunt, & jam firmâ radice plantati stant inconvulsi.

¶ *Quod si fecerint, separentur.* Hæc non habentur, nisi apud *Burchardum*. Apud *B. Gregorium*, *Anselmum*, & *Ivonem* sequuntur conjunctè cum superioribus verba capituli, nec eam, supra eadem.

C. XVII. De eodem.

Item *Nicolaus Papa II. Amalphanæ Ecclesiæ Suffraganeus.*

DE a consanguinitate sua uxorem nullus ducat usque post b generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit. §. 1. Laicus verò uxorem simul & concubinam habens non communicet Ecclesiæ.

C. XVIII. Quousque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur, sibi invicem non copulentur.

Item ex Concilio *Wormaciensi*, cap. 32. (an. 868.)

IN copulatione c fidelium, generationis numerum non definimus, sed id statimus, ut nulli Christiano liceat de propria consanguinitate seu cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut in memoria retinetur.

C. XIX. Ex propinquitate sui sanguinis usque ad septimum gradum nullus ducat uxorem.

Item ex Concilio *Lugdunensi d.*

NULLI e ex propinquitate sui sanguinis, usque ad septimum gradum uxores ducant: neque sine benedictione Sacerdotis. Qui autem nupturi erunt, à Sacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præsumant.

Corr. Rom. ¶ *Ceteri etiam collectores citant ex Lugdunensi. In nonnullis Gratiani codicibus est, ex Lugdunensi. B. Bonifacius in epistola ad Zachariam Papam mentionem facit Synodi Lugdunensis, habitæ à discipulis B. Gregorii, in qua de incestis actum fuerat. Simile habetur in Capitul. lib. 6. cap. 128. In Concilio etiam *Rhemensi Trosleico*, cap. 8. inter alia multa leguntur hæc: Et alibi est in canonibus præceptum, ut nemo usque ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat: neque virginibus sine benedictione Sacerdotis quis nubere præsumat.*

Gratian. Præmissis auctoritatibus quisque prohibetur à conjunctione consanguineorum usque ad septimum generationem. Sed obicitur illud *Gregorii ad Augustinum*, *Anglorum Episcopum*, c. 6.

a *Habetur in Synodo Episcoporum 13. in Basilica Constantiniana*, c. 11. & 12. *Senten. ibidem.* b *alit. ad.* c *Burchard. lib. 7. cap. 2. Ivo part. 9. cap. 39. Pannorm. lib. 7. cap. 76. d Capit. l. 6. c. 128. e Sent. ibidem. Burchard. lib. 7. cap. 13. Ivo part. 9. c. 48. Pannorm. l. 7. c. 78. Capitul. l. 6. c. 28. f Joan. Diaconus in vita B. Gregorii lib. 2. cap. 37. & 38. Beda lib. 1. hist. cap. 27.*

C. XX. *Angliis permittitur, ut in quarta vel in quinta generatione copulentur.*

QUædam a lex terrena in Romana republ. permittit, ut si frater & sororis, seu duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia miscantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio sobolem non posse succrescere: & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde necesse est, ut in quarta a, vel quinta generatione fidelium licenter sibi conjugantur. §. 1. Sed idem humillimus Pater *Gregorius* post multum temporis à *Felice Messanæ Siciliae civitatis Præsule* requisitus, utrùm *Augustino* scripserit, ut *Anglorum* in quarta generatione contracta matrimonia minimè solverentur, inter cetera talem responsonem reddidit: Quod scripsi b *Augustino* *Anglorum* gentis Episcopo, alumno videlicet, ut recordaris, tuo, de sanguinis conjunctione, ipsi, & *Anglorum* genti, qua nuper ad fidem venerat, ne à bono, quod cæperat, metiendo austeriora recederet, specialiter, & non generaliter ceteris me certissimè scripserim cognoscas. Unde & mihi omnis Romana civitas testis existit. Nec eâ intentione hæc illis scriptis mandavi, ut postquam firmâ radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inventi fuerint, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est, usque ad septimam generationem jungantur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sepius eos prius illicita docere c, & verbis ac exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam juxta *Apostolum d*, qui ait: *Luc dedi vobis potum, non escam*, ista illis modò, non posteris, ut præfixum est, temporibus tenenda indulgimus, ne bonum, quod infirmâ adhuc radice plantatum erat, erueretur, sed aliquantulum firmaretur, & usque ad perfectionem custodiretur.

Corr. Rom. ¶ *Verba hujus capituli usque ad versic. Sed idem sunt apud B. Gregorium. Verum simul hæc sequentia sunt apud Joannem Diaconum in vita B. Gregorii lib. 2. cap. 38. alit. 37. Hugo, Burchardus, Ivo & Pannormia citant, ex epistola Joannis Constantinopolitani Episcopi ad Felicem Episcopum Siciliae. Recitantur præterea hæc eadem B. Gregorii verba in duabus epistolis Alexandri II. una, que refertur ab *Ivone* part. 9. cap. 6. & in *Pannormia* lib. 7. c. 55. & 56. altera, que refertur infr. quæst. 5. c. ad sedem. Multa autem in hoc capite restituta sunt ex B. Gregorio, & Joanne Diacono.*

¶ *a In quarta,* Apud *B. Gregorium*, nec multò secus apud *Joannem Diaconum* est, necesse est, ut jam tertia vel quarta generatio fidelium licenter sibi jungi debeat. Nam secunda, quam diximus, à se omnino debet abstinere. & hoc modo recitatur in epistola *Alexandri* infr. quæst. 5. c. Ad sedem. §. hanc computationem. In altera tamen eiusdem *Alexandri* epistola, que proximâ superiore notatione est indicata, legitur, jam quarta vel quinta. Et hanc lectionem secutus est ille, qui hoc loco casum apposuit.

C. XXI. In quinta vel sexta generatione nullus amplius copuletur conjugio.

Item obicitur illud *Cabilonenfis Concilii.*

Contradimus e, ut in quarta, vel in quinta, sextaque generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem post interdictum factum fuerit inventum, separentur.

a *Hugo de S. Vict. l. 2. p. 11. c. 16. Sent. 4. dist. 40. Ivo p. 9. c. 6. 55. 56. Burch. l. 7. c. 19. & 20. Pann. l. 7. cap. 65. & 71. Ansel. lib. 10. c. 31. Polyc. lib. 6. tit. 4. In Cod. Theod. tit. de incest. nupt. ubi hodie desit. b Lib. 12. epist. 31. c al. docere vitare. d 1. Corinth. 3. e Hugo ibid. Burch. l. 7. c. 18. Ivo p. 9. c. 54. Pann. l. 7. c. 70. Sent. ibid.*

Corr. Rom. § Ex Cubilonensi citant ceteri etiam collectores, & Hugo. Extat lib. 5. Capit. c. 99. Exceptis autem verbis illius, vel quinta, sextaque, reliqua ferè eadem leguntur in Concilio Maguntino sub Carolo, c. 54. & altero Maguntino sub Rabano, cap. 30. & in Wormaciensi in priore parte canonis 78. Nam posterior pars est c. sanè consanguinitas, supra allatum.

Gratian. Hæc auctoritate, dum sexta generatione interdicatur conjugium, in septima permitti videtur. Sed gradus cognationis secundum quosdam variè computantur. Alii namque patrem in primo gradu, filios in secundo ponunt. Alii primum gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrem & filium esse, cum una caro probentur pater & filius. Auctoritates ergo, quæ consanguinitatis copulam usque in septimum gradum prohibent, patrem ponunt in primo gradu; illæ verò, quæ usque ad sextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant: atque ita fit, ut eadem persone secundam hanc diversitatem inveniantur in sexto, vel septimo gradu. §. I. Item illud Fabiani a, quo affines in quinta generatione copulari jubentur, videtur esse contrarium illi decreto Julii Papæ. b Sicut non licet ulli Christiano de sua consanguinitate uxorem ducere, sic etiam non licet de consanguinitate uxoris suæ conjugem ducere propter carnis unitatem. Similiter etiam invenitur contrarium illi capiti Gregorii: Nec eam, quam ex propria consanguinitate conjugem habuit, &c. Sed illud Fabiani intelligendum est de duabus sororibus, vel personis inter se affinitate junctis, ut sunt uxores duorum fratrum, si contigerit unam earum alicui matrimonio copulari, post mortem ejus vir non poterit affinem superstitem in conjugem ducere, nisi in quinto gradu affinitatis inveniantur. Unde, qui nocentem alicujus in uxorem duxerit, post mortem ejus uxorem privigni ducere non poterit. Hinc etiam idem Julius Papa alicubi dicit: Relictam consanguineorum uxoris suæ (non aut consanguineam uxoris suæ, sed relictam consanguineorum uxoris suæ) usque in quartam generationem nullus ducat in uxorem. Paschalis verò Papa II. scribens Rhegino Episcopo, tertium genus affinitatis assignat, cujus copula non ultra secundum gradum invenitur prohibita. Ait enim:

C. XXII. Duorum consobrinorum conjuges uni eidemque nubere non possunt.

Porrò duorum e consobrinorum conjuges, quamvis diversis temporibus, viro uni alteram post alterius obitum nubere, ipsa, præter auctoritatem canonicam, publicæ honestatis iustitia contradicit. Et novit prudentia tua, quia ita ab uxoris, sicut à viri consanguineis abstinendum est.

Gratian. Illud autem Gregorii & Julii Papæ intelligitur de consanguinitate viri vel uxoris, ut post mortem alicujus eorum nulli de cognatione defuncti superstes matrimonio copuletur. Demonstratum est, usque ad quem gradum quisque à propria consanguinitate vel cognatione suæ uxoris abstinere debeat.

QUÆSTIO IV.

Quare usque ad sextum gradum consanguinitatis conjunctio prohibeatur?

Mòdò quaeritur, Quare usque ad sextum gradum consanguinitatis conjunctio prohibeatur? De his ita scribit Isidorus Etymologiarum lib. 9. c. 6.

CAP. UNIC. Quare usque ad sextum gradum consanguinitatis observetur.

Consanguinitas f dum se paulatim propaginum ordinibus dirimens, usque ad ultimum gradum subtraherit, & propinquitas esse desierit, eam rursus lex matrimonii vinculo repetit, & quodammodò revocat fugientem. Idèd autem usque ad sextum generationis g gra-

a Sup. ead. de propinquis. b Sup. ead. c. nullum. §. præterea. c Supr. ead. c. nec eam. d Supr. ead. c. hoc. e Polyc. l. 6. tit. 4. Ans. l. 10. c. 34. f Ex Aug. l. 15. de civit. Dei, c. 16. g al. generis.

dum consanguinitas constituta est, ut sicut sex ætatibus mundi generatio, & hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Corr. Rom. § Caput hoc emendatum est ex B. Augustino, lib. 15. de civit. Dei, cap. 16. unde primò videtur sumptum.

QUÆSTIO V.

Quomodo Gradus Consanguinitatis computandi sunt?

DE gradibus verò consanguinitatis, quomodo computandi sint, Isidorus a sic loquitur:

C. I. Quomodo dirimuntur gradus consanguinitatis.

SERIES b consanguinitatis sex gradibus hoc modo dirimitur: filius & filia, quod est frater & soror, sit ipse truncus: illis seorsum sejunctis, ex radice illius trunci egrediuntur isti ramusculi, nepos, neptis primus: pronepos, proneptis secundus: abnepos, abneptis tertius: atnepos, atneptis quartus: trinepos, trineptis quintus: trinepotis filius, & trinepotis filia sextus.

Corr. Rom. § Burchardus, & Ivo, & Pannormia, qui citant partim Isidorum, partim ex dictis Isidori, ex hoc, & capite, consanguinitas. Suprà q. 4. unum caput faciunt, & habent: Series consanguinitatis septem gradibus, &c.

C. II. Quomodo sunt computandi gradus consanguinitatis.

Item Alexander Papa II. omnibus Episcopis & Clericis, nec non Judicibus per Italiam constituit. (an. 1056.)

AD sedem c Apostolicam perlata est quaestio noviter exorta de gradibus consanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eosdem propinquitatis gradus contra sacros canones, & Ecclesiasticum morem numerare nituntur, novo & inaudito errore d affirmantes, quòd germani fratres vel sorores inter se sint in secunda generatione, filii eorum, vel filia, in quarta, nepotes, vel neptes eorum, in sexta. Taliq; modo progeniem computantes, & in hujusmodi sexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter se posse nuptialia jura contrahere. Et ad hujusmodi profanam errorem confirmandum in argumentum assumunt seculares leges, quas e Justinianus Imperator promulgavit de Successionibus consanguineorum. Quibus confissi, ostendere moliantur, fratres in secundo gradu esse numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in sexto. Sic feriem genealogiæ terminantes, numerationem sanctorum Patrum, & antiquam Ecclesiæ computationem ad nos usque perductam, perversà quâdam calliditate disturbare nituntur. Nos verò Deo annuente hanc quaestionem discutere curavimus, in Synodo habita in Lateranensi consistorio, convocatis ad hoc opus Episcopis, & Clericis, atque judicibus diversarum provinciarum. §. I. Denique diu ventilatis legibus, & sacris canonibus, distinctè invenimus ob aliam atque aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus siquidem ob nihil aliud ipsorum graduum mentio facta est, nisi ut hæreditas, vel successio ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur. In canonibus verò ob hoc progenies computatur, ut aperte monstraretur, usque ad quotam generationem à consanguineorum sit nuptiis abstinendum. Ibi præscribitur, ut hæreditas propinquis modo legitimo conferatur: hic verò, ut ritè & canonicè inter fideles nuptiæ celebrentur. In f legibus distinctè non numerantur gradus,

a Lib. 9. Etymolog. cap. 5. sensus, non verba ipsa. b Sent. 4. dist. 40. Burch. l. 17. c. 10. Ivo p. 9. c. 49. Pannorm. lib. 7. c. 75. c Hugo ibid. Polyc. ibid. Ans. l. 11. c. 92. Ivo p. 9. cap. 6. Pann. l. 7. c. 55. d Sic tamen numerat S. Ambrosius, Epist. 66. e Instit. l. 3. tit. 5. & 6. f Eod. tit. 6. Isid. l. Etym. 9. c. 5.

nisi usque ad sextum : in canonibus autem usque ad septimam distinguuntur generationem. Hac igitur de causa, quia hereditates nequeant deferri nisi de una ad alteram personam, idcirco curavit secularis Imperator in singulis personis singulos præterire gradus. Quia verò nuptiæ sine duabus non valent fieri personis, idcirco sacri canones duas in uno gradu constituere personas. §. 2. Utramque tamen computationem, si attentè ac subtiliter perspecta fuerit, idem sensisse, & eandem esse in eis sententiam, atque ad eundem terminum convenire manifestissimum erit. Justinianus namque usque ad quem gradum consanguinitas ipsa perduret, in suis legibus non definit. Canones verò ultra septimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipsis legibus subintulit Imperator : *Hactenus ostendisse sufficiunt, quemadmodum gradus cognationis numerentur. Numque ex his palam est intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe persona semper gradum adjicit.* Ecce in his brevibus verbis apertè ostenditur, tales gradus, quales isti computant, non tantum usque ad sextum, verum etiam ultra numerari debere, quippe cum ultra sextum ulteriores gradus numerandos esse decernat. Ubi enim ulteriores nominat gradus, apertè indicat non sex tantummodo esse gradus, sed sex finitis, alihuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipse firmaverit Imperator, decimo etiam gradu consanguineos sibi inter se posse succedere. Cum decimum nominat, non esse tantummodo sex, luce clariùs constat. §. 3. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, si possunt, intendant, quos hæcenus istiusmodi perculit error. Enimverò, ubi secundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur successio, consanguineos esse non dubium est. Neque enim sibi succederent, nisi inter se parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter se, teste Justiniano, in decimo gradu : consanguinei igitur sibi sunt, qui sibi succedunt. Quod si in decimo gradu consanguinei sibi existunt, non est terminata consanguinitas (ut isti fatentur) in sexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent ? Computatis namque gradibus, sicut isti numerant, aut finitur consanguinitas in sexto gradu, aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus isti nituntur, quæ in decimo gradu sibi succedere consanguineos jubent. Quod si non finitur consanguinitas in isto sexto gradu, falsidici erunt isti, qui ultra illum sextum gradum nolunt computare consanguinitatem. Igitur aut leges erunt falsæ, aut isti, qui sic finiunt generationem. §. 4. Sed, ut veridicæ leges, & veraces sint canones, dicamus hoc, quod veritas habet, scilicet, quod non terminatur consanguinitas in huiusmodi sexto gradu, sed terminatur secundum canones in septimo gradu. Utraque enim computatio, sicut superius diximus, uno sine concluditur. Namque duo gradus legales unum gradum canonicum constituunt. Fratres itaque, qui secundum seculares leges dicuntur in secundo gradu, juxta canones numerantur in primo. Filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo : nepotes verò, qui in sexto ipsi, istice numerantur in tertio : sic deinceps, qui in legibus scribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis sentiendum est, ut qui secundum canones dicuntur in sexto vel septimo, secundum leges accipiantur in duodecimo, vel quartodecimo. §. 5. Hanc computationem intelligens prudentissimus Papa Gregorius, dum quaereretur, in quata generatione conjungi fideles debeant? ipsas seculares leges in testimonium adducens, Augustino Anglorum Episcopo sic rescripsit a : *Quædam terrena lex in Romana Republica permittit, ut frater & soror, seu duorum fratrum germanorum, seu duorum sororum*

filii & filia misceantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio sobolem non posse succrescere. Unde necesse est, ut jam in tertia vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter sibi conjungi debeat. Nam à secunda, quam prædicimus, omnimodò debent abstinere. Ecce hic apertè monstratur, filios & filias fratrum in secunda generatione numerari. Et si fratrum filii & filiarum numerantur in secunda, fieri non potest, ut ipsi fratres non sint in prima. Quod si fratres computantur in prima, filii eorum in secunda, dubium non est, quin eorum nepotes sint in tertia, pronepotes in quarta, & sic de reliquis usque ad septimam. §. 6. Sed sunt quidam, qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia vel quarta generatione copulentur fideles, occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi, dicentes se hoc justè facere posse, quod prudentissimus Doctor suâ sententiâ diffinivit. Isti itaque, qui se hoc velamentò defendere nituntur, advertant in ejusdem Patris sententiâ, hoc non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse. Nam postmodum à Felice Messanæ Siciliæ Præsule requisitus, an hoc, quod Augustinus mandaverat, generaliter cunctæ Ecclesiæ tenendum esset, apertissimè firmavit, non aliis hoc, quam illi genti mandasse; ne bonum, quod ceperant, metuendo auferretur, defererent : sed & illis, postquam in fide essent firmâ radice solidati, & universali Ecclesiæ censuit semper esse tenendum, ut nullam de propria consanguinitate, vel affinitate infra septimam generationem aliquis sibi audeat conjugio copulare. §. 7. Ecce apertè monstratum est, & ex verbis ipsius legis, & auctoritate prudentissimi Papæ Gregorii, quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pari modo ipsos revincat adversarios. Nam si, ut ipsi fatentur, in illo sexto gradu consanguinitas finiretur, omnes personarum ramuscules, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut superfluos oporteret truncari. Sed quia omnes, qui in prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela consistunt, nunquam sine diminutione consanguinitatis à se poterunt separari : veluti non sine damno cujusque personæ valent à proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. §. 8. Illa quoque sacrorum præceptio canonum, quæ jubet à propria abstinere consanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec à prædicta parentelâ discrepat computatione. Nam sic a in septem gradibus, si canonicè, & usualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Ultra quos nec consanguinitas invenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec successio potest amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. §. 9. Ne verò in hac consanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere, aliam, quam quidam faciunt, numerationem in hac etiam disputatione diximus finiendam b. Sunt enim quidam, qui non à fratribus, sed à filiis eorum, id est, patruelibus, vel consobrinis genealogiam numerare incipiunt : dicentes, filios fratrum in prima generatione computari debere, quia fratres quasi quidam truncus, ex quo cæteri ramusculi oriuntur, existunt. Sed nec ista graduum computatio, si bene intellecta fuerit, ab ea, quam superius exposuimus, in sententiâ poterit esse diversa. Isti enim, qui numerandi initium sumunt à filiis fratrum, non progrediuntur ultra sextam generationem : sed sicut totius mundi sex ætates existunt, & humanæ vitæ itidem sex, ita & in consanguinitate sex tantummodo autumant computandas esse generationes : quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt posse fieri initium : ut quasi fugientem possint revocare consanguinitatem. §. 10. Hæc c itaque computatio, quæ incipit à fratribus filiis, & numerat usque ad sextam

a Sup. ead. q. 2. & 3. c. quædam lex.

a Supr. ead. q. 2. & 3. c. in copulatione. b al. discentiam. c sup. ead. q. 4. consanguinitas.

generationem, tantundem valet, quantum ea, quæ incipit à fratribus, & computat a usque ad septimam. Nec ulla in sensu existit diversitas, quamvis in numero graduum varietas videatur. Ultima enim generatio, si initium numerandi sumat à fratribus, septima invenitur; si à filiis fratrum, reperitur sexta. Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis, Apostolicè vos auctoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus sic seriem genealogiæ computandam esse intimetis, quemadmodum sancti Patres numerandam esse sanxerunt, & antiquus mos sanctæ & universalis Ecclesiæ per longa tempora olim computasse monstratur. Nam, si quis perversâ & obstinatâ mente à recto tramite Apostolicæ sedis deviare voluerit, & aliter, quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit *b*, primum pro lua temeritate cœlesti penâ plectetur: postmodum verò gladio perpetui anathematis se noverit jugulandum. Data Romæ, &c.

Corr. Rom. ¶ Sic est emendatum ex Hugone, Anselmo & Polycarpo, qui hanc eandem epistolam recitant. Ab Ivone autem, & in Pannormia referuntur duo capita alterius epistolæ ejusdem Alexandri eodem cum hoc argumento scriptæ Clericis Neapolitanis, sive, ut in Pannormia, Metropolitani. Et apud Gratianum erat conjuncta utraque inscriptio, hoc modo: Neapolitanis Clericis, & omnibus Episcopis atque Judicibus per Italiam constitutis. Ex istis verò Hugone, & Anselmo, & Polycarpo multa in toto hoc capite sunt emendata.

C. III. Quare consanguinitas uxoris ad virum pertinere dicatur, & quomodo affinitas sit computanda.
Item Gregorius Papa.

Porrò de affinitate *c*, quam dicitis parentelam esse, quæ ad virum ex parte uxoris, seu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet, manifestissima ratio est: quia, si secundum divinam sententiam ego & uxor mea sumus una caro, profectò mihi & illi mea, suaque parentela propinquitas una efficitur. Quocirca ego & soror uxoris meæ in uno & primo gradu erimus, filius *d* verò ejus in secundo gradu erit à me, neptis verò tertio: idque *e* utrinque in cæteris agendum est successioneibus. §. 1. Uxorem verò propinqui mei, cujuscumque gradus sit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipsius quoque gradus aliqua fœmina propriæ propinquitatis sit. Quod nimirum uxori de propinquitate viri sui in cunctis cognationis gradibus convenit observari. Qui verò aliorum sentunt, Antichristi sunt: à quibus tantò fortius vos oportet cavere, quantò apertius deprehenditis illos divinis legibus repugnare.

Corr. Rom. ¶ In Polycarpo caput hoc item ac sequens recitatur ex Zacharia. Ac sanè Gratianus in extremis verbis sequentis capituli indicat, caput hoc fuisse etiam Zacharia.

C. IV. Qualiter parentelæ gradus computantur.

Item Zacharias Papa (an. 743.)

Parentelæ *f* gradus taliter computamus: siquidem ego & frater meus una generatio sumus, primumque gradum efficitur, nulloque gradu distamus. Rursus filius meus, fratrisque mei filius secunda generatio sunt, ac gradum secundum faciunt, nec à se aliquo gradu separantur. Atque ad hunc modum cæteræ successiones numerandæ sunt. Porrò de affinitate, quam dicitis parentelam, &c. ut superiore capite Gregorii.

a al. computat septimam. b al. attentaverit. c Sent. 4. dist. 41. Polyc. ibid. d al. filia. e al. eoque modo utique. f Sentent. 4. dist. 40. Polyc. ibid. Benif. epist. ad Zachar. Tom. II. Concil. p. 447.

C. V. Equivocatio est, cum soror uxoris cognata vocatur.

Item Alexander Papa secundus.

Quod *a* autem frater, sororve uxoris tux cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius, quam ullâ causâ cognationis. Uxor enim fratris fratris *b* potius, quam cognata vocatur. Mariti frater levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores vocantur janitricæ *a*, quasi eandem januam terentes, vel per eandem januam intrantes. Viri soror glos appellatur. Sororis autem vir non habet speciale nomen, nec uxoris frater.

Corr. Rom. ¶ In Polycarpo etiam refertur proximè post c. ad sedem. ut ad eundem Alexandrum pertinere videatur. A verbo autem, uxor, usque ad finem habentur apud Ista. l. 9. c. fin.

¶ a Janitricæ,] Ita etiam legebatur in l. non facile. f. de gradibus, antequam locus ab Alciato esset restitutus, lib. 2. dist. c. 23. Quamobrem nihil mirandum, si Isidorus, aut alius quissiam allatam hæc etymologiam excogitavit. Nunc autem in lege illa est, *ἀντιφάσεις*.

C. VI. Nomina graduum superiorum, sive inferiorum, sive ex latere venientium.

Item Isidorus c.

Primo *d* gradu, superiori lineâ continentur pater, mater: inferiori filius, filia: quibus nullæ aliæ personæ junguntur. §. 1. Secundo gradu continentur, superiori lineâ avus, avia: inferiori nepos, neptis: transversâ frater, soror: quæ personæ duplicantur. Avus enim & avia tam ex patre, quam ex matre accipiuntur. Quæ personæ sequentibus quoque gradibus similiter pro substantia earum, in quo gradu consistunt, ipso ordine duplicantur. [Ita personæ secundo gradu idèò duplices appellantur, quia duo avi sunt, paternus & maternus.] Item duo genera nepotum sunt, sive ex filio, sive ex filia procreati. Frater & soror ex adverso veniunt, [id est, *a* aut frater patris, aut frater matris, qui aut patruus, aut avunculus nominantur:] qui & ipsi hoc ordine duplicantur. §. 2. Tertio gradu veniunt supra proavus, proavia, infra pronepos, proneptis. Ex obliquo fratris, sororisque filius, filia, patruus, amita, id est, patris frater & soror, avunculus, matertera, id est, fratris matris & soror. §. 3. Quarto gradu veniunt supra abavus, abavia, infra abnepos, abneptis. Ex obliquo fratris & sororis nepos, neptis, frater patruelis, soror patruelis, id est, patris filius, filia: consobrinus, consobrina, id est, avunculi & materteræ filius, filia: amittinus, amittina, id est, amittæ filia: itemque consobrinus, qui ex duobus fororibus nascuntur: quibus accrescit patruus magnus, amita magna, id est, avi paterni frater, & soror, avunculus magnus, matertera magna, id est, aviz tam paternæ, quam maternæ frater & soror.

§. 4. Quinto gradu veniunt, supra quidem atavus, atavia, infra atnepos, atneptis. Ex obliquo fratris & sororis pronepos, proneptis, fratris patruelis, sororis patruelis, amittini amittinæ, consobrinus consobrinæ filius, filia, propior consobrinus *e*, propior consobrina *f*, id est, patris magni, amittæ magnæ, avunculi magni, materteræ magnæ filius, filia: his accrescunt propatruus, proamita.

Hi sunt proavi paterni frater & soror, proavunculus, promatertera.

Hi sunt proavia paternæ, maternæque frater, & soror, proaviaque materni. [Hæc *g* species nec aliis gradibus quam scripta est, nec aliis vocabulis declarari potest.]

a Ex Isidoro, l. 9. Etymolog. c. fin. Sentent. 4. dist. 41. Polyc. ibidem. b alit. fratris. c Isidor. l. 9. cap. 5. In sententiis Julii Pauli, lib. 4. tit. 11. de gradibus. Hugo de S. Vict. p. 11. lib. 2. cap. 14. d Burck. lib. 7. c. 28. lvo p. 9. cap. 64. Pannorm. lib. 7. c. 89. Avianus interpres Pauli. e al. sobrinus. f al. sobrina. g Avianus interpres.

§. 5. Sexto gradu veniunt, supra tritavus, tritavia; infra trinepos, trineptis. Ex obliquo fratris & sororis abnepos, abneptis, fratris patruelis, sororis patruelis, amitini, amitina, consobrini, consobrina nepos, neptis, patru magui, amita magna, avunculi magni, matertera magna nepos, neptis, id est, propioris sobrini filius, filia, qui consobrini appellantur. Quibus ex latere accrescunt, propatru, proamita, proavunculi, promatertera filius, filia, abpatruus, abamita. (Hi sunt abavi paterni frater & foror) abavunculus, abmatertera.

Hi sunt abavia paternae, maternaeque frater & foror, abaviaque materni.

[Hac quoque explanari amplius non potest, quam ut auctor (Anianus) ipse differuit.]

§. 6. Septimo gradu, qui sunt cognati recta linea supra, infraque propriis nominibus non appellantur: sed ex transversa linea continentur fratris, sororisque atnepos, atneptis, consobrini filii, filiaeque.

§. 7. Successionis idcirco gradus septem constituti sunt, quia ulterius per rerum naturam nec nomina inveniri, nec vita succedentibus prorogari potest. [In his septem gradibus omnia propinquitatum nomina continentur: ultra quos nec affinitas inveniri, nec successio potest amplius propagari.]

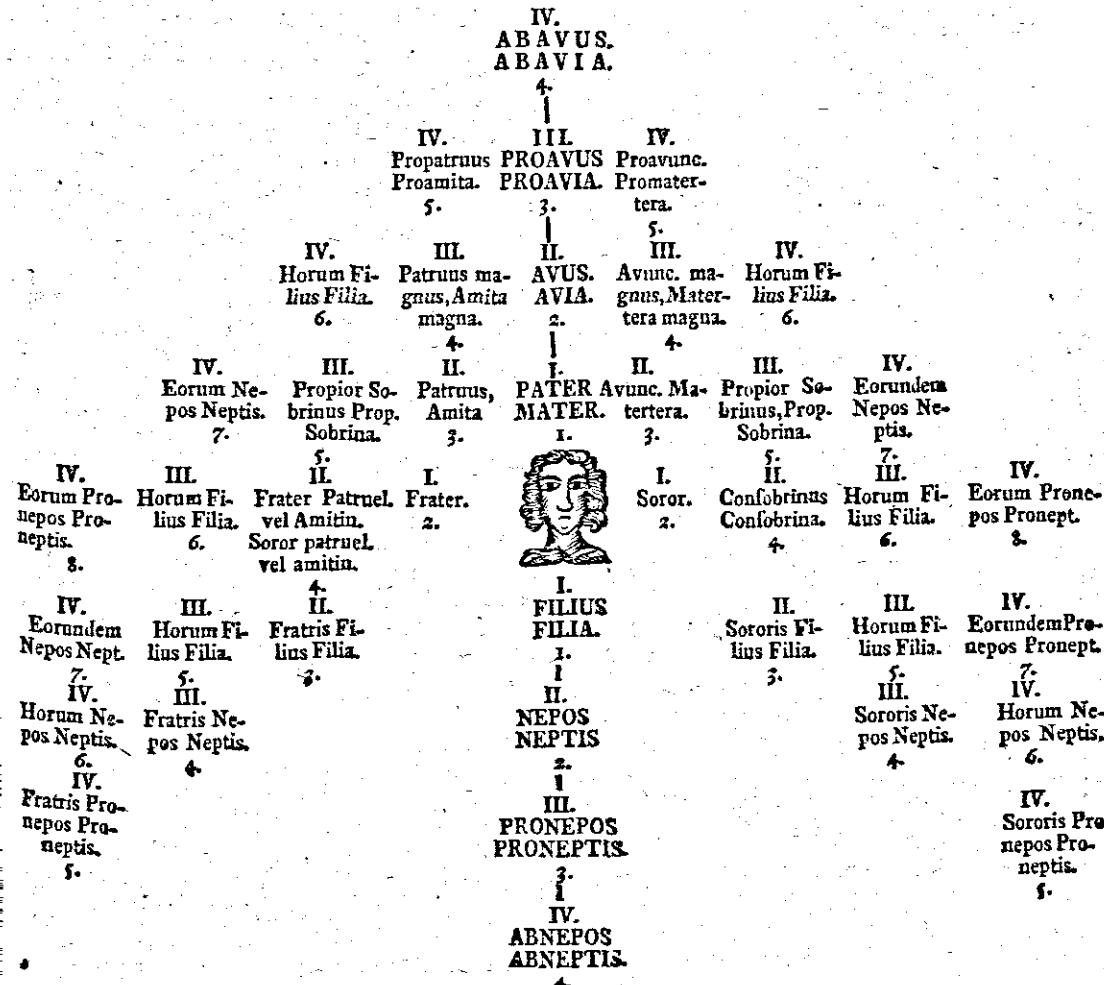
Corr. Rom. § Caput hoc recitatum etiam ab Hugone, & collectoribus, extat in libro sententiarum Pauli, additis non uno in loco verbis Aniani interpretis: Pleraque tamen habentur etiam apud Isidorum, l. 9. c. 5.

§ a Id est, aut frater] Hoc usque ad vers. Qui & ipsi non sunt loco indicato, sed tantum apud collectores.

Gratian. De gradibus consanguinitatis vel affinitatis, quot sint, quomodo computandi, quibus etiam appellantur nominibus, auctoritate Isidori, atque Gregorii, & Alexandri sufficienter monstratum est.

ARBOR CONSANGUINITATIS.

*Non gignunt dextros, qui stant in parte sinistra.
Lava dat uxores, dat tibi dextra mares.*

CONSANGUINITAS PER TRES REGULAS
DECLARATUR.

Pro linea recta.

Prima regula magistralis pro linea recta. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ, de quibus queritur, computatis intermediis, unâ demptâ, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire, quantum distat abavus à Petruccio (Petruccium esse fingimus in cellula ubi est facies) utroque computato & intermediis, quinque sunt personæ: deme unam, quatuor sunt gradus: & sic de aliis:

Pro linea collateralis duæ sunt regulæ.

I. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone. Cùm facis abavum stipitem inter P. & proneptem propatru (nam illi sunt in linea æquali) quilibet distat à stipite quoto gradu; ergo inter se quarto. De computatione tantummodò canonica loquor.

II. Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite, toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abavum stipitem. P. & filius propatru sunt in linea inæquali. Computemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu, ergo à filio propatru quarto. Semper intellige secundum canones.

Pro arbore consanguinitatis secundam computationem civilem dantur tales regulæ.

Prima. In linea ascendentium & descendentium quot sunt personæ, de quibus queritur, computatis intermediis, unâ demptâ, tot sunt gradus inter eas.

Pro linea collateralis.

Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite, toto duplicato, distant inter se, vel sibi attinent. Nam secundam leges quilibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legistarum ob aliud fit, quàm computatio Decretalium.

Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si autem optas enucleationem, recurre ad Joannis Andree declarationem.

Circa lecturam Arboris diversis olim diversum modum tenentibus, Joannes de Deo Hispanus, post illos, lecturæ ipsius arboris novum modum assumens, per suas metricas regulas intellectum nifus fuit aperire: sed propter multitudinem regularum, & versuum obscuritatem, aliquibus notum ignotum, aliis ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Joa. Andr. inter Decretorum Doctores minimus & indignus, inventionem arboris ex eo fuisse, ut habentibus materiam consanguinitatis & affinitatis ignotam, nota, & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret, antiquorum scripta revolve, & (prout expedire credidi) compilavi.

§. 1. Primò querens ad utramque arborem, ad quid fuerit inventio arboris necessaria. Secundò, an sit authenticæ. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in Decretis.

§. 2. Primæ questionis ex superius dictis patet solutio: Probatio enim ad oculum aliàs vincit. *Instit. de gradib. §. agnationis. 27. q. 1. nec aliqua.* Ex ostensione enim facti quædam melius percipiuntur, quàm elocutione. *extrà, de donat. Apostolica, ver. fin.* Hinc est, quòd agnorum mentio subjicitur oculis *16. q. 3. inter. de præscrip. c. quia indicante. C. fin. reg. l. 3.* Ventris inspectio, an mulier sit prægrans. *ff. de ven. insp. l. 1. in prin.* Locorum pudicitie investigatio, an mulier sit virgo. *extrà, de prob. c. propositi. an arcta, de frigid. & mulef. c. fraternitatis.* vel aliter impedita. *eccl. tit. c. ex literis. injuriæ, an sit atrox, æstimatio. ff. de injur. l. 8.* Et literæ Papales an sint veræ vel falsæ, *de crimin. ful. c. licet.*

§. 3. Ad secundum dic, quòd arbor authentica est: quod patet ex canonibus Isidori & Alexandri, *35. qu. 5. cap. 1. 2. & ultim.*

§. 4. Ad tertium dic, quòd quia in Decretis de consanguinitate & affinitate tractatur, utile fuit ibi arborem ponere, & quia in Decretalibus est idem tractatus, & in hoc volumine utile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id satis esse validum, satisque famosum, quod repetita lectio probat. *C. de emend. Just. C. l. una.* Item ex eo, quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: unde expediens fuit secundum statum jurium novorum antiquam arborem decidere.

§. 5. **D**einde ad arborem consanguinitatis specialiter descendamus. Et primò queritur, Quid sit consanguinitas? & unde dicatur? quid linea. quid gradus? Secundò queritur, quomodo arbor formetur? & quare

sic punctetur? & interferemus regulas, per quas cognoscuntur gradus. Demùm ponemus quædam notanda, & quædam quæstiones.

§. 6. Ad primum dico, quòd Consanguinitas est attentia personarum, ex eo proveniens, quia una descendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel, est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium, carnali propagatione contractum: quod satis est idem. Dicitur autem consanguinitas, quasi sanguinis unitas, à con, & sanguine: quia de communi sanguine descendunt. Et quoad probationem conjugii non distinguo, an tales consanguinei sint producti ex uxorio coitu, vel ex fornicario, quod est expressum *extrà, de prob. c. per tuos.*

§. 7. Linea verò est collectio personarum ab eodem stipite descendentium, gradus continens, & numeros distinguens. Et est triplex linea, scilicet graduum descendentium, ascendentium & collateralium, ut *infra patebit, ff. de gradib. l. 1. & l. Jurisconsultus.*

§. 8. Gradus est habitudo distantiarum personarum, quæ cognoscitur, quotâ agnationis vel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum proclivium: quia ita gradimur de proximo in proximum. *ff. de grad. l. Jurisconsultus. §. gradus.*

§. 9. Formatur autem sic arbor. Primò vide cellulas ascendentium: secundò descendentium: demùm collateralium. Ascende super cellulam vacuum, quæ remansit idèd vacua, quia non potuit nomen proprium habere, cùm aliæ cellule (exceptis his, quæ per genitivum nominantur) sumant nomen ab ipsa. Quomodo enim possemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris: fratrem fratris: patrem filii, & sic de singulis? & eam alii vocant Joachim, alii Protheum, alii truncum. Nos autem à nomine biselli nostri vocemus eam Petruccium. Et scire debes, quòd competenter illæ cellulæ medix ascendentium & descendentium dividerentur directè per medium, ut à latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, ut abavus; proavus; &c. à latere sinistro nomina mulierum, ut avia; proavia; &c. quia positi à latere dextro descendunt à maribus, & e conversò. Supra cellulam vacuum est cellula hæc continens, pater, mater, & unum punctum supra, & unum infra. Supra illam est cellula avus, avia, continens duo puncta supra, & duo infra. Supra illam est cellula proavus, proavia, continens tria puncta supra,

suprà, & tria infra. Suprà illam est cellula abavus, abavia, habens quatuor suprà, & quatuor infra. Descendendo sub cellula vacua est cellula habens filium & filiam: & habet unum punctum suprà, & unum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta suprà & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem, & tria puncta suprà, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quatuor puncta suprà, & quatuor infra.

§. 10. Antequam ad collaterales transeamus, scire debet, quòd punctorum numeratio est numeratio graduum, habito respectu ad cellulam vacuum, & puncti superiores denotant computationem secundum jus canonicum, puncti inferiores secundum jus civile, &c. Ponitur autem computatio canonica in superiori parte cellularum, civilis verò in inferiori, ut detur intelligi excellentia juris canonici ad civile: & maxime quoad hunc casum, quo instruimur in matrimoniis, quæ licite contrahi possunt, necne: & cum matrimonium sit sacramentum Ecclesie, in eo præcipue lex minor est canone, *extr. de secund. nupt. c. ult. & pen.* Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione ascendentium & descendendum concordat utrumque jus: quia in eis semper persona addita personæ per carnis propagationem gradum adiecit.

§. 11. Ad inveniendum autem gradus inter eos secundum utrumque jus, tolle hanc magistralem regulam. Ascendentium & descendendum quot sunt personæ, de quibus queritur, computatis intermediis, unâ demptâ, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire, quantum distat abavus à Petro, utroque computato & intermediis, quinque sunt personæ: deme unam, quatuor sunt gradus. Idem dico de ipso P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque personas: & sic quatuor sunt gradus. Si velis scire, quot distet abavus P. ab abnepote P. invenies ibi novem personas computato P. & sic octo erunt gradus. Scias autem, quòd iste P. non habet totam suam computationem in arbore. Scias enim, quòd quilibet habet duos parentes: quatuor avos: octo proavos: sedecim abavos: & sic semper ascendentes duplicantur. Unde impossibile fuisset tot personas in arbore scribere.

§. 12. Quæro, An inter ascendentes & descendentes prohibitio copulæ conjugalis excedat quartum gradum? & dicit *Gess. in sum. de consang. & affin. §. item quantum*, quòd non, per *decr. non debet, eod. tit.* quæ generaliter loquitur. Alii communiter contradicentes, inter ascendentes & descendentes perpetuum esse prohibitionem dicunt: & quòd de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet: ad hoc *35. quest. 3. progeniem. & duobus capitulis sequent.* in quibus dicitur, quòd olim non solum usque ad secundum gradum, sed etiam in quantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergò certum est alterum descendentem, & alterum ascendentem, perlarat prohibitio. Ad idem *Instit. de nupt. §. 1. ff. de ritu nupt. l. nuptiæ.* & hoc verum puto.

§. 13. Ad collaterales transeamus, & ad fratrem & sororem: & causâ brevitatæ prosequendo solum partem merorem ad modum vexilli: quâ intellectâ reliqua intelligetur, quòd per se patet: dicamus de fratre & descendentiibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis: & frater P. est cum P. in primo gradu secundum canones: in secundo secundum leges. Ejus filius in secundo secundum canones: in tertio secundum leges. Nepos in tertio secundum canones: in quarto secundum leges. Fratris pronepos est ipsi P. in quarto secundum canones: in quinto secundum leges: & sic debet esse utraque punctatio, & isti sunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus stipitem. Fac consequenter stipitem de avo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, soror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patruus est P. secundo

gradu, frater patruelis etiam secundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto secundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in sexto: & sic debet esse utraque punctatio. Postea fac proavum stipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, avum & aviam, avunculum magnum, & materteram magnam: illos non prosequimur. Ex cellula patris magno propior sobrinus, propior sobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. distat à proavo, quem nunc feci stipitem, tertio gradu, ergò à patruo tertio, & à propiori sobriño tertio, & à filio tertio, & à nepote, qui exit lineam æqualitatis, quarto secundum canones. Secundum leges verò distat P. à patruo magno quarto, à propiori sobriño quinto, & à filio sexto, à nepote septimo, & sic debet esse utraque punctatio. Modò fac abavum stipitem cum tribus filiis, scilicet propatruo, proavo, & proavunculo: de proavunculo non prosequor. Ex cellula propatruus oritur cellula horum filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorundem pronepos proneptis. Isti omnes sunt cum P. in quarto gradu, quia P. distat à stipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergò omnes distant quarto. Secundum leges propatruus distat V. filius VI. nepos VII. pronepos VIII. & sic debet esse utraque punctatio.

§. 14. Nunc videndum est, quibus regulis gradus istorum collateralium cognoscantur? Collateralium æqualis lineæ unam trado regulam secundum canones.

§. 15. Collateralium in linea æquali quot gradu quis distat à communi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent: hoc secundum canones. Exemplum pone: quando facis abavum stipitem inter P. & pronepotem propatruus: nam quia illi sunt in linea æquali, quilibet distat à stipite quarto gradu: ergò inter se quarto.

§. 16. Secundum leges verò aliter est, & sic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quot gradu quis distat à communi stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Vides ergò ex superioribus dictis, & ex punctatione, quòd prædicti P. & pronepos propatruus distant VIII. Et insurgit illa diversitas, quia secundum leges quilibet persona gradum facit in collateralibus. Unde duo fratres faciunt duos gradus: secundum canones verò dux personæ faciunt unum gradum. Unde (ut patet in cellula fratris) frater est cum P. in primo gradu secundum canones, in secundo secundum leges: sed computatio eorum ob aliud fit, quàm nostra. *35. quest. 5. cap. 2.* Bene ergò dicitur secundum leges, quòd in æquali linea collateralium, sive linea sit paræ numeri, sive disparis, non est reperire disparem gradum. Vide in linea paræ numeri secunda vel quarta, disparis numeri prima vel tertia. In prima duo gradus, in secunda quatuor, in tertia sex, in quarta octo: quod non est secundum canones, quia in æquali linea disparis numeri habemus disparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & sic de singulis.

§. 17. Nunc restat videre de collateralibus in linea inæquali, de quibus traditur talis regula secundum canones. Collateralium in linea inæquali quot gradu remotior distat à communi stipite, toto distant inter se. Exemplum pone faciendò abavum stipitem, P. & filius propatruus sunt in linea inæquali. Computemus ergò à remotiori scilicet à P. sed P. distat à stipite, quarto gradu: ergò à filio propatruus IV. & idem in descendentiibus usque ad lineam æqualitatis: & hoc est quòd dicimus, quòd persona addita personæ usque ad lineam æqualitatis non crescit gradus: quia propatruus, filius ejus, nepos & pronepos omnes distant IV. gradu à P. Sed aliter secundum leges, secundum quas talem regulam tradimus.

§. 18. Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ (stipite dempto) tot sunt gradus. Unde P. à stipite

distat IV. à propatruo V. à filio VI. à nepote VII. à pronepote VIII. & sic qualibet persona facit gradum. Vides ex supradictis, quòd P. non potest contrahere cum aliqua de arbore. Distat enim à summe, scilicet ab avo: ab imo, scilicet à nepote, ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto, à medijs citeriori: per quod satis patet, quòd cum nullo potest contrahere. Sed si extremus in collateralibus: utputà si pronepos propatruui, vel pronepos fratris, procrearet filiam, posset P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, manet tamen consanguinitas: prohibitio enim, quæ per jus positivum processerat, potuit tolli: sed naturalia sunt immutabilia. 5. dist. in princ.

§. 19. Scire debes, quòd communiter dicunt Doctores, quòd abavus & proavus, & avus sunt bigami; dicentes, quòd si non essent bigami, non possent filii eorum conjungi, cum essent fratres: sed de hoc non multum curo: quia eadem ratione sic esset de alijs cellulis duplicibus, quòd personæ earum essent bigami. Unde singamus, perinde ac si in qualibet cellula haberemus quatuor personas, ac si diceretur propatruus & uxor, proavita & maritus, unde duplicatio posita fuit, ut nomina demonstrarent in utroque sexu, non ut eos conjuges denotaret. Sciendum est etiam, quòd in collateralibus æqualis lineæ bene sequitur ista regula affirmando & negando: Ego & tu sumus consanguinei in lineæ æquali, & ego possum accipere filiam tuam: ergò tu meam. Et negativè, ego non possum accipere filiam tuam: ergò nec

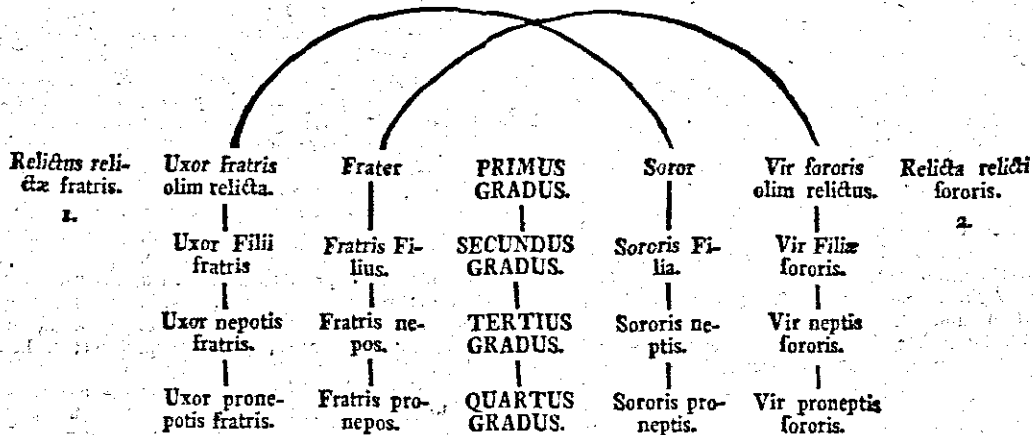
tu meam. Affirmativa procedit in lineæ æquali quarti gradus. Negativa in tertio vel citeriori. Sed in lineæ æquali hoc non procedit affirmando vel negando: quia si unus est in quarto, alter in tertio vel citeriori; qui est in tertio vel citeriori, potest contrahere cum filia ejus, qui est in quarto gradu, & non e converso: unde propatruus, hujus filius & nepos contrahere possunt cum filia P. sed non e converso.

§. 20. Demùm queritur, An collaterales, quorum unus est in quinto & alter in primo, putà filia P. & propatruus, possunt ad invicem contrahere? Dicit Hostiensis quòd non, & hoc not. extra eod. c. quòd dilectio. Et cap. tua. Et in summa hujus tit. de consang. §. nunquid in v. Et j. quod per sua argumenta nititur probare sic, scil. pater & filius una persona censentur. C. de Impub. Et alia substit. l. ult. sicut ergò non contrahitur cum stipite, sic nec cum filiis stipitis, bene facit prædicta decret. tua, ubi fratres videntur poni pro stipite. Contrarium tenet Bernh. quod colligitur ex gl. quam ponit supra eod. tit. c. ult. Et Ra. & Jo. de Deo: & hoc est verissimum, quod probant verba regulæ politæ sup. eod. c. ult. dum dicit ibi, descendendum ab eod. sed certum est, quòd propatruus descendit à stipite. Præterea aut dicit, quòd est inter eos prohibitio ascendentium & descendendum, aut collateralium: de primo patet negando, quòd certum est filium P. non descendisse à propatruo. Est ergò prohibitio collateralium: sed certum est, quòd isti distant quinto. Quid igitur impediat istos collaterales contrahere, non video. Joan. Andr. c. an. 1347. Bononia.

ARBOR AFFINITATIS.

Primum genus Affinitatis, quod hodie habet prohibitionem.

1, 2. Dux superiores cellula bis numeris notata, decoris ergo posita sunt, ad genus Affinitatis demonstrandum, non habent tamen prohibitionem.

AFFINITATIS DECLARATIO

Ex JOH. ANDR.

Affinitas secundum canones, est personarum proximitas ex coitu proveniens, omni carens parentelâ. Et dicitur affinitas, quasi duorum ad unum finem unitas: eò quòd dux cognationes diversæ per nuptias secundum leges,

leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, ut ff. de grad. cognat. l. non facill. §. affines.

Scias autem, quod affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortuâ personâ, quâ mediante contrahitur, 35. q. 10. fraternitatis.

Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis ejusdem gradus, cujus est consanguinitas. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem: si vis scire, quanto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide, quoto gradu est tibi consanguineus tuus, & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere. Dicitur est in regula, *virus est mulieris*, & non viri & uxoris: quia secundum canones etiam per coitum fornicarium & incestuosum contrahitur affinitas, patet de eo, qui consang. uxor. sue. cap. discretionem & cap. penult. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris nulla est affinitas. Unde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia: sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. de consang. & affinit. e. quod super his.

Regula. Quotiescunque inter unam personarum, de quibus quaeritur, & conjugem alterius non est, vel non fuit consanguinitas, inter quartum gradum inclusive, nulla est prohibitio? ut inter me & conjugem nepotis mei non potest esse matrimonium: quia nepos meus est mihi consanguineus intra quartum gradum.

Aliud exemplum. Soror mea habuit maritum, eâ mortuâ maritus ejus aliam accepit, quo defuncto, potero contrahere cum ejus relicta: quia inter me & illam relictam nulla est nec fuit consanguinitas.

AD arborem Affinitatis & ejus materiam transeamus. Et primò videndum est, quid sit Affinitas, & unde dicatur? & quomodo ipsius genera insurgant, & gradus computentur? deinde arborem formemus. Ponemus postea quaedam notabilia, & quasdam quaestiones.

§. 1. Est autem Affinitas personarum proximitas ex coitu proveniens, omni carens parentelâ. Hoc secundum canones: sed secundum leges est proximitas proveniens ex nuptiis, & requiritur secundum leges, quod legitimæ sint nuptiæ, non interdixtæ, ut contrahatur affinitas, ff. de grad. l. non facill. §. sciendum. Et dicitur affinitas, quasi duorum in unum finem unitas, eò quod dux cognationes diversæ per nuptias secundum leges, vel per coitum secundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, ut in ead. l. §. affines.

§. 2. Sed quod per fornicarium coitum, & incestuosum secundum nos contrahatur affinitas, patet de eo, qui cogn. consang. uxor. sue. cap. discretionem. & eod. titul. cap. penult. Sed consideratio legis fuit circa hereditates & tutelâs deferendas, & ne quis cogatur adversus affinem testimonium dicere. ff. de gradib. l. Jurisconsultus. in princ. & de testib. l. 3. & 4. quest. 3. §. item in criminal. vers. item lege Julia. Sed canon quoad matrimonia prohibenda consideravit unionem carnalis, quæ insurgit ex copula. Et est videre secundum hoc, quod concurrere potest attinentia consanguinitatis & affinitatis: ut si quis cognoscat consanguineam suam, omnes consanguinei utriusque sunt utriusque affines. Scias autem, quod affinitas est perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortuâ personâ, quâ mediante contrahitur. 35. quest. 10. c. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra claustra pudoris. 35. quest. 3. c. extraordinaria. & adde, quod ibi not.

§. 3. Et insurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honestate, interdum sine: & publica honestas interdum sine affinitate, ut si cognosco uxorem, vel sponsam, hic impedimentum est publicæ honestatis & affinitatis: si cognosco non sponsam, hic affinitas sola est: si sponsam nondum cognovi, ibi sola publica honestas. Hoc dico, quia si mortua est uxor tua, & vis contrahere de dispensatione Ecclesiæ cum consanguinea sua, & Ecclesiâ dispensat, quod possis contrahere cum illa, non obstante quod sit tibi affinis. tali gradu per dispensationem ad hoc contrahere non poteris: quia licet sublatur sit impedimentum affinitatis, non tamen sublatur est impedimentum publicæ honestatis. Debes ergo facere exprimi, quod possis cum tali contrahere, non obstante impedimento publicæ honestatis, pro eo, quod desponsasti consanguineam ejus in quarto gradu: & non obstan-

te quod est tibi affinis in quarto pro eo, quod dictam desponsatam carnaliter cognovisti, & tunc matrimonium procedere poterit.

§. 4. Genus affinitatis cognoscitur per hanc regulam, sed non gradus. Persona addita personæ per carnis copulam mutat genus, sed non gradum. Isto modo, si is, qui est mihi in secundo gradu consanguinitatis, cognoscit mulierem, illa est mihi secundo gradu affinitatis, & primo genere: si alius eam cognoscit, ille attinet mihi secundo genere affinitatis, & secundo gradu: si ille aliam mulierem cognoscit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & secundo gradu. Sed quia solum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extrâ, de consang. & affines. cap. non debet. hic circa hoc non insisto. Ergo si persona mihi consanguinea conjungat sibi aliam personam carnali copulâ, persona juncta est mihi affinis primo genere affinitatis: si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copulâ se alteri commisceat, illa attinet mihi secundo genere: si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat, illa est mihi affinis tertio genere, sed eodem gradu. Est igitur videre de Gradibus. Certum est, quod affinitas non habet hodie prohibitionem nisi in primo genere, & in illo usque ad quartum gradum: licet affinitas non habet suam specialem computationem graduum, sed computantur gradus affinitatis secundum gradus consanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si vis scire, quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier, vide, quoto gradu est tibi consanguineus tuus secundum regulas, quas tradidi in proxima arbore, & quoto est tibi ille consanguineus, toto mulier est tibi affinis, & semper in primo genere.

§. 5. Nunc formemus Arborem: & in medio arboris sunt quatuor cellulæ, & in prima superiori ponitur primus gradus, in secunda secundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primò quaeritur, Quare ponantur in medio fratris & sororis? Secundò, Quare non exprimentur attinentiam, dicendo, primus gradus affinitatis, & sic de singulis? Ad primum dic, hoc fuisse, ut detur intelligi, quod affinitas oritur ex consanguinitate, & quod ab utroque sexu virili & femineo affinitas contrahatur. Ad secundum dic, attinentiam non fuisse expressam, ut illa computatio graduum ad consanguinitatem & affinitatem referatur: Unde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de aliis. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quatuor cellulas continens: in prima scribitur frater, & in secunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorsum hujus alia linea, continens alias quatuor cellulas: in quarum

prima scribitur uxor fratris olim relicta, in secunda uxor filii fratris, in tertia uxor nepotis fratris, in quarta uxor pronepotis fratris. A latere sinistro sunt aliae quatuor cellulae: quarum prima soror, secunda sororis filia, tertia sororis neptis, quarta sororis proneptis. Ad dorsum harum sunt aliae quatuor: prima vir sororis olim relictus, secunda vir filiae sororis, tertia vir neptis sororis, quarta vir proneptis sororis. Ponuntur etiam aliae duae cellulae, una à latere dextro continens, relicta relictae fratris: à sinistris, relicta relicti sororis, quae secundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonstrandum genera affinitatis, quae hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum una oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis, in qua scribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quae oritur in cellula sororis, & terminatur in cellula uxoris fratris, in qua idem scribitur.

§. 6. Circa hoc quaero, quare in cellula, uxor fratris, scribitur, olim relicta, quod non ponitur in aliis cellulis inferioribus ejusdem lineae? Et dic, hoc factum fuisse propter cellulam, quae ponitur ad dorsum illius, q. d. frater habuit uxorem, mortuo fratre uxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demum mortua, iste relicta à relicta fratris, vult contrahere cum sorore, nunquid potest? Olim non poterat, quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu, hodie verò potest. Idem sit repetitum quoad cellulam viri sororis.

§. 7. Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quam ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum, & inter consanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & ejusdem gradus, cujus est consanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri & mulieris, & non viri & uxoris, collige ex his, quae in principio dixi. Inter consanguineos mulieris & virum, & consanguineos viri & mulierem, idem dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas: unde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsam virum, & consanguineos viri & ipsam mulierem. extra de consang. §. affinit. c. quod super h. Prius generis quare dixerim, etiam ex superioribus patuit, & ejusdem gradus, cujus est consanguinitas: vide hoc in arbore, nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri in primo gradu affinitatis, & sic uxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris, & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus ejus in secundo gradu affinitatis, & e converso & sic in reliquis. Unde vir proneptis sororis attinet fratri & omnibus descendantibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis: & hoc idem, quia toto gradu consanguinitatis attinet praedictis ipsa proneptis. Qui sunt in arbore, idem dixi, quia si pronepos fratris habere filium, ille excederet lineam aequalitatis, & sic attinet quinto gradu secundum regulas traditas in proxima arbore.

§. 8. Post hoc notandum est, illud praecise non sequitur, ego & tu sumus affines, ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiae, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus, interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis: sed si ego maritus consanguineae tuae ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si verò tu consanguineus uxoris

meae filium procreas, hic filius non mutat genus attinentiae, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis: sed si tu & uxor mea eratis in aequali linea, vel inaequali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipsa in secundo vel primo, tunc ipse filius mutat gradum, quia in pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si verò tu & uxor mea eratis consanguinei in linea inaequali, sed uxor mea erat remotior, ut quia ipsa in tertio, & tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota, quod istud etiam non sequitur, ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuam in uxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere: quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris: sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, ut dixi, & probatur extra, de consang. §. affinit. c. quod super h. Sed ego non possum contrahere cum filia tua, nisi forsitan illa excederet quartum gradum, ut quia esset in quinto, & est simile secundum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

§. 9. Nunc quaeritur, An affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum usque ad quartum gradum? Et si teneremus opinionem Goffredi, de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus, quod usque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus, quod prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quod ita abstinere debemus à consanguineis uxoris, ut à propriis, extra, de consanguinit. §. affinit. cap. 1. 35. quae 3. de propinquit. §. cap. aequaliter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines ad idem, Institut. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quod tales affines ascendentes & descendentes habentur loco parentum & liberorum. ff. de gradibus. l. non facit. §. §. retrò. in fine. Eodem modo posset formari quaestio de affinibus, quorum unus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra, in arbore proxima, in fine. An autem liceat diversis temporibus habere in uxores duas cognatas, scilicet uxores duorum fratrum. & an conjuncti olim in gradu prohibito, hodie permisso, simul manere possint, de hoc vide not. extra, de consang. §. affinit. cap. non debet.

§. 10. Ultimo quaeritur ad utramque arborem, An prohibitio consanguineorum vel affinium conjugendorum procedat ex prohibitione divina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio? Breviter scias, quod olim propter necessitatem frater necessarii habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cum consanguineis: unde tunc in collateralibus non erat prohibitio. Hoc fuit à principio generis humani in filiis & nepotibus Adae; hoc etiam fuit post diluvium in nepotibus Noë. In Levitico verò prohibita fuerunt ferè duodecim personae, quas vide not. extra de restit. spol. cap. literas. §. de divorc. cap. gaudemus. Demum jus positivum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis conjungi in septimo gradu & ceteriori: quae prohibitio postea usque ad quartum gradum est restricta. extra eod. c. non debet. revocatis etiam quibusdam aliis prohibitionibus, ut patet. Revocatio verò fuit ex causa, quae ibi ponitur, & extra de testib. cap. licet ex quadam. per quod patet, quod prohibitio partim procedit ex jure divino, & partim ex positivo. Unde in secundo gradu aequalis linea collaterales contrahere possunt jure divino, sed non positivo. Ratio verò prohibitionis sumitur 35. qu. 1. §. 1. cap. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cum sorore, idem esset pater & fover, mater & socrus, vir & frater.

frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet: in qua universi fideles, & præcipuè studentes continuè perseverent per gratiam ejus, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

QUESTIO VI

Qui jurejurando propinquitatem firmare debeant?

Nunc queritur, Quibus accusantibus, vel testificantibus, consanguineorum conjunctio dirimenda sit?

C. I. Consanguinei tantum, vel si progenies defecerit, antiqui Et veraces propinquitatem in Synodo competent.

De his ita decrevit Fabianus Papa (fortè An. 245.) Roma.

Consanguineos a extraneorum nullus accuset, vel consanguinitatem in Synodo computet: sed propinqui, ad quorum notitiam pertinet, id est, pater, mater, frater, soror, patruus, avunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, ab antiquioribus & veracioribus, quibus eadem propinquitatis nota sit, Episcopus canonicè perquirat: & si inventa fuerit propinquitatis, separentur.

CAP. II. PALEA.

[Cælestini Papæ decretum Ecclesie Florentine missum, fortè ann. 1143.]

Videtur h nobis, quòd secunda, quam contra prohibitionem Ecclesie duxit, non sit uxor, etiam si primam non haberet desponsatam. Nam quod contra interdictum & ordinem Ecclesie factum est, tanquam inordinatum, ratum non haberi tam divinæ, quam humanæ legis proclamata auctoritas. Quia igitur ea, quam inordinate superduxit, prohibitionem renitente, uxor non est, cogendus est eam recipere, quam juravit & desponsavit, & ex ea prolem genuit: ut juramenti religio non vilipendatur, & fides ad invicem promissa servetur, & proles in cultu Dei nutriatur & educetur, & alii exinde occasionem pejerandi, & alios decipiendi assumere non valeant. §. 1. Quòd autem parentes, fratres, & cognati utriusque sexus in testificationem suorum ad matrimonium conjugendum vel dirimendum admittantur, tam antiqua consuetudine, quam legibus approbatur. Ideò enim maxime parentes, & si defuerint parentes, proximiores admittantur, quoniam unusquisque suam genealogiam cum testibus, & chartis, tum etiam ex recitatione majorum scire laborat. Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, & quorum est interesse, ita ut, si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullum fiat matrimonium? §. 2. Quod verò legitur: Pater d non recipiatur in causa filii, nec filius in causa patris: in criminalibus causis & contractibus verum est: in matrimonio verò conjugendo & disjungendo, & ex ipsius conjugii prerogativa, & quia favorabilis res est, congruè recipiuntur.

Corr. Rom. § Hæc Palea dæst in plerisque vetustis exemplaribus. Habetur extrâ, qui matrimonium accus. poss. c. 7. ex Clemente III. aliis Cælestino Florentino Episcopo, aliis Ecclesie Florentinæ: indeque ex aliquot manuscriptis est emendata, verbis aliquot Et additis, Et sublatis.

C. III. Qui jurejurando propinquitatem firmare debeant.

a Sent. 4. dist. 41. Polyc. l. 6. tit. 4. Anf. l. 10. c. 60. Burch. l. 7. c. 26. Ivo p. 9. c. 57. Pannorm. l. 7. c. 84. b Extrâ, qui matr. accus. poss. cap. videtur. c aliter, peccandi. d ff. de testibus. l. testis idoneus. e al. admittuntur.

Item Urbanus Papa Richardo a Genuesi Episcopo Ann. 1092.

Notificamus h tibi, ut postquam tres, aut duo ex propinquieribus jam defunctæ uxoris ejus, qui accusatur, vel vivæ, hanc propinquitatem jurejurando firmaverint, vel tres aut duo ex antiquioribus Genuesibus, quibus hæc propinquitatis nota est, qui bonæ famæ, & veracis testimonii sint, remoto amore, timore, pretio, & omni malo studio, supradictò modo consanguinitatem firmaverint, sine omni mora conjugia dissolvantur. Quòd si propinqui, aut extranei verbis tantum propinquitatem testantur, & juramento probare vel noluerint, vel nequiverint, conjugium nullatenus dissolvatur: sed competens eis penitentia propter infamiam, vel peccati maculam (si forte in hac re contraxerint aliquam) injungatur.

C. IV. Suse confessioni relinquuntur, quorum incestum nullus jurejurando affirmat.

Item ex c Concilio Urbani Papæ habito in Apulia, An. 1093. Trevis.

Si duo vel tres viri consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsimet fortè confessi fuerint, conjugia dissolvantur. Si verò neutrum contigerit, Episcopi eos per baptismum, per fidem, per judicium Christi in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se (sicut est fama) consanguineos recognoscant: si negaverint, sibipsis relinquenda sunt: ita tamen, ut si aliud in conscientia habeant, se à luminibus Ecclesie, à corpore & sanguine Domini, à fidelium communione noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab incesti facinore desinant. Si se Episcoporum judicio segregaverint, si juvenes sunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur.

2 pars. Gratian. Ecce, quibus accusantibus vel testificantibus consanguineorum conjunctiones sunt dirimenda. Cujusmodi verò juramentum ab accusatore sit exigendum, ex Romano ordine a habetur. Est autem hujusmodi.

Corr. Rom. § a Ordine] Cateri Collectores citant non ex ordine: sed ex Concilio Romano sub Gregorio III. Ex quibus collectoribus, Et vetustis Gratiani exemplaribus nonnulla sunt emendata in hoc, Et in sequentibus capitulis.

C. V. Juramentum accusatoris.

Ex Ordine Romano. An. 906. in German.

I. DE e parentela illa, quam dicunt esse inter illum N. & istam ejus conjugem N. quicquid inde scis, & audisti à tuis vicinis, aut à tuis propinquis antiquioribus, quòd tu per nullum ingenium, nec propter timorem, nec propter amorem, aut per fraudem, aut per consanguinitatem celabis Episcopo tuo, aut ejus missum, cui hoc inquirere jussit, quandonunque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, & ista Sanctorum reliquæ.

C. VI. Juramentum testium.

Illud h sacramentum i, quod iste juravit de illa parentela, quæ inter illum N. & ejus conjugem N. computatur, quòd tu illud observabis, in quantum sapis, aut audisti. Sic te Deus adjuvet.

3 pars. Gratian. Hoc Juramentum non est separationis, sed synodale, institutum ab Eutyichiano Papa.

C. VII. Synodale juramentum.

Aut enim Eutyichianus.

Episcopus h in Synodo residens post congruam allocationem septem ex plebe ipsius parochiæ, vel eo am-

a al. Cypriano, Et Vet. Cod. Cyriaco Geruens. b Sent. 4. dist. 41. Ivo part. 9. c. 33. Pannorm. lib. 7. c. 85. c In codice pervetusto ex Eugenio II. d Sent. ibid. Ivo p. 9. c. 53. e Polyc. l. 6. tit. 4. Anselm. l. 10. c. 74. Burch. l. 7. c. 25. Ivo p. 9. c. 61. Pannorm. l. 6. cap. 86. f al. propter. g al. propter. h al. istud. i Burch. l. 7. c. 26. Ivo p. 9. c. 62. Pann. l. 7. c. 87. k Polyc. l. 6. tit. 4. Anf. l. 6. c. 152. Burch. l. 1. c. 91, 92, 93.

plius, prout viderit expedire, maturiores, honestiores, atque veraciores viros in medium debet evocare, & allatis Sanctorum pignoribus unumquemque illorum tali sacramento confringat. Amodo in antea quicquid noliti, aut audisti, aut postmodum inquitur es, quod contra Dei voluntatem, & rectam Christianitatem in ista parochia factum sit, aut futurum erit, si in diebus tuis evenerit, tantum ut ad tuam cognitionem quocumque modo perveniat, si scis, aut tibi fuerit indicatum synodalem causam esse, & ad ministerium Episcopi pertinere, quod tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pretium, nec propter parentelam ullatenus celes Episcopum, aut ejus missum, cui hoc inquirere jufferit, quandocumque te ex hoc interrogaverit. Sic te Deus adjuvet, & illa Sanctorum reliquit. Illud a sacramentum, quod iste juraverit de synodali causa, quod tu illud ex te ita observabis, in quantum scis, aut audisti, aut ab hac die in antea inquitur es. Sic te Deus adjuvet, &c.

Corr. Rom. § a Illud] Burchardus legit, istud, & ante hæc verba præponit hæc rubricam, Juramentum cæterorum.

4 pars. Gratian. Ab hoc juramento illud sumptum est, principio paululum derivato. Porro de juramento separationis Innocentius Papa II. scribit Ann. 1142. Othoni Lucensi Episcopo, dicens:

C. VIII. Juramentum illorum, qui consanguinitatem probant.

II. DE parentela illa, unde nos consulere voluisti, pro qua etiam est ad nostram audientiam appellatum, aliorum fratrum scripta suscepimus, qui utique causam ipsam diverso modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus personarum discordasse: postmodum vero in altero eorum computatores ejusdem parentelæ dicuntur convenisse. Cæterum in hujusmodi casibus summopere consideranda est qualitas personarum, quæ aliquid contra quoslibet aliter velint: quæ etiam jusjurandum præstare debent, quod neque gratiâ, neque pretio, vel timore, vel odio alicujus hoc dicunt contra eos, de quibus agitur: sed potius, quia credant ita verum esse, & ita se à suis antecessoribus audivisse. In quibus omnibus non debet aliqua varietas inveniri.

5 pars. Gratian. Qui vero separantur ab invicem, hujusmodi juramentum præstabunt b.

C. IX. Juramentum separationis.

AB e isto die in antea, quod tu per nullum ingenium te sociabis huic tuæ consanguineæ a N. cum qua contra legem, & rectam Christianitatem adulterium & incestum perpetrasti; nec in conjugio, nec in adulterio illam tibi sociabis, nec cum illa ad unam mensam manducabis & bibes, aut sub uno tecto manebis: nisi forte in Ecclesia, aut in alio publico loco, ubi nulla mala suspicio possit esse, ut ibi coram testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini: nec aliam conjugem accipies, nisi forte post peccatam penitentiam tibi licentia data fuerit ab Episcopo tuo, aut ejus missio. Sic te Deus adjuvet, & illa Sanctorum reliquit.

Corr. Rom. § a Consanguineæ] Quæ sequuntur usque ad vers. perpetrasti. addita sunt ex Burchardo & Ivone, itemque alia nonnulla.

6 pars. Gratian. Occasione vero Consanguinitatis uxorem suam dimittere, & aliam ducere non licet alicui, nisi causa primum probata fuerit.

C. X. Nisi coram Ecclesia consanguinitate probata uxorem dimittere non licet.

Unde Alexander Papa II. Guliebno de Monstrolo d.

(Fortè an. 1067. Romæ in Gall.)

Multorum e relatione cognovimus, te propriam vel

a al. præmittam. b al. præstabant. c Polyc. l. 6. tit. 4. Ansel. lib. 10. cap. 75. Burch. l. 7. c. 27. Ivo p. 9. cap. 63. Pannorm. lib. 7. cap. 88. d al. Monasterio. e Ivo part. 9. cap. 32. Pannorm. l. 7. cap. 82.

te abjicere uxorem, & adhærere alteri, prætentem consanguinitatis occasione. Unde Apostolica auctoritate interdicens mandamus tibi, ut hanc, quam nunc habes uxorem, nullatenus præsumas dimittere, vel aliam ducere, donec Episcoporum religiosorum concilium causam istam examinaverit.

7 pars. Gratian. Recepturus vero eam, quam injustè dimisit, hoc modo jurabit.

C. XI. Reconciliationis juramentum.

AB a isto die in antea istam conjugem tuam N. quam injustè dimiseras, ita tenebis, sicut per rectum maritus suam debet habere conjugem, in dilectione, & debita disciplina: nec eam per ullam malam ingenium d te separabis, nec eâ vivente aliam accipies. Sic te Deus adjuvet, &c.

Gratian. Quod autem unius testimonio conjugia apud quosdam dirimuntur, nullâ ratione ratum habetur. Cum enim Dominus dixerit: b Omne verbum stabit in ore duorum vel trium testium. Item cum in Herdensi Concilio, cap. 20. dicitur: Omnis controversia, quæ de Ecclesiasticis rebus sit, secundum divinam legem sub duobus vel tribus testibus terminetur, Domino dicente c: Non unus stet contra a alium d; sed in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Item cum alibi dicitur: Nullius e personæ e quantumlibet exercitata testimonio aliquid credatur: eiventissimè apparet, unius assertionem conjugia non esse dirimenda.

Corr. Rom. § a Contra alium,] In Deuteronomio hæc adduntur, quicquid illud peccati & facinoris fuerit. In Evangelio autem sunt tantummodò sequentia, ut in ore duorum, &c.

§ e Nullius personæ] In codice Theodosiano, l. 11. tit. 14. leguntur hæc verba, & nunc manifestè sancimus, ne unius omnino testis responso audiat, etiam si præclaro curiæ honore præfulgeat, quorum similia recitantur ab Ivone, p. 16. cap. 204. Et Gratianus supr. 6. q. 2. in princ. hæc eandem ferè sententiam attulit.

QUÆSTIO VII.

Q Uod autem queritur, Si illi, qui de incestuosis nascuntur, filii reputentur, Augustinus in lib. Questionum super Leviticum, cap. seu qu. 76. determinat, ita dicens:

CAP. UNIC. Non appellantur filii, qui de incestuosis nascuntur.

Q Uid f est, Quicumque a dormierit g cum cognata sua sine filiis morietur, cum filii ex hujusmodi conjunctionibus & antè nati sint, hodieque nascantur? An hoc intelligendum est lege Dei constitutum, ut quicumque ex eis nati fuerint, non deputentur filii, id est, nullo parentibus jure succedant?

Corr. Rom. § a Quicumque dormierit cum cognata sua,] Hæc verba non sunt hic apud beatum Augustinum, sed initio ipsius questionis 76.

QUÆSTIO VIII.

D E his vero, qui ignoranter conjuncti sunt, in quo gradu consanguinitatis, vel affinitatis ex dispensatione Ecclesiæ relinquuntur, Gregorius in Regeſto definit, dicens:

Corr. Rom. § In Polycarpo citatur ex Gregorio in Decretis.

C. I. Non separentur, qui infra septimum generationem ignoranter copulantur.

D E b gradibus vero cognationum, qui infra septi-

a Polyc. ibid. Burch. l. 9. c. 81. Ivo p. 8. c. 217. Pannorm. l. 7. c. 41. b Deut. 17. c Deut. 19. Matth. 18. d alit. aliquem. e 6. qu. 2. in princ. supr. f Burchard. l. 7. cap. 17. Ivo part. 9. c. 52. Pannorm. l. 7. c. 83. g Levit. 20. h Polyc. l. 6. tit. 4.

nam generationem in matrimonio sunt inventi, si nescientes fecerint, & jam multa curricula annorum sint revoluta, ita ut filios habeant, in sexto qui inventi sunt, aut fortasse in quinto, hujusmodi non separantur, donec nos, Domino permittente, ore ad os loquamur. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Qui verò de his duobus gradibus novas contraxisse nuptias videntur, id est, infra anni coronam, modis omnibus separantur. De cætero verò generalia per omnem provinciam statuta percurrentia saliter firmantur, ut nullus audeat deinceps tale scelus perpetrare: & qui fecerint, sine retractationis misericordiam acroribus puniti ultionibus separantur. Hi verò, qui propinquas sanguinis uxoris suæ in matrimonio sibi sociaverunt, sicut jam dudum vobis scripsimus, qui in eodem gradu inventi sunt, separantur: aut suspendatur eorum causa, usque dum nos insumul Domino auxiliante conveniamus. *Idem. §. 1.* De a his, qui post mortuas uxores, secundas contrahere nuptias voluerint, justè & honestè, & rationabiliter prospeximus, ab earum consanguineis usque ad quartum gradum genealogia abstinere. Hoc nos secundum indulgentiam sanctæ matris Ecclesiæ mitius prælabavimus. Cæterum juxta & secularium legum censuram dignis coercitionibus, gravibusque disciplinæ inventionibus a hæc omnia mala & illicita modis omnibus rescanda sunt, ut in futuro deinceps tempore cuncti quiescant.

Corr. Rom. § In Polycarpo citatur ex Gregor. in decretis. § a De his, qui] In Polycarpo hæc verba sunt: Ex eod. Gregorio, sed habentur conjunctè cum c. de affinitate, supr. q. 2. & 3. & proximè anteceditur huic capitulo, de gradibus. § 6 Juxta secularium] De pena incestorum est in novella 12. Justiniani, & in Capitul. l. 7. c. 432. & 435. & in adjectis, cap. 124. & 127.

C. II. In quarto & quinto gradu qui conjuncti inventi fuerint, separantur.

Idem Felici Messense civitatis Episcopo.

Hæc b salubriter præcavenda sancimus, ne quis fidelium propinquam sanguinis sui, usquequod affinitatis lineamentis generis successione cognoscuntur, matrimonio sibi desideret copulare: sed a sicut à majoribus nostris definitum est, ita modis omnibus observetur: quoniam usque ad septenarium numerum parentelæ, nulli unquam copulam contrahere licentiam damus, his videlicet, qui ex patre & matre consanguinitatis parentelâ descendunt. Qui autem, & quæ in quarto, vel in quinto gradu conjuncti inventi fuerint, separantur: quoniam scriptum est c: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. & iterum: Anima, quæ fecerit quippiam ex istis, peribit de medio populi sui.* Sanè quibus & conjunctio interdicitur illicita, habebunt ineundi conjugii melioris libertatem.

Gratian. Nisi γ in eodem crimine usque ad mortem alterius eorum contumaciter perseveraverint.

Corr. Rom. § Integrum caput, hæc salubriter, ut est apud Gratianum, etiam ab Anselmo citatur ex Gregorio. In Polycarpo autem sequitur post c. Pythacium, supr. q. 3. attributum Zachariæ. In Concilio Tolet. II. c. 5. quod referunt Burchardus & Ivo, habentur cætera hujus c. verba, præter ea quæ indicabuntur.

§ a Sed sicut] Hæc usque ad versic. Separantur, absunt à Concilio, Burchardo & Ivone.

§ 6 Sanè quibus] Hæc in Concilio impresso non habentur: quamvis apud Burchardum & Ivonem ponantur conjunctè cum superioribus. Leguntur autem in Agathensi, & Epau-nensi, Turonico 2. & in Capitularibus adjectis, sed aliqua cum varietate, ut est notatum suprâ eod. q. 2. & 3. de incestis.

§ γ Nisi in eodem] Hæc nusquam sunt inventa, & visa sunt Gratiani. Quod indicat ille loquendi modus: Unde in Aurelianensi Concilio.

C. III. Non ducant uxores, qui usque ad mortem alterius in incestu perseveraverint.

Unde in Aurelianensi Concilio.

Incestuosi a dum in ipso detestando atque nefando scelere manent, non inter fideles Christianos, sed inter gentiles, aut catechumenos habeantur: id est, cum Christianis non sumant cibum nec potum, sed soli faciant hoc; non osculentur, nec saluentur ab eis. Et si suis Sacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefando scelere se fegregare, atque ad publicam positentiam redire noluerint, inter eos habeantur, qui spiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos, de quibus per se veritas ait: *Si te b non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Et a si alter eorum morte præventus fuerit, alter, quamvis vivit, graviter pœniteat, & sine ipse conjugii maneat.

Corr. Rom. § Hoc Burchardus etiam & Anselmus citant ex Aurelianensi, & aliquid ad hanc rem faciens habetur in Aurelianensi 3. c. 10. sicut etiam in Agathensi, c. 61. ex quo videtur citare Ivo. Sed longè magis cum hoc capite concordat c. 4. Concilii Hierdensis, relatum suprâ eod. quæst. 2. & 3. De his, qui incesti. Eadem autem planè verba leguntur l. 7. Capit. c. 433. & in adjectis, c. 125. exceptis tamen iis, quæ indicabuntur.

§ a Et si alter eorum] Hæc non sunt in Capitularibus indicatis, sed horum loco habentur ista: Nam cum fidelibus non debent orare, neque in Ecclesiis intrare, sed ad januam Ecclesiæ excubare, & intraentibus in eam, & exeuntibus ex ea, vultu in terram prostrato veniam postulare, & ut pro se orare non dedignentur, flagitare, & lachrymis profusis, vultu contrito, atque humiliato spiritu semper omnium apparere, usque ad satisfactionem Ecclesiæ, & proprii Episcopi canonicam reconciliationem manere, & ad pristinum incestum nunquam redire. nec secularia negotia exercere, nec placitis, aut accusationibus, & testimoniis interesse, sed crebris Sacerdotum precibus, & ad præstium incestum nunquam redire. nec secularia negotia exercere, nec placitis, aut accusationibus, & testimoniis interesse, sed crebris Sacerdotum precibus, & ad præstium Pontificis proprii impositionibus, & elemosynarum largitionibus, atque cæterorum honorum hominum c exhibitionibus expurgari, sanarique oportet.

Gratian. Hæc auctoritate, qui in quarto, vel in quinto gradu consanguinitatis conjuncti inventi fuerint, ab Ecclesiâ separari jubentur.

QUESTIO IX.

Si contigerit Ecclesiam decipi & causâ consanguinitatis aliquam à viro suo separari, quæ post quadriennium nuptiis hinc inde celebratis deprehenditur non fuisse consanguineam prioris; An secunda conjugia sint rescindenda, & priora redintegranda?

Unde queritur, Si Ecclesiâ fraude testium, aut igno-
ps rantia eorum decepta aliquos separaverit, qui post separationem alia conjugia contraxerint, si postea deprehensa fuerit caliditas, vel falsa opinio testium, an priora conjugia sint redintegranda? Quod fieri non posse argumentis & auctoritate probatur. Sententia namque nisi per appellationem intra terminum lege constitutum revocata fuerit, irrevocabile robur obtinebit. Hinc etiam B. Gregorius urn. 599. Româ in Siciliam scribit, dicens:

C. I. Quæ rationabiliter decisa sunt, mutari non expedit. Omnibus d modis Ecclesiasticæ disciplinæ vel moderationi conveniens est, ut, quæ rationabiliter ordinata fuerint, vel decisa, nullâ in posterum debeant refragatione turbati.

Corr. Rom. § In vulgatis Gratiani cod. tribuebatur B. Augustino. Restitutum est B. Greg. ex aliquot vetustis exemplaribus. & Anselmo. Ac suprâ 25. q. 2. c. Ecclesiasticæ. hoc idem cit. ex Gregor. apud quem legitur eisdem penè verbis l. 7. ind. 2. ep. 60.

a Capit. l. 7. c. 433. & in adjectis, c. 125. Ansel. l. II. c. 9. Burch. l. 7. c. 5. Ivo p. 9. c. 41. b Matth. 18. c fortasse, operum. d 25. q. 2. Ecclesiasticæ. Anselm. l. 4. c. 9.

a al. invectionibus. b In Concil. Tolet. 2. c. 9. Polyc. ibid. Ans. l. 10. c. 39. Burch. l. 7. c. 6. Ivo p. 9. c. 42. c Levit. 18.

C. II. *Quæ utiliter decisa sunt, à successoribus roborentur, à temerariis præsumpta rescidentur.*
Item Stephanus Papa V. Paulo Episcopo Placentino, (an. 886.)

Loci nostri consideratio nos admonet rationis auctoritate, quæ à prædecessoribus nostris utiliter decisa fuerint, roborare: & quæ à temerariis præsumpta fuerint, in promptu nihilominus ulcisci. Reum quippe ante conspectum divini iudicis se noverit esse, qui nititur utiliter finita rescindere, ac roborata quolibet ausu violare. Ecclesiastici quippe b̄ vigoris ordo confunditur, si aut temere illicita præsumantur, aut non concessa impudententur. Proinde si negligenter ea, quæ malè usurpantur, omittimus, excessus viam proculdubio aperimus.

Corr. Rom. § Sententia huius capituli, & multa etiam verba sumpta sunt ex B. Gregorio, lib. 7. indict. 1. epist. 13. § 28.

Gratian. Quia ergo sententia hæc rationabiliter data est, nec per appellationem intra certum terminum relevata, apparet, quod nequaquam priora conjugia sunt redintegranda. His ita respondetur: Aliud est, sententiam rescindere, & rationabiliter decisa turbare; atque aliud, quæ per subreptionem obveniunt, deprehensa corrigere: suum namque errorem cuique corrigere licet, utque idè, quæ à quolibet illicitè committuntur, sive à prædecessoribus admissa inveniantur, in melius revocari oportet. Porro illicitè uxor à viro suo separata est, & illo vivente alii copulata, cum Dominus solius fornicationis causâ à viro suo uxorem separari jubeat. Sicut ergo si aliqua, cuius vir putaretur defunctus, alicui copularetur, & quilibet occasione interveniente, ab ejus consortio discederet, quamvis iudicio Ecclesiæ cogatur redire ad eum, quem reliquerat, tamen, si c̄ post trimum virum, qui mortuus putabatur, redire contigerit, priora conjugia redintegrabuntur: sic cum deprehendantur non fuisse consanguinei, qui causâ consanguinitatis ab invicem separati sunt, prioris consortii federa sunt reparanda.

2 pars. S. 1. Quod autem quæ illicitè admittuntur, vel admisa inveniantur, corrigenda sint; vel quod sententia etiam Romana sedis in melius commutari valeat: auctoritate Hilarii Pape, & Nicolai monstratur.

C. III. *Corrigendam est, quod illicitè admittitur, aut à prædecessoribus admissum invenitur.*

Aut namque Hilarius Episcopus urbis Romanæ Synodo præsidens, cap. 4. (an. 465.)

Quod si quis commisit illicitè, aut à prædecessoribus suis invenit admissum, si proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus severitatem ultionis exercere: sed qui in causis Dei, vel contumaciâ, vel aliquo c̄ excessu deliquerit, aut ipse, quod perperam fecit, abolere noluerit, in se, quicquid in alio non reseceperit, inveniet. Quod ut deinceps possit tenacitè custodiri, si placet, sententias, causas, & subscriptiones proprias omnes commodate, ut synodali iudicio aditus elaudatur illicitis.

C. IV. *Secundum suæ conditionis tenorem Apostolica valet mutari sententia.*

Item Gregorius, (an. 867.)

Apostolicæ f̄ sedis sententia, tantâ semper consilii moderatione concipitur, tantâ patientiæ temeritate decoquitur, tantâque deliberationis gravitate profertur, ut retractatione non egeat, nec immutari necessarium ducat, nisi forte si prolata sit, ut retractari possit, vel immutanda secundum præmissa tenorem conditionis existat.

a 2. Cor. 10. b dist. 93. diaconus. c Vide supr. cum per bellam. 34. q. 1. § 2. d Denud. p. 1. Polyc. l. 4. tit. 20. Ansel. l. 6. c. 157. e ad in aliquo. f Denud. ibid. Polyc. l. 5. tit. 6. Anselm. l. 2. c. 69.

Corr. Rom. § Apud Ansel. & Polyc. citatur ex epistola Nicolai I. Pape ad Regem Carolum. Extat in codice sæpè memorato monasterii Dominicanorum in epistola Nicolai, quæ inscribitur ad Ludovicum Regem, & in altera ejusdem ad Episcopos omnes in regno Ludovici, quæ incipit, Gaudemus.

C. V. *A prædecessoribus damnatos, aliorum supplicationibus in pristinum statum Apostolica reformat Ecclesia.*

Item Innocentius Papa, epistolâ 22. ad Episcopos Macedoniæ, (an. 414.)

Veniam a nunc ad Maximum a Photinum, quasi ad quoddam thema: & (quod mihi anxium est, ac difficillimum) majorum meorum revolvam sententias. Fuerat de illo, quoquo pacto (ut ipsi etiam commemoravimus) aliquid utique gravius constitutum. Verùm, quoniam id per remorem falsum, ut asseritis, subreptum huic sedi, & elicitum per insidias demonstratis, quia res ad salutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis aditentibus post condemnationem more Apostolico subrogamus: tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam charis non dare consensum, omnibus rebus duris durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione (fratres charissimi) & sententiæ ac postulatione, Episcopum Photinum habetote (licitum est enim ita constitutum, ut deprecamini) & nostram in melius conversam sententiam, labore, vel testimonio vestro compotem & vobis fulcipere. Eustathium verò à me sæpissimè comprobatum nolite expectare, ut diaconi gradu b̄ expolietur. Solicitos enim vos pro salute libenter audio: contra caput, etiam si faciendum sit, non libenter admitto. Cui manum porrigitis, vobiscum porribo, cui porribo, mecum porrigite.

Corr. Rom. § a Maximum] Germana lætio est, Veniam nunc ad maximum, quasi quoddam thema Photinum. Sed ob glossam nihil est mutatum.

§ & Compotem vobis] Eadem causa fecit, ne mutaretur. Legendum est enim, compotes voti, juxta Cresconium.

C. VI. *Sententiam Romanæ sedis in melius commutare licet.*

Item Nicolaus Papa ad c̄ Michaëlem Imp. in epist. (an. 865.)

Sententiam d̄ Romanæ sedis non negamus posse in melius commutari, cum aut sibi subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum, vel temporum, seu gravium necessitatum dispensatoriè quiddam ordinare decreverit (quoniam & egregium Apostolum Paulum quædam fecisse dispensatoriè legimus, quæ postea reprobatè dignoscitur:) quando tamen illa, Romana videlicet Ecclesia, discretissimâ consideratione fieri delegerit, non quando ipsa, quæ benè sunt diffinita, retractare voluerit a.

Corr. Rom. § a Voluerit.] Sic etiam in originali impresso: sed Anselmus & Ivo habent, renuerit.

C. VII. *Cujusque iudicium Apostolicæ sedis auctoritas retractare valet.*

Innocentius Episcopis per Macedoniam constitutis, epist. 7. (an. 406.)

Grave e non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscunque retractari iudicium, quia veritas sæpius exagitata, magis splendescit in luce, & pernicies revocata in iudicium gravis, & sine poenitentia condemnatur. Nam fructus divinus est iustitiam sæpius recenseri.

C. VIII. *A prædecessoribus depositi, à successoribus restituantur.*

Item ex libro Pontificali, (an. 880. Romæ.)

a Polyc. l. 5. tit. 6. b al. gratia. c Idem apud Nicolaum ad Episcopos Gallie. d Ansel. l. 1. c. 75. Ivo p. 5. c. 19. e Polyc. l. 5. tit. 4. Ansel. l. 2. c. 23.

Gregorius a quartus Theodosium, quem Eugenius antecessor ejus Presbyterii honore privaverat, Ecclesie signina consecravit Episcopum. Leontius, dum esset Presbyter, depositus fuit: sed postea in Antiochia Patriarcha fit. Misenum b Episcopum a Felice Papa damnatum Helasius successit ejus & communioni reddidit, & Ecclesie restituit suæ.

Corr. Rom. ¶ *Hæc eadem ordine tantum mutato, habentur supra dist. 50. c. Joannes Chrysothomus. S. Misenum Episcopum. Et caput hoc in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus ponitur ante cap. grave. sine nomine Paleæ.*

CAP. IX.

Sicut ergo sententia Romana sedis in melius commutari valet, sic cujuslibet Ecclesie sententia, cum per subreptionem data cognoscitur, rationabiliter revocari potest.

QUÆSTIO X.

Si relicta alicujus de propria cognatione ad secundas nuptias transierit, An proles ex eâ suscepta possit pertingere ad consortium alicujus de cognatione prioris viri?

DE ea verò, que ad secundas nuptias transit, utrum in eadem affinitate consanguineorum prioris viri remaneat, an soboles ex secundis nuptiis suscepta consanguineis prioris viri copulari possit, merito queritur.

C. I. *Affinitas in superstitie non deletur.*

De his ita scribit Gregorius Papa Venerio, Caralitano Episcopo, (An. 602.)

Fraternitatis c vestra studiosa sagacitati, frater amande, quas debeo, refero grates. Quoniam quaesisti, quæ debuisti, jucundum me reddidisti. Unde placidè ad inquisita respondeo. Sedem Apostolicam consulere decrevistis, si mulier copulâ nuptiali extraneo viro conjuncta cognationi ejus pertineat, si eo defuncto cognatio maneat, vel si sub altero viro cognationis vocabula dissolvantur, vel si susceptæ soboles possint legitime ad prioris viri cognationis transire copulam. Est enim verbum Domini validum, & forte, est durabile, est immutabile, est perseverabile, non momentaneum, non transitorium. Ait enim per se ipsa veritas, quæ Deus est, & verbum Dei: *Cælum d & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam: *Quamobrem e relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una:* cui non contradixit Dominus. Deinde cum veritas oriretur de terra in terram, & visibilis f in humanitate appareret, interrogatus est, si licitum esset homini uxorem relinquere. Quod prohibens, fieri vetuit: nisi fortè fornicatio excluderet maritalem copulam. Unde protulit statim in medium eandem ipsam sententiam, quam ante secula manens cum Patre verbum inspiraverat. Ait, ipse confirmans, quod ipse homo primus protulit g: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Si una caro sunt, quomodo potest aliquis eorum propinquus pertinere uni, nisi pertineat alteri? Hoc minime posse fieri credendum est. Porro h uno defuncto, in superstitie affinitas non deletur: nec alia copula conjugalis affinitatem prioris copulæ solvere potest. Sed neque alterius conjunctionis soboles placet ad affinitatis prioris viri transire consortium: pro eo, quòd verbum Domini validum est, & forte: & ut inquis dicit Propheta i: *Verbum Domini manet k in æternum.* Et alius Propheta l:

a dist. 50. Joan. Chrysothomus. Burch. l. 1. c. 233. Ivo in præfat. Pannor. in præfat. c. 32. b Suprà dist. 50. c. 17. c Hugo de S. Vict. l. 2. p. 11. Sent. 4. dist. 41. Pol. l. 6. tit. 4. Anf. l. 10. c. 53. Ivo p. 9. c. 38. Pann. l. 7. c. 68. d Luc. 21. e Genes. 2. f al. invisibilis. g Matth. 19. h al. Nam. i Eja. 49. k al. stabit. l Psal. 148.

Quoniam ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt: statuit ea in æternum, & in seculum seculi: præceptum posuit, & non præteribit. Nam potest per verbum suum, atque præceptum efficere Deus duos carnem unam, id est, masculum & feminam: qui innumeram multitudinem utriusque sexus non desinit secum facere unum, sicut per se veritas dixit a: *Non pro his tantum rogo, sed etiam pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.* Si quis ergo temerario & sacrilego ausu in defuncto querit propinquitatem extinguere, vel sub altero affinitatis vocabulo dissipare, vel susceptam sobolem alterius copulæ, propinquitati prioris credit legitime sociari, hic negat Dei verbum validum esse, & forte: & qui tam facile, & tam velociter querit dissolvere, hic non credit verbum Dei in æternum permanere. Confice terram ex quatuor locis magnâ intercapedine à se distantibus: & confectam, & conglutinatam singe cujuscumque figuræ, vel immensitatis corpus volueris; nunquid erit humanum ingenium, quod ipsas quatuor partes ab invicem valeat fegregare, ut unaqueque per se possit agnosci? Sic à quatuor avis duo conjunguntur in unum: & de duobus fit una concretio. Hanc similitudinem de quatuor elementis, unde concretus est homo, colligere potes, si eorum unamquamque speciem, quæ in multis divisionibus partita est, per discretas inter se partes assignaveris. Fit idem in metallis: hoc etiam in liquoribus: probat etiam in coloribus pictor, qui sequitur arte naturam colores admiscendo a ex visibilibus fucis corpora fingens.

Corr. Rom. ¶ *a Admiscendo,] In Polycarpo, & apud Anselmum, unde præcedentia verba sunt restituta, hoc loco sic legitur, fucis miscendo colores, ex invisibilibus corpora fingens. Sed ne Domini constitutio, &c. multa enim apud ipsos sequuntur.*

C. II. *Soboles ex secundis nuptiis genita, consanguineis prioris viri copulari non debet.*

Item Innocentius Papa, (fortè an. 410. Romæ.)

Sicujus patruus, vel avunculus uxoratus obierit, & illa virum alium postea duxerit, & filios, filiasve ex illo genuerit, cum his omnibus modis commisseri prohibemus: quia vir & mulier una caro sunt.

CAP. III. *De eodem.*

Item ex Romana Synodo, (fortè an. 406.)

ISI qua mulier ad secundas nuptias transierit, & ex eis sobolem genuerit, nullo modo potest ad consortium cognationis viri prioris pertingere.

CAP. IV. *De eodem.*

Item Hyginus Papa, (an. 154.)

IISI h qua mulier transierit ad secundas nuptias, & ex eis prolem habuerit, ipsa proles non potest se copulare cognationi prioris viri usque ad quartam generationem.

CAP. V. *De eodem.*

Unde Innocentius Papa, (an. 410.)

IIISI c qua mulier ad secundas transierit nuptias, & filios & filias ad secundum maritum genuerit, debere eas nepotibus prioris mariti conjungi, sancta Romana Synodus prorsus inhibuit.

CAUSA XXXVI.

Filiam cujusdam ignorante patre quidam numeribus illexit, & ad convivium invitavit: fuit convivio, juvenis virginem oppressit. Quo comperto à parentibus juveni traditur puella, ac more nubentium à juvene dotatur, & publice in uxorem ducitur.

1. Queritur primo, An ille raptum admiserit?
2. Secundo, An rapta raptori nubere possit, patre assensum præstante?

a Job. 17. b Sent. 4. dist. 41. c Ansel. l. 10. c. 67.

QUÆSTIO I.

An raptum committit, qui virginem oppressit?

Quid autem ille raptum admisit, multorum auctoritate probatur.

C. I. Quid sit raptus.

Ait enim Isidorus lib. 5. Etymol. c. 26.

Raptus a quoque illicitus coitus à corrumpeudo est dictus: unde qui raptu potitur, stupro fruatur.

Corr. Rom. ¶ Ivo habet ferè ut Gratianus hic, & supra 27. q. 2. c. raptus; nec multò aliter Pannormia. In Codice Isidori impresso sic legitur: Stuprum raptus propriè est illicitus coitus, à corrumpeudo dictus. Unde Virgilius: raptu potitur, id est, stupro fruatur.

C. II. Ubi raptus admittitur.

Unde Gelafius Papa. (An. 494.)

Lex cilla prateritorem Principum ibi raptum dixit commissum esse, ubi puella, de cuius antè nuptiis nihil actum fuerat, videbimur abducta.

Gratian. Cùm ergò hæc illicito coitu sit corrupta, cùmque ita sit abducta, id est, à domo patris ducta, quòd de ejus nuptiis nihil antè actum fuerit, raptam appellandam negari non potest. Sed non omnis illicitus coitus, nec cuiuslibet illicita defloratio raptus appellatur. Aliud enim est fornicatio, aliud stuprum, aliud adulterium, aliud incestus, aliud raptus. §. 1. Fornicatio dicitur, licet videatur esse genus cuiuslibet illiciti coitus, qui sit extra uxorem legitimam, tamen specialiter intelligitur in usu viduarum, vel meretricum, vel concubinarum. §. 2. Stuprum autem propriè virginum est illicita defloratio: quando videlicet non precedente conjugali pactione, utriusque voluntate virgo corrumperitur, patre injuriam ad animum statim post cognitionem non revocante. §. 3. Adulterium verò est alieni thori violatio. Unde adulterium dicitur, quasi ad alterius thorum accessio. §. 4. Incestus est consanguineorum vel affinium abusus. Unde incestuosi dicuntur, qui consanguineis & affinibus abutuntur. §. 5. Raptus admittitur, cùm puella violentè à domo patris abducitur, ut corrupta in uxorem habeatur, sive puella solummodo, sive parentibus tantum, sive utriusque vis illata constitit: hic morte multatur. Sed si ad Ecclesiam cum rapta confugerit, privilegio Ecclesie mortis impunitatem promeretur.

C. III. Si raptor cum rapta ad Ecclesiam confugerit, quid fieri debeat.

Unde in Aurelianensi Concilio l. c. 4. legitur. (An. 511.)

De raptoribus autem id constituendum esse censimus, ut si ad Ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & feminam ipsam violentiam pertulisse confiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor mortis, vel pœnarum immunitate concessa, aut ad servandum subiectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem. Si verò, quæ rapitur, patrem habere confiterit, & puella raptori confenserit, potestati patris excusata reddatur, & raptor patri superioris conditionis satisfactione teneatur obnoxius.

Gratian. Ex hac auctoritate liquet, quòd aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ, cùm dicitur: si puella raptori confenserit. Aliquando utriusque violentiam perferunt, cùm præmittitur: si raptor cum rapta confugerit, & feminam ipsam violentiam pertulisse confiterit. Puella autem, non parentibus vis infertur, cùm voluntate patris puella violentè abducitur, ut ejus patiatur concubitus, cujus copule nunquam consensum adhibuit. Hic autem neque parentibus, neque puellæ vim intulisse videtur, cùm neque illis pro-

a 27. q. 2. raptus. Ivo part. 8. c. 26. Pannorm. l. 6. c. 53. b ex Servio in 4. Æneid. c 27. q. 2. lex illa. In Cod. Theod. l. 9. tit. de raptu virg. l. 1. extrà de raptor. c. cùm causa. Polyc. l. 6. tit. 4. Anselm. lib. 10. c. 9. d Sent. 4. dist. 41. e Anselm. l. 10. c. 57. Burch. lib. 3. c. 191. Ivo p. 3. c. 108. Pann. l. 2. c. 72. ¶ servandi conditioni subiectus,] vera lectio.

hibentibus, neque illi veniente violentè sit abducta. Aliud est enim, promissionibus aliquam seducere, aliud sibi vim inferre. Unde quia neutri vis illata probatur, raptor hoc jure dici non debet. Sed rapina dupliciter fieri dicitur; aliquando enim res ipsa rapitur; aliquando ipsius rei usus tantummodo violentè eripitur: Res ipsa tunc rapitur, cùm violentè domino eripitur, ut in perpetuum teneatur; aliquando verò non res ipsa affectatur, sed usus ejus domino prohibente violentè usurpatur. Hic ergò raptum admisit, quia sorem virginibus puellæ renitenti violentè eripuit.

QUÆSTIO II.

An raptoris rapta nubere possit, patre assensum præbente?

Inunc queritur, An purgato vitio rapinæ, raptor in uxorem possit raptam accipere? Quorum conjunctio auctoritate canonum sanctorum penitus prohibetur.

C. I. Raptores puellarum, & consentientes excommunicantur.

Legitur namque in Concilio Chalcedonensi a, c. 27. (An. 451.)

Eos b, qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi, aut cooperantes, aut conniventes raptoribus, decrevit sancta Synodus, ut, si quidem Clerici sunt, decendant proprio gradu; si verò Laici, anathematizentur.

C. II. Ob immanitatem sceleris abijciantur raptores viduarum vel virginum.

Item Symmachus Papa, epistolâ ad Cesarium, cap. 3. (An. 502.)

Raptores c igitur viduarum vel virginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur: illos vehementibus perseguendo, qui sacras virgines vel volentes, vel invitatas, matrimonio fociare tentaverint. Quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate à communione suspendi præcipimus.

CAP. III. De eodem.

Item Codicis lib. 1. tit. de Episcopis & Clericis Jovinianus Imper.

Si d quis non dicam rapere, sed attentare tantummodo matrimonii jungendi causâ sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali poenâ feriatur.

CAP. IV. De eodem.

Item ex Concilio Cabilonensi.

De puellis raptis, nec dum desponsatis, in Chalcedonensi e Concilio statutum est, eos, qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes & conniventes raptoribus, decrevit sancta Synodus, ut, si quidem Clerici sunt, decendant proprio gradu; si verò Laici, anathematizentur. Quibus verbis datur intelligi, qualiter hujus mali auctores dammandi sunt, quando participes consilii, & conniventes tanto anathemate feriuntur, ut juxta canonicam auctoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possint.

C. V. Excommunicantur raptores viduarum vel virginum, cum sibi faventibus.

Item Gregorius Papa II. in Synodo Rom.

Si f quis virginem vel viduam, nisi desponsaverit, raperit, vel furatus fuerit in uxorem, cum sibi faventibus anathema sit.

Corr. Rom. ¶ Factum est hoc caput ex X. & XI. decreto Gregorii II. qui in codice canonum Junior appellatur.

a Et in 6. Synod. c. 92. Cap. l. 1. c. 104. b Polyc. l. 6. tit. 4. Anf. l. 10. c. 49. Burch. l. 9. c. 25. Ivo p. 8. c. 173. c Po-lyc. l. 6. tit. 8. Anselm. l. 10. c. 58. d Suprà de penitentia dist. 1. si quis non dicam. 1. in cod. Theod. l. 9. tit. 25. l. 2. In Iuristico 2. c. 21. Capit. l. 1. c. 104. & l. 7. c. 183. In Concil. Tralciense, c. 8. Burch. l. 9. c. 36. Ivo p. 8. c. 174. Pann. l. 6. c. 55. e Suprà ead. eos qui. f Anselm. l. 10. c. 49. Burch. l. 9. c. 11. Ivo p. 8. c. 149. Pann. l. 6. c. 54.

C.VL